

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST
V., Személynök-utca 25. sz.

Telefonszámok:
Szerkesztőség, kiadóhivatal és könyv-
kiadóvállalat 95-28.
Hirdetési osztály 85-00.
Nyomda 143-06.

A MAGYAR ZSIDÓSÁG POLITIKAI HETILAPJA.

MEGJELNIK MINDEN VASÁRNAP.

Szerkesztette 1886–1915

SZABOLCSI MIKSA.

Szerkeszti

DR. SZABOLCSI LAJOS.

Hirdetési osztály:
VII., Kertész-utca 16. szám.

Előfizetési feltételek:

Egész évre 40 korona.
Fél évre 20 korona.
Negyed évre 10 korona.
.... Egyes szám ára 80 fillér.

A román zsidók egyenjogusítása.

Illetékes helyről nyert értesüléseink alapján jelenthetjük:

A román zsidók emancipációja ügyében megindult akciók nevezetes fordulóhoz jutottak. A békeszerződés értelmében és ennek ratifikációja előtt alkotandó és a román zsidókat érintő törvény javaslata elkészült. A javaslatról a következők kerültek nyilvánosságra:

Az előzetes törvénytervezet nem ismeri — éppugy mint a többi román törvény — a „zsidó” szót. A törvény az idegenek részére, valláskülönbség nélkül, kik Romániában élnek és más állam kötelékébe nem tartoznak, alkottatott. Román polgárokká válnak, kik a következő kategóriákba tartoznak: 1. Azok, kik ezen háboruban résztvettek. 2. Azok, kik román illetőségük és olyan szülők gyermekei, kik szintén az országban születtek és román illetőségük. 3. Azoknak szülői, özvegyei és gyermekei, kik a harctéren estek el, vagy háboru alatt szerzett betegségben haltak meg. 4. Azok, kik a román háborúig a hadsereg kötelékéhez tartoztak. 5. Azon 1916. évben mozgósítottak, kik nem hivattak be. 6. Azok, kik a román háború kitörése előtt legalább 10 évig az országban laktak és következő foglalkozásokat folytattak: az ország egyetemét vagy államilag elismert felsőbb iskolákat végzett szabad foglalkozások, legalább 100 munkásu üzemek vezetői, legalább 5 millió alaptőkével rendelkező kereskedelmi és pénzügyi intézetek igazgatói; a tíz évi tartózkodási idő a fenti foglalkozási ágak gyakorlásának kezdetétől számítatik. 7. Kimaradnak mindazok, kik becsületbeli vagy egyéb bűnügyből kifolyólag elítéltek. 8. Hívesek és törvényes és kiskorú gyermekeket a családfő állampolgári jogát kapják. 9. Az előbbeni szakasz visszaható erővel bír azon idegenek részére, kik a háború előtt honosítottak. 10. Cserkészek, kik a hadsereggel Moldvába vonultak, nagykorúságuk évében kapják meg az állampolgári jogot.

Szeptember 1-től az év végéig terjedő időig egy honosítási bizottság működik, melynek a fenti jogok megvizsgálása és megállapítása a kötelessége. Ezen bizottság minden politikai körletben összeállítatik és a törvényszéki elnökből, a belügyminiszterium és a külügyminiszterium egy-egy képviselőjéből áll. A bizottság a kérvény benyújtása után egy hónapon belül hozza meg határozatait. Az államügyész a honosítás ellen kifogást emelhet. A bizottság, mindkét fél kihallgatása után, tíz nap alatt határoz. Minden félnek jogában áll a semmitőszékhez felébezní, mely végérvényesen határoz. A honosítás bizonyítékául szolgálnak elsősorban írásbeli bizonyítékok, továbbá tanuvalomások és valószínűségek. Aki honossági igényét ez év november 1-éig nem jelenti be, az illetékes hatóságánál a törvény kihirdetésétől számított 5 éven belül teheti ezt.

A javaslat egy része tekintettel van ama többrendbeli előterjesztésben érvényesített kifogásokra, melyet az *Országos Izraelita Iroda* a békekötés óta kormányunknál érvényesített. A béke-

szerződés létrejötte után és azóta számos országos irodai beadványban és személyes közbenjárásban kifejezésre jutott aggodalmak egy részét figyelembe vették, de teljes megnyugvást és a kérdésnek alapos tisztázását ez a javaslat sem hozza meg. A szövetséges államok zsidósága képviselőinek lelkes közreműködése sem segített a bajon. Hálával kell azonban följegyeznünk, hogy az eddig elért eredmények első sorban *Dr. Wekerle Sándor miniszterelnöki*nek köszönhetők, aki hiven a magyar szabadelvűség történetében örökké fenmaradó dicső, multjához a magyar zsidóság jogos képviselőinek a kérdésekben előadott kérelmeit hatályosan támogatta és az ügy érdekében a külügyi kormányndnál és a magyar kormány kiküldöttjeinél egész közjogi befolyását sulyba vetette. Külügyi kormányunk mindent elkövetett, hogy az ismert román érzésekkel szemben a szabadság és emberiség jogainak érvényt szerezzen. Igaz ugyan, hogy a Romániával való szomszédos viszonyunknál fogva e kérdésben a központi hatalmak között a mi monarchiánkat illeti az első szó és az is igaz, hogy éppen ezen helyzetből folyólag ez a kérdés a magyar nemzet közgazdasági és kulturális érdekeit leginkább érinti, mégis fel kell jegyeznünk és a magyar zsidóság emlékezetében meg kell rögzítenünk, hogy amidőn szenvedő idegen hittestvéreink sorsa iránt kérő szavunkat felemeltük. *Wekerle Sándor miniszterelnök* az ügynek minden fázisában az ő nemes és annyi próbát kiállott liberalizmusával és államférfiúi bölcsességével az ügy mellé állott, az Országos Izr. Irodának minden lépését egész erejével támogatta.

Az érintett javaslat után a zsidóság további akciói egyelőre semmi sikerrel nem kecsegtetnek és nem marad más hátra, mint most már a román kormánytól a békeszerződés intencióinak becsületes megvalósítását várnunk. Nemzetközi szempontokból fontos román érdek, hogy az országról alaposan lemossa azt a szégyen-bélyeget, mely Románia presztízisének annyit ártott. Bizvást hisszük, hogy a román zsidók honosítási kérdései-

Az EGYENLŐSÉG egyedüli védője a felekezethez a mai nehéz időkben: minden magyar zsidó támogassa!

nek gyakorlati elintézésénél netán felmerülő nehézségek elhárításánál a magyar kormánynak és külügyi kormányunknak hathatós segítségére számíthatnak.

Jajkiáltás a frontról.

Székely Ferenc udv. tanácsos urnak.

Méltóságos Uram!

Tizenhathavi frontszolgálat után, több sebből vérezve, jöttem haza és kétségbeesve látom, hogy a magyar zsidó tiszt és katona idehaza éppén úgy magára van hagyatva, mint a frontokon. Ebben a mai rémséges küzdelemben mi zsidó tisztek olyan arányban hullunk és vérzünk, hogy az ország vezető zsidósága megdöbbenne, ha a pontos statisztikát látná.

Kegyetlenül hosszú hónapok mesterségesen elfojtott keserősége szól belőlem, amikor a magyar zsidó tisztek nevében Méltóságodhoz, mint a magyar zsidóság egyik közismert vezéréhez fordulok és könyörögve kérem, segítsen rajtunk! Segítsen Méltóságod, segítsen a vezető zsidóság, segítsen kivétel nélkül mindenki, aki segítségre hivatott. A mai állapot tarthatatlan és következményei beláthatatlanok.

A frontokon úgy a katolikusok, mint a reformátusoknak megvan a maguk hitbeli szervezete, s rendelkezésükre állanak a szellemi propaganda összes eszközei. A katolikus a front minden részén megtalálja a maga papiját, aki naponta osztogatja a tiszteknek éppúgy, mint a legénységnek a klerikális-sajtó háborús célokra elkészített összes vallásos és politikai iratait, amelyeknek, s azt hiszem, ezzel nem is mondok újságot, mindig egy és ugyanaz a visszatérő hangja, hogy itthon a zsidók nem vesznek részt a küzdelemben, hogy irodákban bujkálnak stb...., de persze arról bölcsen hallgatnak, hogy a frontokon kik és mik vagyunk. A katolikus pap készen kapja itthonról a beszédeket, amikkel a fronton a mi szegény népünket továbbra is sötétségben akarja tartani. Ő egy hatalmas szervezetnek csupán végrehajtó közege a fronton, aki lelkiismeretesen teljesíti kötelességét. Kenetteljesen prédikál, a klerikális sajtó termékeit terjeszti, felekezeti propagandára pénzt gyűjt és gondosan ügyel arra, hogy agitációja sikerre vezessen.

A református pap is közöttünk él, Ő is hazulról kapja százával a szétosztásra szánt bibliát. A református pap agitációs eszköze szerény. Csak a biblia... Áldásos működéshez ez is elég.

Méltóságos Uram! Két esztendőt töltöttem a fronton és a hadtápvonalban. E két év alatt mindössze kétszer sikerült zsidó pappal találkozni. Az egyik hivatását teljesítve látta azzal, hogy egy normális szombati szertartást elvégzett, a másik egy husvét előtti istentiszteleten másfél óráig arról szónokolt, mily nehéz küzdelmébe került, míg a hadseregparancsnokságnál kijárta, hogy rituális kosztot és maceszt kapjunk a közelgő husvét-i ünnepekre. Távol áll tőlem, hogy ennek jelentőségét kicsinyeljem, de vajjon teljesen kielégíti-e ez intelligens emberek szívét és lelkét és oly szegény-e a mi vallásunk, hogy csak erről tud nekünk beszélni akkor, amikor mi kétezer méter magas hegyről jövünk le, hogy Isten ígését meghallgassuk?

Méltóságos Uram! A front a legnagyobb ateistát is istenfélő emberre alakítja át s nyíltan megvallom, itthon soha, annyira nem vagyunk az Istenre, mint a fronton. Mit kellett tehát tennünk? Elkértük

a Károli-féle Ó-testamentumot és abból igyekeztünk erőt meríteni a kitartásra és ebből vigasztaltuk egymást, akkor, amikor éhezés és szenvedés gyötört és a kétségbeesés lett urrá felettünk. A közös nyomorúság egyívé terelt bennünket, zsidó tiszteket is és töprengtünk azokon a módokon, miként küzdjünk a klerikális agitátorok kutmérgezése ellen. Vártuk, hogy itthon lesz valaki, aki megérzi a mi csendes küzdelemünket, aki megérzi, hogy elhagyottak vagyunk. Sokszor vártunk könyvet, írást, levelet, bármit, ami megnyugvást szerzett volna részünkre. Várakozásunk meddő volt! Elhagyottak voltunk mindig és úgy érzem, azok is maradunk, hacsak Méltóságos Uram nem érzi meg a pár szerény sorból, hogy elhagyatottságunkból elég volt.

Nekünk, Méltóságos Uram, probléma az, ha egy bajtársunk elesik. Legtöbbször a református pap az, aki a hősi halott felett egy imát mond és elföldelik a hőst, mint ahogy az akasztott embert szokás. Hígyje el Méltóságos Uram, hogy mi zsidó tisztek találtuk meg leginkább a magyar katona szívéhez az utat. Ezért is használnak fel a legtöbb esetben bennünket a legénység föllelkesítésére. Mi a nagy cél érdekében csak legutóbb is beigértük az offenzíva előtt, a nagymisést páduai Szent Antalnál és nem az én tollamra, hanem egy istenáldotta festő ecsetjére való az a kép, amikor a fronton a zsidó tiszt azzal hevíti a katolikust, hogy nemsokára Páduában leszünk, a nagy, szent városban. És amíg ez történik a fronton, addig idehaza Prohászka ur nekiront ugyanannak a zsidó tisztnak az apjának, mert segédszolgálatos. Szomorú látvány!

Méltóságos Uram! A legutóbbi offenzívában megsebesült sok zsidó tiszt nyomja a pesti kórházak ágyait. Nemcsak a magam, de bajtársaim nevében is hangsúlyozom, hogy mi Méltóságod kipróbált energiájától és felekezeti bajaink iránt mindig megnyilvánult lángoló szeretetétől bajaink gyógyítását és annak a nagy anomáliának megszüntetését kérjük, hogy nekünk, zsidóknak a református paphoz kell fordulni, ha az ígét olvasni akarjuk.

A zsidó történelem telve van a legragyogóbb tettekkel, a mi prófétáink élete és tanítása mind alkalmasak arra, hogy gránáttűzben és szenvedésben előttünk lebegjenek. Bizunk hitünkben, Istenünkben és könyörgünk, támogassanak bennünket és akadályozzák meg azt, hogy lelkivigaszt, megnyugvást szerző gondolatokért, mi, akik ebben a leggazdagabbak vagyunk, a más felekezet papjának védőszárnyai alá kényszerüljünk.

Kiváló tisztelettel vagyok Méltóságod

kész szolgája:

S.... A.

m. kir. népi. hadnagy.
.... kórház.

A szomorúság és a megszégyenülés érzésével olvastam ezt a hozzám intézett levelet. Szegény fiaink és testvéreink a tiroli Alpeseekben és a Piave véres pontjain, hazánk védelmében, a halállal szembenézve, áhitják Azt, aki lángoszlopban vonult őseink előtt a pusztában és aki kezében tartja emberek és nemzetek sorsát. És ime, felekezetünk, a közel egy milliónyi magyarországi zsidó hitfelekezet, nem képes gondoskodni zsidó vallásu katonáink lelki szükségleteinek illó ellátásáról, valamint nem képes megtorolni azokat az aljas és hazug ragalmá-

kat, amelyek itthon napról-napra reá zúdulnak. Miért? Ugyanazért, amiért a szerteszéjjel barángoló nyáját pusztítja a farkas és amiért az oldott kévét elhordja a szélvész. Amíg nincsen egyetértés, addig nincs erő sem. Szervezkednünk kell, fórumot kell alkotnunk a z ö n v é d e l e m r e, és egyuttal a zsidó katonák segítésére!

Székely Ferenc.

GLOSSZÁK A HÉTRŐL

...

— Hulljon le a lepel! — mondották nemrég az aradi autonom katolikus kör diszközgyűlésén, s a felszólításnak engedve, a lepel lehullt s a falon ott tündökölt Hámori László disztag arcképe.

A lepel azonban nemcsak az arcképről hullt le, de a modellről is lehullt, s az aradi autonom katolikusok disze, ki egymaga több árut rejtett el, halmozott fel, drágított meg, mint az összes galíciaiak egyiüttvéve, a törvényszék ítéletében pörére vetköztetve ott állott az egész ország szeme előtt, a pel lengéren, nem kis ijedelmére az aradi autonomoknak. Az ijedelem azonban csak egy pillanatig tartott, az autonom katolikusok csakhamar magukhoz tértek. A kör gazdája e héten bement a diszterembe s a szolgának kiadta a parancsot:

— Takarja le! Hulljon *fel* a lepel!

Szegény lepel visszahullt az arcképre s most ott csüng a falon, Hirschmann Simon kitért fia, arcán a lepellel. Megint elrejt valomit. Elrejtí arcát a lepel mögé. A zsidók kirugták, s most az autonom katolikusok is kiközösítik maguk közül.

Vajjon ki fogadja be? Talán: a fogház.

Meskó Zoltán, miközben mult héten a Házban a nők választójogát eltemette, kifejezte rosszaságát a zsidó nők fölött. Leleplezte őket. A zsidó nők, Meskó Zoltán és társai szemében, súlyosan kompromittálva vannak. Életükön csunya és fekete szégyenfolt éktelekedik. Meskó Zoltán, statisztikai kimutatásokkal kezében, megvádolta a zsidó nőket azzal, hogy a zsidó nők legnagyobb része legalább négy polgári osztályt végzett, ellentétben a legtöbb katolikus nővel, akik nem végeztek négy polgári osztályt. Miután ezt a szégyenbélyeget rásütötte Meskó ur a szegény zsidó nőkre, kijelentette, hogy nem fogadja el a nők választójogáról szóló törvényjavaslatot. Ő nem tartja helyesnek, ha olyan nők szavaznak, akik négy polgári osztályt végeztek. Olyanoknak kell — nemde? — szavazati jogot adni, akik *nem* végeztek négy polgári osztályt. Kénytelen vagyok védelmembe venni a zsidó nőket. Nem tudom, Meskó ur, végzett-e ön négy polgári osztályt, de biztosíthatom róla, hogy négy polgári osztályt végezni nem a legutolsó dolog. Azért, mert ön, kedves Meskó, tanulatlan ember, még nem kellene hara-

gudnia azokra a szegény zsidó nőkre, akik noha nem képviselők, mégis elvégezték a négy polgári iskolát. Azt hiszem azonban, hogy ön, kedves Meskó, nem is a négy polgári miatt haragszik rájuk. Vallja be, kedves Meskó, hogy ön és társai is hajlandók lettek volna megszavazni a nők választójogát, ha az erről szóló szakasznak szerencsésebb a fogalmazása. Például, ilyen:

A nők közül:

1. aki keresztény és *nem* végzett 4 polgári osztályt, az kap választójogot;

2. aki zsidó és végzett, az *nem* kap.

Igy álmodta Meskó. És ez lett volna csak az igazi radikális választójog.

Tükörképek a hétről:

A kereskedelmi miniszterium egyik miniszteri tanácsosához be akart jutni egy ur. A tisztviselő, akinek, hogy bejelentse, bemutatkozott, a bemutatkozás alkalmával valószínűleg nem értette meg a nevét, s a jelentkezőt ezekkel a szavakkal konferálta be a főnökénél:

— Méltóságos uram, *valami zsidó* keresi oda-künn.

A látogató, aki a félig nyílt ajtón keresztül, meghallotta a nyájas bejelentést, egészen kinyitotta az ajtót és ezzel köszöntötte a kereskedelmi miniszter tanácsosát:

— Én vagyok, méltóságos uram, az a zsidó, aki önt keresi!

A tanácsos mentegetődzött:

— Kérem, igazgató ur, ne vegye komolyan ezt az illetlen hangú frátert, mondotta.

— Dehogy veszem, méltóságos uram, nyugtatta meg az aggodalmaskodó méltóságot a zsidó igazgató, dehogy veszem! Én az egész kereskedelmi miniszteriumot sem veszem komolyan . . .

Mint hirlik, Somogy megyében, Mozsdós Batén és Kaposkeresztúron a mult héten zsirrekvirálás volt. A katonák a rekvirált zsirt Batén feladták, azzal, hogy rendeltetési helyére szállítják, Csórna és Atala között azonban ismét kirakták a vonatból. Az ügyben nyomozás indult meg, s a zsir egy részét, egyéb, vasuti lopásból származó holmival, rummal, dohány-nyal egyetemben, meg is találták az atalai esperes éléskamrájában. Ez hirlik Ataláról. Reméljük, hogy nem igaz.

Szenzációs adat jelent meg az Alkotmányban. Egy titokzatos tanférfiu leleplezi a besorozott középiskolai diákok részére rendezett kurzusok hallgatóit. Leleplezi, hogy: keresztények. Keresztény magyarok. A zsidó magyar középiskolai diákok ugyanis, a titokzatos tanár állítása szerint, nincsenek besorozva, azért nem vesznek részt ezeken a kurzusokon, hanem

nyugodtan folytatják a rendes tanulást. Hát nem kedvesek ezek a „egy. középiskolai tanár“-ok? De nagyon kedvesek. Csak az a kár, hogy névtelenek szegények. Hol vagy te, édes anonym? Hol tanítasz? Gyere elő! Bujj ki a sötétből! Hadd nézzük meg, mi az igaz belőled?

Néhány közbeszólás a Reichsratban;

Straucher dr. ezzel a kérdéssel fordul a beszélő lengyel dr. Glabinskijhez: Miért nem beszél a krakói pogromról, tanár ur?

Glabinskij dr.: Mert a krakói pogromból szó sem igaz!

Straucher dr.: Krakóban gyilkolják a zsidókat!

Glabinskij dr.: Nem igaz! Egyetlen zsidót sem öltek meg! Gyalázatos rágalom!

Itt még egy közbeszólást vártunk. Petachja Meller nevű krakói zsidóét. Azt vártuk, hogy itt most majd megszólal ez a Meller és azt mondja:

— Bocsánat, képviselő ur, tévedni tetszik. Engem igenis megöltek!

Meller azonban nem szólt közbe. De csak egy okból. Azért nem, mert ő már nem tartozik a közbeszólók sorába. Mert még ott, a helyszínen, Krakóban, az utcán, a lengyel pogromhősök keze alatt, meghalt.

Prohászka ezrede.

Igen tiszteit Szerkesztő Ur!

Szabadságon voltam, „Erholungsurlaubon“, orvosi rendeletre. Az „Egyenlőség“ két utolsó számát is csak most olvastam, de még olvasás közben kell megírnom e levelet.

Nem vagyok író, se tollforgató ember, kenyerem nem a cikkírás. De úgy érzem, ahhoz az önvédelmi falhoz, melyet sötét, gyűlölködő lelkek mérgezett nyilai ellen emelni akarunk, minden zsidó szívnek kell, tehetősége szerint, egy-egy téglával, kövel hozzájárulni.

És jelen esetben, hogy Prohászka püspök ur a m. kir. 17. honv. gy.-e. zsidó katonáit támadta meg, mint az ezred majdnem 3 éven át volt tábori rabbija, a halott zsidó hősekkel és küzdő, vitéz élőkkel szemben, elodázhatatlan erkölcsi kötelességteljesítésnek tartom e rosszakaratu, gyűlölködő vádakkal szembeszállni.

1915-ben történt, alig kerültem volt ki a frontra, istentiszteletet akartam tartani a hadosztály egyik ezredének. A segélyhelyen az ezred róm. kath. papja, kérdésemre, hol, melyik helyiségben lenne legcélszerűbb az istentiszteletet megtartani, azt felelte, hogy van az ezrednek vagy 100 zsidaja, ebből 80 az ezredtrénél, tehát legcélszerűbb az ezred-trénél. Akkoriban még nem ösmertem a viszonyokat, de éreztem, hogy ez alávaló hazugság és ezt meg is mondtam a kolléga urnak. De nem értem be ennyivel, hanem hivatalosan megállapítottam, hogy az ezred-trénél és élelmezésnél összesen tizenkét zsidó katona volt, míg ugyanabban a rajvonban 200-nál is többen voltak. A hivatalos iratok meg vannak és hogy így történt, tanum rá egy ezredorvos és egy főhadnagy.

Ilyennek képzelem én Prohászka püspök ur összes adatait is. Gyónt a püspök urnál egy 17. pótzászlóaljbeli honv. tisz. Gyónás után, csakugy privátim, megkérdezte a püspök: Mondd csak fiam, sok-e nálatok a zsidó? — Hát hol is lennének másutt, főtisztelendő szent atyám, nem mennek azok ki a frontra. Most is itt vannak vagy 60-an. — És Prohászka másnap cikkét megírta.

Pedig én az „adatszerzés“ más módjával is szolgálhatnék Prohászkanak. Ülön vonatra Görz felé. Sternthalnál kezdje és nézze végig Kramat, Karintiát és a görzi grófságot is látja majd, hogy Görz városán kívül sehol zsidó hitközség; alig 10—20 lézengő zsidó család. És ha érdeklődése csakis a 17. honv. gy. ezr.-re terjed, ott kellett volna lennie velük Doberdó sötét, sáros, vérzivataros éjszakáiban, a San-Michele idegölő gránát-tüzében, a Monte-San-Gabriele minden képzeletet túlhaladó vérfürdőjében és ha a gyűlölködés egy csepp igazságérzést hagyott meg szívében, meggyőződött volna, hogy bennünket, zsidó katonákat, senki se mul felül, senki se hazaszeretében, se hősiességben, se kötelességtudásban, se önfeláldozásban. Mivel azonban Prohászka püspök ur otthon maradt — szolgálók én neki a régebbi, 17. honv. gy.-ezredbeli zsidó hősek egy rövid hézagos jegyzékével.

Kollin Imre hdgy. Megkapta az I. oszt. ezüstöt és a III. oszt. katonai érdemkeresztet és a fakesztet. A Gabriellén esett el. Könnyes szemmel mondta, nekem páratlanul derék ezredparancsnoka: Benne ezredem egyik legjobb tisztét vesztettem el. Apja pedig egyetlen fiát. Guttmann Jenő zsl. I. és II. oszt. ezüstöt. Sebestyén Jenő hdgy. II. oszt. ezüst és bronz. Reinicz Sándor hpi. I. oszt. ez. és bronz. Siller J. hpi. II. oszt. ez. és bronz. Stiller Lajos II. oszt. ez. és bronz. Alpern Imre hdgy. I. oszt. ezüst és bronz. Gábor Gyula hdgy. signum. I. és II. oszt. ezüst és bronz. Vámos Jenő zsl. I. oszt. ezüst és bronz. Försztner Béla zsl. II. oszt. ezüst és bronz. Kelemen József hdgy. II. oszt. ezüst és signum. Vértess fgy. 2 signum. I. és II. o. ez. és bronz. Bóthi ihdgy. III. o. kat. érdemker., 2 signum. II. o. ez. és bronz. Salamon hdgy. signum és I. o. ez. Altmann Imre önk. örv. I. és II. oszt. ezüst és bronz. A Michelen számos páratlan hőstettet vitt véghez egy alkalommal, a király személyesén is megdicsérte. Paunsz főorvos 3 signum és a Ferenc József-rend lovag keresztje. Önfeláldozásig és végtelen szeretetteljes odaadással teljesítette kötelességét (rossz püspök lett volna belőle, nincs gyűlölködő lelke, segélyhelyén kápolnát csináltatott a sebesült róm. kath. katonák számára.) Klein Zsiga ezr.-orvos. A hadosztály Zsiga bácsija. A háboru első perceitől van kint a fronton. Ferenc József-rendet és signumot kapott. Komlós Jenő örv. I. és II. oszt. ezüst és bronz. Breuer Andor tiz. II. oszt. ez. és bronz. Trebits Károly tiz. II. oszt. ezüst és bronz. Kun Jenő honv. II. o. ez. és bronz. Léderer Elemér örv. II. oszt. ezüst és bronz. Kerpel tiz. I. és II. oszt. ezüst és bronz.

...Folytathatnám, csak a legszebben kitüntetetteket soroltam föl és aztán sokan vannak, kiknek adatait nem ösmérem; ki gondolta volna, hogy jó lesz „adat“-nak püspökök modern vérvádjai ellen?

Ki hitte volna, hogy föltámad a középkori inkuizi-ciók dominikánusa és a kereszt nevében, a „szeretet vallása“ jelszóval gyűlölködést, meghasonlást szitnak majd egyazon ország polgárai között?! Ki hitte volna, hogy számon kéri sírköveinket, anyáink könnyeit, özvegyeink bánatát és árváink sóhaját?! Rosenfeld egyik költeményében megírja, hogy Plevnánál nagy téren, éjszakánként orosz-zsidó katona kél fel sirjából. Hívására odagyülekeznek a többiek is, zsidók és más hitűek, mind, kik ott vannak eltemetve. És ő megesketi őket, tegyenek tanuságot, nem harcolt-e ő is hűen, bátran az orosz hazáért? és az árnyékoktól benépesedett térségen csakugy morajlik az igenlő válasz.

Azután Oroszország felé fordul és remegő hanggal kéri tőle számon, miért bántja hátramaradottjait, feleségét, kicsinyeit, a rögön, melyet ő véren megváltott, miért nem pihenhetnek az övéi?!

Püspök ur! a Podgora, a San-Michele, Doberdó, Tirol és Karintia és a Piavénál elesett zsidó katonák halott árnyékai kiáltanak Önhöz; miért nem hagyja békében árváikat, hozzátartozóikat? Nem hívják őket tanúságtételre a más hitűeket, hisz a nagy térségen alig van számukra hely. Hisz ugy mondják, hogy a Piavénál több mint 300 zsidó tartalékos tiszt esett el csak az utóbbi harcokban.

Kivánnám Főtisztelendő urnak, hogy egyszer, egyetlen egyszer lássa lelki szemeivel az ott eltemetett zsidó hősök rémesen tátongó sebeit, mint én láttam volt és sose szabadul majd a mardosó önvádtól, hogy ezek hozzátartozói ellen gyűlölködött.

Az orosz zsidó katona átkot szór az orosz elnyomókra, én még a magyar Prohászka-kat se tudom gyűlölni. De imádkozom az Örökkévalóhoz, az egek Urához: mentse meg Főtisztelendő ur lelkét a gyűlölködés fertőjétől és világosítsa meg szívét, térjen vissza az igazság, a szeretet útjára.

Schwarcz Mózes

a 20. honv. hadoszt. volt táb. rabbi, jelenleg a bpesti cs. és kir. izr. táb. lelkesi hivatal vezetője.

Mi történt Ujhelyben?

Ma már az egész ország tudja, mi történt. Az történt, hogy *csendőrök és rendőrök betörték egyik zsidó templomba*, ellökték az előimádkozót, brutalizálták az ájtatoskodókat és öreg, érdemes aggastyánokat hurcoltak végig az utcán, általános skandalumnak közepette. Ezt már a lapokból mindenki tudja. Kérdés most már, kik voltak a mozgató erők és akkor beleláthatunk a kongregációk méregkeverő konyhájába. Én beleláttam és előre tudtam, hogy országos botránnyá fognak fejlődni itt a dolgok. Tudtam, hogy szégyene lesz ennek az országnak és a liberalizmusnak, ha ezeknek a vezér uraknak a terve sikerülni fog.

A szemérmetlen, vakmerő sértés megtörtént. Behatoltak templomunkba, legszentebb imánk elmondásakor, amikor vallásos zsidónak sem mozdulni, sem beszélni nem szabad, kényszerítették az ájtatoskodókat, hogy vegyék le a taliszt és teofilint és szuronyok között végig sétáltatták őket az utcákon. Nem a városházára, nem a kapitánysághoz, hanem mellettük elhaladva, *először a főtéren lévő kávéházba*, ahonnan már számtalanszor elvezették a zsidókat, tehát éppen oda — és ez a vakmerő célzatosság — és csak onnan újra vissza le a rendőrkapitányságra, a misera plebs nagy gaudiumára és csufolódására. És most mindenki mossa a kezét, senki sem oka semminek, hisz nem Ujhelyben csinálták, mondják, hanem felsőbb utasításra. Hát lássuk, mi lehet az a felsőbb utasítás? Kassán lakik Fischer-Colbrie püspök, de ő csendőrökkel nem dolgozik. Hanem a kassai kir. ügyészség intézett átiratot a s.-a.-ujhelyi kir. ügyészséghez, hogy üldözni kell az árdrágítókat és össze kell őket fogdosni. Hát igenis, ezt kiabáljuk mi is, fel kell akasztani a zsidó árdrágítókat épp úgy, mint a keresztény árdrágítókkal teszik, de úgy látszik a kongregációs szótár szerint: árdrágító = zsidók, a zsidók = árdrágító. Az ujhelyi ügyész pedig a nyomozatot nem a törvény és szokás szerint a rendőrséghez tette át, hanem, hogy itt mindenki ártatlannak tűnjék fel, a főkapitány megkerülésével a csendőrség kezébe tette

le a dolgot. Kitűnő helyre. Ez végzett aztán egyszerűen a zsidókkal alaposan, kiméletlenül, muszka szokás szerint. Ez a törvény utja Kassától Ujhelyig.

Most pedig az itteni nagyfejek azzal csitítanak, hogy ne csináljunk olyan nagy dolgot belőle, hisz a statusquo hitközséget nem bántották, csak a kaftánosokat, csak a pájeszeseket!

Hát itt, uraim, tévednek! Ha az elegáns kinézésű uri zsidó gazember, kérlelhetetlenül csukják be, de ha a pájeszes, becsületes zsidót vakmerő szemtelenséggel templomában meg merik támadni, akár orthodox-, akár szefard-templomban, akkor az az én templomom is, akkor én is pájeszes zsidó vagyok, akkor én is kaftános zsidó vagyok és arcába vágok a támadónak. Édes testvérem nekem minden igaz, becsületes zsidó és inkább oda dobom tb. főügyészségemet, visszaadom kitüntetéseimet, de én ez életben áruló zsidó nem leszek soha. Megvásároltatni magam nem engedem. Ezért akarom én felkorbácsolni az egész ország zsidóságának az érzületét, ezért kell az „Önvédelmi liga“, hogy legalább ott értsünk egyet, ahol testvéreinket védeni kell.

Kell az Önvédelmi liga, kell, hogy egy ily intézmény Budapesten, a központban működjék, mert most is kitűnt, hogy az itteni szegény zsidók még meghatalmazást sem mertek adni védelmezőiknek, hogy ingyen feljelentést tegyenek. A vidéken már moccanni sem mernek és csak a fővárostól, a hirneves, a „nagy“ zsidóktól várnak segítséget.

Megérti-e ezt a fővárosi zsidóság? Megmozdulnak-e végre a Lipótváros nagyjai, előkelői és gazdagjai? Megnyitják-e szívüket és zsebüket a Liga alakítására? Avagy lelkiismeretükre veszik, hogy el hagyják züllesztetni ezt a többre érdemes, magyar lelkű vidéki zsidóságot? Vagy ismét a vidék kényszerítse az urakat egy nagygyűlés összehívására?

Mindenki tegye meg a kötelességét! Hála és köszönet azoknak, akik leveleikkel — hétről-hétre százával, frontról és idehazulról — felkeresnek és eszméimet felkarolják. Fizikai lehetetlenség mindazokra felelni, azzal hálálom meg drága hitrokainaim jóindulatát, hogy felveszem a harcot elhelfeinkkel, ha egyedül magam maradnék is.

A sátoraljaujhelyi csendőrpáncsnokság vezetője: Jencs Árpád alezredez. Őt kell felelőssé tenni azért, ami történt. A honvédelmi m. kir. miniszteriumnál és a kassai kerületi páncsnokságnál egymagam saját nevemben megteszem a feljelentést a katonai büntető törvénykönyv 401—402. és 380. §-ai alapján, majd meglátjuk, ki a bűnös? Lássunk végre tisztán. Tudnunk kell, *honnan kerülnek ki ezek az utasítások?* Ügyészség, fő-

A klenikális sajtóagitációra, a magyar zsidóságnak egy válasza lehet: az EGYENLŐSÉG erősítése.

ügyészség, rendőrség, csendőrség, katonai rendőrség, közigazgatás, város, vármegye? Hol a baj gyökere?

És akar-e végre a kormány tiszta helyzetet teremteni?

Addig pedig fel kell keszen a további harcra! Bölcsesség vezesse, de erő segítse mindazokat, akik részt vesznek a magyar zsidóság megvédelmezésében, mert e szépséges küzdelemben elbuknunk nem szabad. Győznünk kell és ez nemcsak zsidó vallási érdek, hanem országos magyar érdek is.

(S.-A.-Ujhely)

Dr. Székely Albert.

A HÁBORU KÖRÜL

«Es gab kein Volk, das in unserem Freiheits-Kampfe eine grössere Treue und Energie entwickelte als die Juden.»
Szemere Bertalan 1849-iki magyar miniszterelnök szava Kossuth Lajosról írt németnyelvű könyvében. — (Ludwig Kossuth, Hamburg, 1851. 75. lap.)

Biró Ignác hadnagy.

Biró Ignác 25 éves hivatalnok, a gy.-e. hős hadnagya, a bronz vitézségi érem tulajdonosa, ki 1917. október óta küzdött az orosz, majd az olasz harctéren, július 5-ikén a Piave mellett hősi halált halt. Szüleit a következő megrendítő levél értesítette a katasztrófáról:

Piave mellől, 1918. júl. hó 7-én.

Igen tisztelt uram!

Szomorú kötelességet teljesítek, amikor értesítem, hogy kedves fia, Ignác, folyó hó 5-én délután hősi halált halt.

A kérlelhetetlen sors úgy akarta, hogy kedves fia legszébb ifjúságának virágjában essék a hazafias kötelesség teljesítő áldozatául.

Nevezett nap délutánján, mint századparancsnok százada élén ellentámadásra vezette embereit. A kitünően vezetett támadás a kitűzött célnál messzebbre ható eredményeket ért el, sajnos, méltán megérdemelt gyümölcseit hős bajtársunk már le nem szakaszthatta, mert időközben egy ellenséges gránát kioltotta életét. A Piave-partia mellett helyeztük további súlyos harcok után örök nyugalomra.

Hős bajtársunk csak néhány napot tölthetett közöttünk, de ez is untig elég volt, hogy szeretetreméltó egyéniségével valamennyiünk nagyrabecsülését kivívja. A vadászászlóalj egyik leghősiabb fiát siratja benne és őszintén osztozik szülei és hozzátartozói fájdalmában. Emlékét szívünkbe zárujuk. Fogadja ünnölgő őszinte részvételünk nyilvánítását.

A tisztí káf nevében:

Montra Ágost főhdgy.

K. u. k. Feldjägerbaon

Láng László hadnagy.

Láng Sándor budapesti lakos egyetlen fia, Láng László az rohamcsapatának 21 éves hadnagya, az olasz fronton Tonale-szorosnál folyó évi június 13-án, csapata élén egy roham alkalmával hősi halált halt. A fiatal hősnek, aki a kis ezüst, bronz és Károly-csapatkereszt tulajdonosa volt, rendkívüli hősies viselkedéséről parancsnoka, Richard von Bartl kapitány a következőket írja gyászbaborult szüleinek:

Sehr geehrter Herr!

Die schweren Kämpfe am Tonalepass haben Opfer gefordert und ich teile tiefberührt dem Herzens mit, dass auch mein bester Sturmoftizier, Ihr heldenhafter Sohn Laci, unter jenen sich befindet, die für das Vaterland gefallen sind.

Die teuren Reste Ihres Sohnes liess ich sofort in die eigene Stellung zurücktragen, wo jedenfalls das Weitere angeordnet wurde. Ich selbst befinde mich mit den meisten meiner Offiziere auf dem Durchzug im Truppenspitale zu

Salzburg und kann daher keine sicheren Aufklärungen geben. Bitte sich daher entweder an das Seelsorgsamt das I. Inf.-Division, Feldpost oder an Oblt. Müller meines Sturm-baons zu wenden.

Betreffs Ihres braven Laci muss ich noch mitteilen, dass er neben mir durch einen Maschinengewehrschuss in den Hals fiel und schmerzlos einschlummerte. Sein Verhalten war mustergiltig und noch verwundet, gab er Befehle. Seine Dekoration wird veranlasst.

Genehmigen Sie den Ausdruck meiner vorzüglichsten Hochachtung mit der Versicherung, dass das heldenhafte Andenken um Ihren Laci bei uns fortleben wird.

Ihr ergebener

Richard von Bartl, Hauptm.

A tábori lelkész — ref. — ki eltemette, így ír a hős szüleinek:

1918. jun. 19.

Mélyen tisztelt uram!

Szomorú kötelességemnek ismerem el, hogy fiának, a mi derék barátunknak, Láng Lászlónak temetéséről értesítem.

A június 13-iki ütközet sok véres áldozatot követelt tőlünk. S köztük követelte az ő életét is. A tegnapi nap folyamán hozták be holttestét mostani állomáshelyünkre. Így ma temettük el az ötös ezrednek, amelyikhez eredetileg tartozott és a rohamzászlóaljnak nagy résztvevő küldöttsége kíséretében.

A hivatalos temetést én végeztem, míg a sírnál egy, a civilben előimádkozó végezte a halotti imát.

Szomorúan bucsúztunk tőle mindannyian és különösen azok, akik vele együtt küzdöttek és küzdöttek.

A magam részéről Isten vigasztaló kegyelmét kívánom a megszorodott családnak. Vigasztalni nem próbálom Önöket. Hiszen a fájdalom szava ma még oly hangos, hogy attól más hang még alig lehet hallható. De biztos vagyok benne, hogy Isten talál módot arra, hogy az Önök vérző sebeit is bekötozze.

Az ezred nevében is, a magaméban is őszinte részvétellel

tisztelő hiva

Tóth József

ref. lelkésze.

Az ifju tisztet a hősök temetőjében tették örök nyugovóra.

Schnabel Bruno.

Schnabel Bruno, főhadnagy, a mozgósításkor mint tartalékos hadnagy vonult be. Szakaszával ő vonult be elsőnek Petrikauba és ezért már 1914-ben a katonai érdemkereszt III. osztályával — a legelső volt ezredében — kitüntették. Végigharcolta a Kárpátokat, két signumot kapott érte és 2-odszor a III. o. katonai érdemkeresztet, 18 hónapot töltött a fronton.

Az ezred tisztikara és legénysége istenítette, s úgy beszéltek róla, mint egy nem is a mai világban született hős félistenről.

A Kálmán-fiuk S.-A.-Ujhelyen.

Kálmán Zsigmond őrmester 4 ízben volt a fronton s pedig a román, orosz, szerb és olasz fronton, a legveszélyesebb helyeken fontos kémiszolgálatot teljesített, számos esetben elfogta az ellenség kémeit. Károly-kereszt s kisézüst éremmel kitüntetve. Kálmán József főhadnagy több hónapi frontszolgálat közben a Kárpátokból súlyosan megsebesülve került haza, most Sajószentpéteren ütegparancsnok, két signum laudis tulajdonosa a kardokkal. Kálmán Sándor 1915-ben a galíciai fronton a lövészárkokban hét hétig teljesített szolgálatot, ekkor járőrnek lett kiküldve s mint járőrparancsnok, fontos megfigyelések birtokába jutott, azonban az ellenség észrevette, s ő, hogy megmeneküljön, belevetette magát egy hóborította gránátölcsérbe, ahol mozdulatlanul meghúzódott. Mire aztán újból előkerülhetett s övéhez visszatért, mindkét lába lefagyott s amputálni kellett. Most mint rokkant szüleinél tartózk.

kodik. Kálmán Jenő ugyancsak rokkant, 1914-ben lett sorozva, 4 hónapig volt frontszolgálatban, egy éjjeli támadás alkalmával kapott súlyos lösebet s most, mint rokkant tengeti életét. Kálmán Ferenc 1916-ban vonult be s mint fényszóró, mai napig fronton van. Volt úgy a román, mint az orosz fronton, jelenleg az olasz fronton küzd. Kálmán Ernő, a legkisebb a testvérek között, Egerben teljesít katonai szolgálatot. Apjuk, Kálmán Samu, S.-A.-Ujhelyen, a legnagyobb fős, mert bár lett volna jogcímre rá, soha meg se kísérelte, hogy fiaik közül valamelyiket is felmentesse, bár öreg hitvesével teljesen egyedül maradt a háború okozta súlyos viszonyok között.

Kápolnásnyék statisztikája.

Prohászka püspök házi lapja, a Fehérmegyei Napló legutóbb *hamis statisztikával* sértette meg a kápolnásnyéki zsidóságot. Azt írta róluk, hogy a 27 zsidó katonaköteles között 11 állandóan otthon van, és csak 2 halt meg. *E statisztika természetesen hamis.* Az igazságot a hitközség ezután a következőkben állapítja meg:

Hitközségünknek van összesen felnőtt férfi-tagja 48. Különböző szemléken és tényleges katonakötelezettség folytán ebből katonai szolgálatra kötelezve 36, itthon van nem, katona (öreg és alkalmatlan) 12.

A 36 katona közül a háború tartama alatt elesett, vagy katonai szolgálat alatt szerzett betegségben meghalt 7, különböző hadifogságokban sinylődik 4, rokkantság címén szabadságolva 3, nagyobb bérlet és szőlőbirtok címén bizonytalan időre felmentve 3, tanulmányszabadságon 2, időközi katonaszabadságon 3, összesen 22.

Ténylegesen szolgálatot teljesít tehát 14, hozzáadva az elesettek, rokkantak és hadifogságban sinylődőket $7+4+3=14$, összesen tehát 28-an véreztek, szenvedtek és szenvednek a hazáért. Marad még elbírálandó 8 és pedig *felmentve*: 1 400 holdas bérlet gazdagsága kezelésére (1 fia kb. 2 év óta hadifogságban), 1 100 holdas bérlet gazdagsága kezelésére, 1 nagyobb szőlőbirtokos szőlője kezelésére (mindhárom közel az 50 évhez) *főiskolai tanulmány-szabadságon* 2 hadnagy. (Ez a szabadság minden vallású katonának kijár.) Időszaki szabadságon: 1 főorvos, hosszú olasz frontszolgálat után betegen szabadságolva, annak 1 főhadnagy fivére 7 hónapi frontszolgálat után 4 heti szabadságra és 1 baka 4 heti szabadságra (15-én már bevonult).

Fentiek szerint, anélkül, hogy más felekezetbeliekről statisztikát állítanánk, nyugodt lélekkel mondhatjuk, hogy *amilyen arányban vagyunk a község lakói más felekezetbeliekkel szemben, olyan arányban hoztunk vérdíjazatot a hazának, s így jogtalan, igazságtalan a Fehérmegyei Napló hazug statisztikája.*

Aki a hazug statisztikát a F. Naplóval közölte és a 36 zsidó katona közül 7 elesett helyett (ami 18%) 27 zsidó katona 2 halottját hamisította: *Kápolnásnyék kalvinista papja.* Mindenesetre jellemző e papra, hogy már 3 évet töltött hidegvizgyógyintézetben.

Öt lú.

Özv. Schleyer Henrikné öt derék fiát adta a haza védelmére. A háború kezdete óta frontszolgálatot teljesítenek s az ellenséggel szemben tanúsított kitűnő magatartásukért már több ízben kitüntetésben részesültek. 1. Schleyer Ernő bankhivatalnok, a 34-ik gyalogezred közlegénye. Bronz érme és Károly-csapatkeresztje van. 2. Schleyer Lajos dr. ügyvédjelölt, a 15. Feldkanonenregiment hadnagya. A kis ezüst, signum laudis, bronz, Károly-csapatkereszt és a kisezüst érdemkeresztet a koronával kapta. 3. Schleyer Sándor könyvelő, a 19. gyaloghonvédeezred hadnagya, bronz és Károly-csapatkeresztje van. 4. Schleyer Gusztáv magántisztviselő, a 15. Feldkanonenregiment szakaszve-

zetője, kisezüst- és Károly-csapatkereszttel kitüntetve. 5. Schleyer Viktor mozdony-üzemvezető, az Eisenbahnregiment 33. szakaszának szakaszvezetője, kisezüst, vaskereszt- és Károly-csapatkeresztje van.

Elesett hősök.

Rózslahegy József, a nagyvárad 4-ik honv. gy.-e. tartalékos főhadnagya, egyizbeni súlyos sebesülése és 3 évi orosz fogság után, 35 éves korában, Diósgyőrött elhunyt.

Akik elestek a Piave mellett.

(Második sorozat.)

Szonbathely kongr. hitközségének egyik nagyon törekvő kereskedőcsaládját érte utól a piavei katasztrófánál a sors csapása. Lorsch Béla, aki maga is már három év óta teljesít katonai szolgálatot, vesztette el egyik reményteljes fiát Lorsch Józsefben, a huszárezred gépfegyverosztályának egyéves önkéntes szakaszvezetőjében. Ellenséges gránát találta a megboldogultat felettes tisztjeivel együtt másfél évi katonai szolgálata után, 20 éves korában. Felettes parancsnoka a következő levéllel adja tudtára a gyászoló családnak a nagy csapást:

„Nagyságos Asszonyom! Szomorú szívvel teljesítem kötelességemet és értesítem, hogy fia, a mi bajtársunk, Lorsch József szakaszvezetőnk június 26-án az olasz harctéren hősi halált halt. A hős kihűlt tetemeit Mósele faunál (Asiágó mellett) tettük örök nyugalomra. Faber Herbert és Szalay László főhadnagyokkal együtt egy angol gránát-telitalálat érte, amely mind a háromnak kioltotta életét. Bánálisnak találok a vigasztalást Nagyságos Asszonyom, de lebegien szeme előtt, hogy szent hazánk védelméért ontotta vérért és az ezred egész tisztikarától megsíratva, tettük örök nyugalomra az ifjú hőst. Maradok őszinte tisztelettel: Müller kapitány.”

Erbstein Jenő, a 1. honvédgyalogezred népfőlkelője, a Piave mellett ellenséges golyótól találva, 22 éves korában hősi halált halt.

Fodor Oszkár dr., a cs. és kir. gyalogezredhez beosztott népfőlkelő-főorvos, hosszú, nehéz frontszolgálat után, az olasz fronton, nehéz szolgálatának önfeláldozó teljesítése közben július 8-án délután, gránátlövegtől találva, hősi halált halt. Bajtársai, kik mind szerették, július 11-én, egy kis olasz városkában temették el. A fiatal, még huszonhétéves orvos, erős tüzéségi tűzben kötözte betegeit, s bár szolgálja figyelmeztette a veszélyre; még be akarta fejezni a munkát, s meghagyta szolgájának, hogy csak a betegről gondoskodják, azt vigye biztos helyre. Fiatal felesége, Bók Vilmos Géza kaposvári szállítási vállalkozó leánya, egyetlen fia, özv. édesanyja, özv. Fodor Vilmosné, apósa és anyósa, kik gyermekükként szerették, s kiterjedt rokonsága gyászolja.

Özv. Schwarcz Jakabné nagymadarászi (Szatmármegye) lakosnak négy fia és egy veje katona. 1. Vilmos őrvezető, 1915. áprilisában vonult be, azóta állandóan fronton van, 1915. június elsejétől az olasz fronton harcol, a bronz vitézségi érem tulajdonosa. 2. Kálmán őrmester, a háború elején vonult be, az orosz fronton megbetegedett, rövid szabadság után visszatért ezredéhez, hol azután mint egészségügyi altiszt szolgált. Ezután az olasz, 1915-ben a szerb frontra került, végigküzdötte a Balkán-hadjáratot, majd Durazzo után az olasz frontra tért vissza. A dél-tiroli offenzívákban is résztvett. A lucki áttörésnél az orosz frontra vezényelték, innen a román frontra, ezután ismét az olasz frontra ment. Itt 1918. jún. 15-én hősi halált halt. A bronz-érem és Károly csapatkereszt tulajdonosa volt, halála után pedig megkapta a koronás ezüst érdemkeresztet a vitézségi érem szallagján. Haláláról ezredese a következő levélben értesítette feleségét:

A részvét és fájdalom igaz érzésével tudatom, hogy szerető férje, az én vitéz katonám, Schwartz Kálmán őrmester, olasz gránáttól e hó 15-én hősi halált halt. Akiben Ön, tisztelt Asszonyom, férjét siratja, mi abban vitéz, kötelességtudó bajtársunkat gyászoljuk. Öfelsége a Császár és Király megboldogult hősünket épp a napokban tüntette ki a koronás ezüst érdemkereszttel. Fájdalom, akinek a kitüntetés szólt, nincs többé köztünk! A legmagasabb helyről leérkezett kéziratot mellékelem; a rendjel a szabályoknak megfelelően legmagasabb helyre visszautalandó. Ön Asszonyom, nagy fájdalmában találjon vigasztalást abban, hogy férje hazafi és talpig férfi volt! Igaz részvéttel, 1918. VI. 25. Lehár ezredes.

Feleségén kívül kis fia gyászolja. 3. Zoltán, őrmester. A háboru elején vonult be, azóta megszakítás nélkül az orosz fronton teljesít szolgálatot, jelenleg Ukrajnában. A koronás ezüst érdemkeresztet és a vaskoronás érdemkereszt tulajdonosa, mindkettőnek a vitézségi érem szallagján. 4. Sándor, 1914. októberében vonult be. Kiképzése után a szerb frontra, majd az olasz frontra került, 1915. augusztusában olasz fogságba került. 5. Veje: Weisz Jenő, 1915. januárjában vonult be, az orosz fronton, megbetegedése óta a front mögött teljesít szolgálatot.

Neufeld Ármín zászlós az olaszországi harcokban hősi halált halt. Édesatyjának, Neufeld Jakab turóc-szentmártoni kereskedőnek még négy fia harcolt a piavei csatákban.

Biró Ignác tartalékos hadnagy, aki már négy éve harcolt, július 5-én ellenséges gránáttól találva, huszonöt éves korában hősi halált halt. Holttestét bajtársai a Piave partján helyezték ideiglenes nyugalomra. Réich Dávid és felesége született Weisz Teréz egyetlen gyermeküket gyászolják a megboldogultban.

Pollák Róbert önkéntes tüzemester, Pollák Zsigmond komáromi nagykereskedő fia, folyó évi június hó 22-én az olasz fronton hősi halált halt.

Kaposvárról jelentik: Fischer Imre, a gyalogezred tartalékos hadnagya június hó 15-én az olasz harctéren hősi halált halt.

Schächter Géza cs. és kir. tartalékos hadnagy a bronz vitézségi érem és Károly csapatkereszt tulajdonosa virágzó életének 24-ik évében a délnyugati harctéren ezredesének parancsa teljesítése alkalmával ellenséges golyótól találva június hó 14-én hősi halált halt. Tetemét e hó 15-én ideiglenesen helyezték el Cusiano község katonai temetőjében.

Magyar zsidók! Jegyezzétek föl az Egyenlőség számára fiaitok hőstettét!

SZERKESZTŐSÉGI ÜZENETEK.

P. Gy., Párkány. Abádi Imre, Kossuth Lajos-u. 14. Virág Gyula, Ó-u. 42. — P. E., Sopron. A glosszák rovatvezetője hála-lasan köszöni jóindulatát, de sajnos, kérdésének politikai okokból eleget nem tehet. — Beregszász. 1. Nem iratkozhatnak be. 2. és 3. Még nincs kilátás, hogy e kettő nők számára megnyíljon. — J. I., Vulkán. Egyik kérdésére sem válaszolhatunk. — Többeknek. Az Önvédelmi Ligába való belépéseket köszönettel tudomásul vesszük addig is, míg a liga megalakul. A neveket csak a megalakuláskor publikáljuk. A hozzászólásokat addig is, a lehetőség szerint. — A közönség pártfogását kéri. H. M.-né (Rákospalota, Bérzeviczy-u. 3.) Beteg hádiözvegy, kinek tíz kiskorú gyermekét kell eltartania. Férje 1916-ban elesett, azóta egész kis vagyonát felemésztette, a segélyt már egy éve megvonták tőle. Az özvegyi nyugdíjból képtelen gyermekeit fenntartani. Egy kis üzletet kívánna csak, hogy legalább ne éhezzenek. Férjének fivére hadbavonultak, apósát egy ideig ő támogatta, de most támasz és védelem nélkül áll.

Önvédelmi Liga, zsidó napilap.

(Hozzászólások.)

Önvédelmi liga, zsidó napilap, milyen természetes, egyszerű következményei ezek annak a hadjáratnak, melyet a zsidók ellen folytatnak s mindjobban szerveznek. Ha megütöm társamat, visszaüt, ha megütnek engem, hasonlóképp cselekszem én is. S ha a vágás akkora, hogy támadóm beleszédül, bizony elhallgat s más-kor elkerül.

Ma, mikor az egész emberiség Eliáhu próféta eljövételét várja, ki a béke üdítő balzsamával enyhülést hozna az emésztő-tűzben vergődő világnak, éppen ma — sajnos — Faraó szelleme a világháboru sötétségén is át tudott törni s igaztalan, nemtelen fegyverekkel ront a magyar nemzetnek hazafias önfeláldozás, királyhűség stb. tekintetben egyaránt kimagasló fiai ellen, a zsidóságra. Piruljanak mindazok, kik ebben a diestelen munkában részt vesznek, szegyenkezzenek, kik nyiltan, vagy titokban segédkezet nyújtanak hozzá. Mi pedig zsidók, az önvédelmi harc ismert feszítő erejével vágjunk vissza oda, ahol legjobban fáj. A hadjárat értelmi szerzőit kell levetkőztetni, megbotozni s kipusztítani. Az a zsidóság igazáért állandóan harcra kész, önfeláldozó szellem, mely az Egyenlőség nagynevű alapítójának egészségét felörölte, de mely elszántságával és felkészültségével örök tiszteletet, elismerést, hálát biztosít emlékének, ez a szellem örökségül hagyta azt a kötelességet, hogy az Egyenlőség nap-nap után feszítse meg nyilait s ezek fénylő hegyét szegezze arra, honnan az ellenség gyilkos lövegei felénk kiindulnak.

Nagyzolás és tulzás nélkül megállapítható, hogy Magyarországon alig van ujság, mely az Egyenlőség cikkei, azok tartalmi értéke és formai gondossága tekintetében fölülmulná. Írói gárdája, szellemi tőkéje tehát van az Egyenlőségnek bőven. Az anyagi eszközök előteremtése pedig gond nem lehet, vagy legalább is nem szabad, hogy gond legyen. Több, mint bizonyos, van a magyar zsidóságban annyi, sőt sokkal több áldozatkészség, hogy érdekeinek egyetlen igazán hivatott szószólóját, az Egyenlőséget ellátja mindazokkal az anyagi eszközökkel, melyekre szükség lesz. Az Egyenlőség jelenlegi szerkesztőjére vár a különös hivatás, hogy az apai örökség utmutatását s a magyar zsidóság létérékének követelményeit felismerve, a napilappá leendő mielőbbi átalakulásra vezető akciót kezébe vegye és gyors eredményre vezesse. Nincs kétség aziránt, hogy a magyar zsidóság aprajának, nagyjának lélekből sugallt meleg támogatása fogja segíteni.

A támadások sokkal erősebbek és sűrűbbek s az ellenséghez állandóan annyi új, meg új segédcsoport érkezik, hogy halogatásra nincs idő. A 12-ik óra elérkezett.

(Kecskemét.)

Virányi Gyula.

Tek. Szerkesztőség! Legyen bizonyosság, hogy az „Egyenlőség” napilap lesz. Amit dr. Székely Albert, — ez a talpig derék, lelkes és önérzetes zsidó kezdeményez, annak sikerülnie kell. Igen, mert hiszen ő mindig becsületes, igaz ügyet képvisel. Szerénytelenség volna tőlem — egy zsidó hitközség szerény jegyzőjétől, itt nácsokkal akarok előhozakodni, — mégis engedje meg t. mondja el véleményét. Több szem, többet lát. Nem táncokkal akarok itt előállni, — mégis engedje meg t. Szerkesztő ur, hogy a dolog érdeméhez hozzászóljak. Véleményem szerint különben is nagyon fontos szerep vár a hitközségek jegyzőire az önvédelmi liga megalapításában és abban, hogy az „Egyenlőség” napilap legyen.

Jelen soraimmal arra akarom felhívni az illetékes körök figyelmét — és természetesen kartársaim figyel-

mét is, — hogy a Székely Albert eszméjét, — mely különben régi vágyunk — vigyük be a hitközségek gyűléstermébe. Minden hitközségnek foglalkoznia kell ezzel az eszmével — és határozatot kell hoznia, hogy a létesítendő zsidó napilapot a legmesszebb menő támogatásban részesíti, úgy erkölcsileg, mint anyagilag. Minden hitközség vegye ki részét a nemes munkából. A zsidó jegyző ne kiméljen, se időt, se fáradságot. Tegyen meg minden tőle telhetőt a szent ügy érdekében. Nagyon helyesen mondja Székely Albert: „napról-napra vissza kell utasítanunk az aljas rágalmakat“...

Valóban itt a 12. óra. Ölbe tett kezekkel ezt a galád rágalmakat tovább nem szabad tűrnünk. Hiszen igazán tarthatatlan már a helyzetünk. A kormány, az ügyész rá sem hederít azokra a szemérmetlen inzultusokra, melyek bennünket napról-napra érnek. Odajutottunk, hogy ma holnap egy önérzetes zsidó ki sem mehet az utcára. Uton-utfélen Prohászka-féle hazug vádakkal illetik. És Magyarország zsidósága ne tudna egy hatalmas, magas színvonalon álló napilapot fenntartani? Bangháék 10 milliót összegezték hozták össze a gyűlölet jelszavával, — hát mi saját védelmünkre nem fogunk tudni egy megfelelő sajtóalapot teremteni? De hogy is nem tudunk, csak akarát kell, s lesz olyan napilapunk, mely a magyarságnak hasznára, nekünk pedig dicsőségünkre fog válni. Büszke lesz minden zsidó a napilapjára, az „Egyenlőségre“, amint hogy ma is büszkén valljuk magunkénak az „Egyenlőséget“. Szerény nézetem szerint hívjon össze minél előbb Székely Albert a fővárosba a napilap és liga megalapítása céljából egy nagygyűlést. Ott leszünk mindnyájan. Ott lesz a kongr., orthodox és statusquo hitközségek képviselője. A pap, a tanító, meg a jegyző addig is agitáljon a szent ügy érdekében, s akkor — ha majd az ige testté válik, elmondhatjuk: Veátem chasavtem olaj roo, Hassém chasovo letovo.

(Eger.)

Halász Sámuel.

Az „Egyenlőség“-ben megpendített szép eszme, hogy a magyar zsidók önvédelmi ligáját mielőbb meg kell alakítani, kell hogy az egész magyar zsidóságot felrázza nemtörődömségéből, amely bűnös indolenciával nézi, hogy mily féktelenül tobzódik az antiszemitizmus minden téren, de most különösen a sajtóban. Feltétlenül szükséges, hogy egy oly organummal rendelkezzen a zsidóság, mely a legutóbbi Prohászka-féle és egyéb vadul izgató cikkekre a tárgyilagos, de méltó választ naponta megadhatta s az oly szép bajnoki mestervágásokban, mint amelyet az Egyenlőség írói mérnek a zsidóság ellenségeire, a napisajtó révén gyönyörködhessen minden jó zsidó.

Mi szabadkai zsidó katonák adtuk össze a postautalványon az Egyenlőség tek. szerkesztőség címére küldött 320 K-át a liga alapja javára és ha megvalósul a szép idea s az Egyenlőség napilap lesz, valamenynyien előfizetői is fogunk lenni. Mind gy.-ezredbeli zsidó katonák vagyunk, van közöttünk sebesült is, s megszenvedtünk mindnyájan a házáért, jobban éreztük a háboru csapásait, mint Prohászka ur Öméltósága s fel is emelhetjük szavunkat méltóbb nyomatékkal, mint a püspök ur, akinek harctéri működése a Hinterland uszító faj elleni izgató hecc-harci frontján merül ki.

Aláírások.

Hosszabban írunk a napilap-kérdésről e héten: Hirschler Ignác (terménynagykereskedő, Verseghy) „Hivassanak össze az E—g előfizetői nagy gyűlésre, mely kimondaná a lapnak napilappá való átalakítását. Részvénytársaság alakítandó, melynek minden előfizető részvényese lenne.“ Stern S. Endre (nagykeres-

kedő, Nagyvárad). „Szükséges tehát, hogy napról-napra megcáfoltassék minden, ellenünk irányuló gyalázatos támadás! Lehetetlen, hogy egy tisztességes magyar zsidó is, szónélkül tűrje el, a becsületébe való gázolást. Radikálisan oldja meg, igen tisztelt Főszerkesztő ur, az Egyenlőség napilappá való alakítását. Legyen kötelessége minden egyes előfizetőnek az, hogy még egynéhány előfizetőt szerezzen, mert minden magyar zsidónak olvasni kell az Egyenlőséget és akkor, a megszorodott előfizetők segítségével részvénytársaságot alakítva, azonnal napilappá kell az Egyenlőséget tenni. Ha az ellenségeinknek sikerült 10 milliót egy ellenünk heccelő lapra összeadni, mennyivel inkább fog sikerülni nekünk, akik a szintiszta igazságot hirdetjük zászlónkon. Minden módot kövessen el tisztelt Főszerkesztő ur a napilap érdekében és én biztosra veszem, hogy a siker semmi körülmények között sem maradhat el!“ Klein Ármin (építésvezetőség, Ostffyasszonyfa) szerint helyi bizottság alakíttassék minden városban a legrövidebb időn belül, amely elsősorban az akció anyagi hozzájárulását tegye feladatává: (amely gyűjtés útján gyorsan elérhető). Ez pedig azért szükséges, hogy mindazok részére, akiknek nem áll módjukban az „Egyenlőség“-et megrendelni, ebből az alapból az „Egyenlőség“ ingyen küldessék. Küldessék először is a harctéren küzdő katonáinknak. 2. Minden városban a liga ügyészt kérjen föl, aki, mint dr. Székely Albert már említette, jogi kérdésben segítségünkre legyen. Az „Egyenlőség“-et országunkban testvéreink között teljes számban terjeszteni kell, mert csak így érhető el, hogy testvéreink mindannyian fegyvert kapnak kezükbe azok ellen az aljas vádak ellen, amelyeket a klerikálizmus mindig nagyobb és nagyobb számban ellenünk zúdít.“ Dr. Szabó Aladár ügyvéd (Budapest) szerint „az Egyenlőség haladéktalanul bocsásson ki részvénytársasági alapot és zsidó önvédelmi sajtóalapot gyűjtő felhívást. Ismerve az E—g népszerűségét, azt hiszem, hogy hamarosan hatalmas összeg fog rendelkezésre állni. Azután — abban a pillanatban, midőn a kormány engedélyt ad Bangháéknak — megindulhat a mi zsidó napilapunk is hatalmas példányszámban.“ Dr. Klár Gusztáv t. főhadnagy szerint „a frontokon, hol csak az Egyenlőség tartja a zsidó katonában a lelket, örömmujongással fogadták a hirt, hogy kedves lapunkat, bibliánkat, szentírásunkat, napilappá alakítják. Mielőbb megindítjuk a gyűjtést az önvédelmi alap részére.“ — Rövidebb levelek, üdvözlések és csatlakozások érkeznek az egész országból és a frontokról.

Abádi Imre és Jávor Bella internátusa

::: a főváros egyetlen :::

izr. fiúnevelő-intézete,

ahol csak izr. növendékeket vesznek fel, a rendes tanulmányok mellett az észszerű vallásos nevelésre is sulyt helyeznek és amelynek internátusi konyhája szigorúan rituális. Zene, modern nyelvek, ének és tornatanítás.

::: Prospektust kívánatra küld az igazgatóság :::

Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 11. sz.

Quo vadis?

— Hova, kitérők? —

Írta: Vázsonyi János *).

Három kép vonul el egymásután szemeim előtt. Mindegyik kép egy darab történelem. És mindegyik jellemző korára.

A régi Róma. A cirkuszban előadást rendeznek a császár tiszteletére. Elöl az emelvényen, komoran, rosszkedvűen ül páholyában a császár, körülötte az előkelők: a szenátus, a lovagok. A császárt untatja már a játék; vért szeretne látni, rabszolgák véré. Zsidók véré, mert ellenszegülve parancsának, ősi vallásukhoz ragaszkodnak. Mert „Isten kiválasztott népének“ nevezik magukat. Ők, a leigázottak, a nyomorgók, az árvák, a letiportak. Hogyan? Ők: a kiválasztott nép? Nem Róma, a nagy, fenséges, diadalmas, világuralkodó Róma? A szenvedésre választottak ki? Jó, hát szenvedjenek. És a császár parancsot ad, hogy vezessék elő az „igazhívőket.“ „Ha az ő Istenük az igaz Isten, védje meg őket!“ mondja a császár, már jókedvű, már nevet, az arca kiderül. És a mártirokat szétmarcangolják a kiéhezett állatok. Meghalnak a hitükért. És míg a testükbe a vadállatok vájják csattogó fogaikat, ők, amíg csak szívük dobban, zsoltárokat énekelve dicsőítik az ő igaz Istenüket, az Örökkévalót.

Oroszország, Moszkva, vagy Pétervár, Odessza, Taskend; akármilyen a színhely, mindegy. És mindegy az is, nappal vagy éjjel. Pogrom mindig van. A zsidót mindig ütik, kinnözzák, verik, gyilkolják. Miért? Mert zsidó. Mert meggyőződése van, vallása, hite. Üldözik. Gyűlölik. Megvetik. És ő tűr, mert hisz. Kitart, mert szereti, imádja az Urat. És jámbor áhitattal imádkozik. És, ha elveszik mindenét, ha felgyújtják a házat, megbecsteleltik leányait, elszakítják tőle a családját, mindenét elvihetik, mindent elrabolhatnak, a hitétől nem foszthatják meg. A hite, az áhitata, a jámborsága szentebb előtte mindennél. És, ha csak az is az egyetlen vagyona, akkor is boldogabb és megelégedettebb az ő nyomorúságában, mint a sok gazdag, dúsalkáló, bőségben uszó rabló, akinek mindene van, csak éppen hite nincs. Ő az igazságosságot, a méltányosságot, a türelmet hirdeti; azok az ökök, az erőszak politikáját. Hisz és ezért szenved. Tűr és büszkén mondja: ... „aser bochar bonu mikol hoamim“, aki kiválasztottál bennünket szenvedésre minden nép közül...

Budapest. Jelenkor. Egy elegáns fiatalember megjelenik a rabbinátusnál és bejelenti kitérését. Egy kicsit elfogult, egy kicsit pirul és talán egy kevésbé szégyenli is magát, amikor ezt elmondja, de amint ő mondja, „kényszerűséből és szükségéből“ teszi. És a rabbi megérve megkérdi az okát: Miért?! Erre már hebegve feleli, hogy a *karrierjének árt, ha zsidó* és ha neki nem is lesz jobb, a gyermekeinek már jobb lesz majd, azok már keresztények lesznek. A rabbi elbocsátja és ő buzgó kereszténnyé válik. De csak a felekezete új, a hite nem. A hite: elveszett. Felekezete lehet változtatni, hitet nem. Aki az egy Istent nem hiszi, azt az egy Istent, akit szülei imádtak, akinek szeretetére megtanították már fogékony gyermeklelkét, akihez imádkozott azóta, amióta csak beszélni tud, hogy hihet az egyszerre egy másik hitet? Egyikben sem hisz? De akkor miért változtat felekezete? Érdekből talán? Félelemből? Miért?

*) Szeretettel üdvözljük e helyen legifjabb munkatársunkat, a tüzes zsidó cikkével jelentkező Vázsonyi Jánost, Vázsonyi Vilmos fiát. Olyan ifjú korban és olyan szeretettel a zsidóság iránt, mint annak idején nagynevű édesapja, lép ő most a mi harcosaink közé. Szeretetünk és minden figyelmünk kíséri ezen az emelkedő útján fiatal barátunkat.
A szerkesztő.

Farkas Pál a múltkoriban előadást tartott a vallás-változás pszichológiájáról. Szerinte a kitérés oka egyrészt opportunizmus, másrészt gyávaság, harmadszor radikalizmus. Tegyük néhány megjegyzést mind a három okhoz.

Opportunizmusból azok térnek ki, akik szégyenlik a vallásukat. Akik nem szeretik beírni a törzslapjukra, hogy vallása: izr. Akik lehetőleg kerülnek ezt a szót: „zsidó.“ Akik elhiszik, vagy legalább is bizonyos alapot tulajdonítanak a hazugok rágalmainak: a zsidókról nagyon sok rágalmat terjesztenek és ők ezt szégyenlik. Mi nem szégyeljük. Akinek tiszta a lelkiismerete, annak nincs mitől félnie, nincs szégyenkezésre oka. A mi lelkiismeretünk tiszta. Szégyeljük magukat azok, akik perfidül hazudnak, rágalmaznak, akinek minden eszköz jó arra, hogy alaptalan, de féktelen gyűlölettel terjesszék a sötétséget, a butaságot, a széthuzást, a meghasonlást, a gyűlöletet... Az antiszemitizmust. Ibsen azt mondja: „Über den Antisemitismus kann ich nichts sagen, weil die ganze Bewegung mir völlig unverständlich und unbegreiflich ist!“ És mégis vannak, akik az igazságot nem merik szembeállítani a hazugsággal. Nem tartják arra elég erősnek. Akinek nincsen öröme abból, hogy becsületes lehet, az ne is legyen becsületes. Aki szégyenli a vallását és ezért hitehagyott lesz, az sohasem lehet meggyőződéses ember. De valójában nem is opportunizmusból tér ki ez a fajta, hanem *gyávaságból*. Mert fél a mindennap felburjánzó támadásoktól, melyek felekezetét érik.

Régi rágalom, hogy a zsidó gyáva. Ez a háború, azt hiszem, minden gondolkodó ember előtt, tarthatatlanná teszi ezt a vádat, sőt nevetségessé tenné, ha a bizonyíték nem volna olyan szomorú. A sok ezer hősként elhulló zsidó katona kifreccsenő vére, a sok, sok jelentelen sir, a sok nyomorgó zsidó család, ahol a család-fentartónak el kellett mennie védeni a házat és gyermekei éhezni voltak kénytelenek: ez nem elég bizonyíték? Köztisztviselőben álló urak még most is vádaskodnak és hamis statisztikák szerkesztésével akarják megtevesztetni a közvéleményt. Ha azonban ilyen gyávákat keresnek antiszemita uraim, akkor nézzenek körül az újonnan érkezett hívőik között, nézzenek szét a kikeresztelkedettek között, akik megijedtek az önök vádjaitól és átpártoltak önökhöz. Ezek a gyávák! Gyávaságból tértek ki. Félték az önök általánosító vádaskodásától.

Másképp nem is lehetne megérteni menekülésüket. Karrier? Azelőtt volt egy legenda, hogy zsidó nem csinálhat karriert, zsidóból nem lehet semmi. Ez a legenda szétfoszlott. Már volt zsidó főpolgármester, volt zsidó államtitkár, zsidó miniszter, zsidó titkos tanácsos is van. Tehetség, erő, kitartás: ez szükséges egy karrierhez, de kikeresztelkedés? Nevetséges. A keresztények kinevetik a karrier miatt kitérőt és maguk között mégis csak, mint „a zsidót“ emlegetik, a zsidók pedig, a józanesszük, megvetik. Talán a következő generáció kedvéért? Lehet, hogy azokból esetleg egész tehetséges antiszemiták lesznek, aminthogy a harmadik csoport tagjai, a radikalizmusból kitérők, már maguk is, ha nem is mind tehetségesek, sőt kevésbé azok, de antiszemitáknak: *egész antiszemiták*. Ezeket egyáltalán képtelen vagyok megérteni. Hogy jön a radikalizmushoz a kikeresztelkedés? Ha valaki nem hisz Istenben, nincs hite, akkor ne legyen felekezete sem. Istent nem hisznek, hazát nem ismernek, minden ideálistmust kinevetnek. A románokról dicsőímnuszokat zengenek, a zsidókról külön „zsidószámot“ adnak ki és így terjesztik az antiszemitizmust. A zsidó vallás nekik nem elég előkelő, nem elég finom, nem elég „európeér“!

.... Az antiszemita legnagyobb tévedése, hogy a zsidó fajt egységesnek tartják. Senhol nincs oly nagy különbség, oly nagy válaszfal arisztokraták és proletárok, gazdagok és kispolgárok között, mint épp a zsidónál. Általánosítani persze itt se lehet. Itt is csak szimptomákról lehet beszélni, de ezek a szimptomák igen gyakoriak. Az arisztokrata zsidó — ez sem általánosítás, csak számos esetben megfigyelhető tünet — lefelé gögös, felfelé engedékeny, keresztényekhez dörgölődő. A kis zsidó szegény, küzködő, dolgozó, becsületes. Az arisztokrata konzervatív, reakciós, kapitalista. A kis zsidó polgári, haladó, demokratikus gondolkodású, girondista. Az arisztokraták többsége szegényli, hogy zsidó, lehetőleg nem beszél olyasmiről, ami csak a legcsekélyebb mértékben is vonatkozásba kerülhet a vallásával és Hatvany Lajos receptje szerint „állandóan frakkban” van. Az a véleménye, hogy zsidónak lenni, születési hiba. A kis zsidó büszke arra, hogy az egy Istent imádhathatja, tüntetően, kirívóan, sőt, ha kell, provokálóan is mutogatja, mellére tüzi a sárga foltot: ide iisettek! ide szurjatok! igen, zsidó vagyok!

Csak azért említem fel ezt a különbséget, mert ez szorosan összefügg a kikeresztelkedés kérdésével. A kis zsidó önérzetes és büszke a hitére. A hitehagyottak nem a kis zsidók soraiból kerülnek ki. Az arisztokrata zsidónak, akinek az élet mindent megadott, aki már blazirt minden mulatsággal, minden élvezettel szemben, egy kis változatosságra van szüksége. Kell, hogy valamivel felfrissítse pettyhüdt idegeit. Megváltoztatja a vallását. Csak úgy szeszélyből. Változatosságból. Eleinte mégis új dolog a Muszáf-ima helyett a Hiszekegy. De a cinizmus még tovább is megy. Előbb buzgó kereszténnyé lesz, majd később, idővel, az átmeneti terminus lejártával, lelkes antiszemitává. *Zsidónak sosem volt fanatikus, antiszemitának az. A legnagyobb antiszemita a kikeresztelkedett zsidók, akik elfelejtik, hogy ilyenkor önmagukat köpik arcon. Elfelejtik, hogy a hit a legszentebb és legsérthetlenebb; elfelejtik, hogy aki azt eltagadja, aki azt szegényli, az hitehagyott áruló, renegát, aki cinikusan, nagyképpen és képmutatással, önmagát zuzza össze, saját fajtát ostromozva, mint a flagelláns a tíz ígét sérti meg, megszegi az Ur parancsát, mint az éretlen gyermek, aki szülőanyja ellen emel kezét. És tápot adnak ellenségeinknek, akik joggal kiálthatják: „Ime, ők maguk is!” És diadaltort ülnek. És hirdetik az antiszemitizmus győzelmet: „Minden zsidó gazember!”...*

Jom-kippur előestéjén a dohány-utcai templomban voltam atyámmal. Mikor bejöttünk a templomba, végigmorajlott a padok között: „itt a miniszter!” És mikor előre mentem, hallottam, mikor valaki megjegyezte: „Mint kis diák ott énekelt, fent a kórusban, most itt ül az első padokban; hü maradt hitéhez; hü fia maradt Izraelnek és mégis sokra vitte”. Templomban nem szokás vitatkozni, nem szólhattam semmit. Pedig fel akartam világosítani azt az urat, hogy nem mégis, hanem csakis így. Csak kitartással, becsülettel, hűséggel és hittel. És akkor megfogadtam, hogyha más örökségem nem is lesz soha: kitartás, a becsület a hűség, a hit drágább lesz nekem mindig minden más vagyonnál, örökségnél. És, ha nem is mondják rólam majd egyszer, hogy „itt jön a miniszter”, boldoggá fog tenni az a tudat, hogy ha mondani fogják: „itt jön egy derék, hü zsidó!”

Nem kell félni semmitől Izráelt. Annyi szenvedéssel, nélkülözéssel, rágalommal állottunk már szemközt, hogy újabb támadásoktól sem fogunk visszariadni. A hitehagyottak pedig nem fogják gyengíteni erőnket, minket erőssé, egységessé, törhetetlenné tesz az egy Isten imádata. A közös érzés, a közös gondolat, a közös hitvallás és a közös szenvedés.

A kikeresztelkedőktől pedig örökké csak azt kérdezhetem: Miért tértek ki? Miért szegénylitek atyátok vallását? Hát szebb az, hogy szüleiteket dugva, titokban kell eltemetnetek, nehogy kitudódjék, hogy zsidók voltatok? Hát szebb a képmutatás? Hát ezt nem szegénylitek, csak a vallástokat? Hát ez nem visszataszító? Miért mentek el? Hova mentek? Kitől féltetek? Mi elől menekültök? Mit szegýeltek? Mondjátok meg, mit akartok? Quo vadis?

Családi pótlék és ruházati segély.

Az országos izraelita iroda elnöksége a hozzáérkezett számos sürgetésre és tudakozódásra való tekintettel ez uton közli az érdekelt rabbi urakkal, hogy a *családi pótlék* utalványozása folyamatban van. A kultuszminiszterium a rabbiknak a közigazgatási bizottság által felterjesztett kérvényeit esetről-esetre véleményezés végett leküldi az országos irodához, ahonnan azokat haladék nélkül visszatértesztik. Némely esetben pótlásokra van szükség, amelyek iránt az iroda szintén sürgősen intézkedik. A miniszteriumban azonban munkatorlódás folytán a nagy körütekintést igénylő megállapítások, illetve utalványozások csak lassan történnek. Így van ez más vallású lelkészekre nézve is. Ezideig a kongresszusi és statusquo hitközségek rabbijainak sorából mindössze öt lelkész családi pótléka nyert megállapítást. Minden utalványozásról az iroda az érdekelt lelkészeket külön-külön értesíteni fogja. Szorgalmazásoknak szüksége fenn nem forog.

A *ruházati segélyek* ügye is méltán érdekli a rabbi urakat, annál is inkább, mert a köztisztviselők egy része a ruházati segélyt már megkapta. Ez a körülmény sok tévedésre, sőt a rabbik sürgetéseire is adott okot, amire pedig valóban szükség soha sincsen. Az országos izr. iroda elnöksége ezt az ügyet is állandóan figyelemmel kíséri és elsősorban is megállapítandónak tartja, hogy a keresztény vallású lelkészek sem jutottak még a ruházati segély birtokába. Nem is juthattak, mert a vallás és közokt. miniszterium az *összes lelkészek* ruházatbeszerzésére vonatkozó végrehajtási rendeletet sem adhatta még ki. Ez a rendelet uton van, néhány nap múlva feltétlenül megjelenik, de még nem tartalmazza a ruházatbeszerzési segélyekre vonatkozó utalványokat, hanem csak megállapítja tüzetesen az igényjogosultságot és elrendel bizonyos beadványok, adatok és kimutatások gyűjtését. Minden ezzel ellenkező információ merőben téves. Mihelyt az említett rendelet kiadatik, az orsz. izr. iroda az adatokat egybegyűjti és a szükséges kimutatások kapcsán az összegek utalványozása végett felterjeszti. Az érdekelt várják be türelemmel a kiutalásokat és legyenek meggyőződve, hogy a lehetőség szerinti gyors elintézés érdekében minden megtörténik. A tényleges kiutalásokról a rabbi urak azonnal értesítve lesznek.

AUGUSZTUS HÓ ELSEJÉN

új előfizetést nyitunk az Egyenlőségre. Mindazokat, kik hívei és barátai lapunknak, ezuttal is felkérjük, igyekezzenek minél több hívőt szerezni az Egyenlőségnek, hogy nagy és nehéz feladatunkat zavartalanul továbbra is végezhessük.

Azokat a tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük augusztus 1-én lejár, kérjük, hogy előfizetési díjaikat mielőbb beküldeni sziveskedjenek, mert a papirhiány miatt nem vagyunk abban a helyzetben, hogy a hátralékosoknak a lapot tovább is küldhessük.

HIREK.

...

Lapunk előfizetési árát augusztus elsejétől kezdve kénytelenek vagyunk az egyre emelkedő drágaság miatt mérsékelten: számonként tíz fillérrel felemelni. Egyes szám ára ezentúl 80 fillér: negyedévi előfizetés tíz korona. Hisszük, hogy ez az intézkedésünk még inkább fogja arra ösztökélni hűveinket és barátainkat, hogy egyre több új előfizetőt szerezzenek az Egyenlőségnek és ezáltal nagy harcában és küzdelmeiben a magyar zsidóság lapját mindjobban megerősítsék.

— **Surányi József** udvari tanácsos, ki múlt héten hunyt el, végrendeletében olvashatók a következő, a kiváló emberbarát nemes lelkére és mély zsidó érzésére jellemző sorok:

Az én és elhunyt Károly fiam nevét viselő közhasznú és kulturális és kizárólag zsidó felekezeti jótékony célokra fordítandó örökös alapítványra a végrendeleti végrehajtók által megjelölendő vagy esetleg halálomig már általam megszerzett vagy megjelölt 500.000, azaz ötszázezer korona névértékű állami címleteket hagyományozok. Az alapítvány céljainak szabályzatainak és ügyrendjének közelebbi meghatározását — amennyiben ezt még életemben magam meg nem határoznám, egy kuratóriumra bízom, melynek tagjait Surányi Béla fivérem, dr. Surányi Miklós testvéröcsém és Egger Gyula sógorom, továbbá azok lesznek tagjai, akikkel ők jónak látják e bizottságot kiegészíteni. A Surányi József és Károly nevet viselő alapítvány megszerkesztésénél nézeteltérés esetén a kuratórium szótöbbséggel határoz. Az alapítvány a kuratórium által a pesti izr. hitközségnek adandó át.

Budapest székesőváros közönségének egy nevémet viselő örökös alapítvány céljaira 500.000, azaz ötszázezer korona névértékű, általam vagy a végrendeleti végrehajtók által meghatározandó és beszerzendő állami címleteket hagyományozok. Az alapítvány célja és rendeltetése az, hogy kiváló tehetségű fiú- és leánygyermek egy harmadrészben leánygyermek arra a művészi vagy tudományos pályára, amelyen való képességeiknek feltűnő és kétségtelen tanuclét adták, kiképeztessenek. Az állami címletek jövedelmeit az ösztöndíjas gyermekek között olyképpen kell felosztani, hogy mindegyik ösztöndíjas gyermek három éven át évenként 1200 azaz ezerkettőszáz koronás kiképzési segélyt élvezzen. Ohajtom, hogy a 25. azaz huszonöt hely közül legalább háromnegyed részben legyenek a művészi ösztöndíjasok. A segélydíjak nyilvános pályázat alapján bizottság által ítélendők meg és a benne részesülők a segélyezés kezdetén 20 vagy 20 éven aluli életkorban legyenek. Feltétlenül kikötöm azonban, hogy a segélydíjban részesítendő gyermekek számának legalább negyötöd ($\frac{4}{5}$) része izr. vallású legyen, akiknek nem kell feltétlenül fővárosi születésűeknek lenniük, de nevüket a segély megilletésekor megmagyarosítani tartoznak, ha nem volna már magyar nevük. A pályázatoknál az arra érdemesek közül a végrendeleti végrehajtók illetve családjaik részéről javaslatba hozottak az összes javadalmak egynegyed ($\frac{1}{4}$) részénél feltétlenül előnyben részesülnek.

Mindkét közérdekű hagyománynál a felekezeti feltétel kikötésére az a sajnálatos körülmény indított, hogy most a világháború sorsdöntő idejében, mikor meggyőződéseim szerint a demokratikus átalakulás és szociális haladás előfeltételeinek megteremtésén kellene összefogott erővel munkálkodni, ami közéleti és különösen parlamenti viszonyaink mellett a partikuláris keresztény koncentráció irányzata hatalmasodik el. Ezzel szemben minthogy nem akárnám azt a hatalmas erőt és tehetséget, mely a magyar zsidóságban lappang, szeretett hazám nemzeti fejlődésének erőfeltételeiből kihagyatni, ily módon igyekeztem erőmhez képest a reakciós irányzatok ellensúlyozásához magam részéről is hozzájárulni és előmozdítani azt, hogy szegényebb zsidó gyermekek is a magasabb előtanulmányokhoz kellő támogatásban részesülhessenek.

A gazdag alapítványokkal rendelkező többi felekezettől az itt részükre fenntartott helyeken felül különben is már

életemben is gondoskodtam, mert hadiárva és a házasságon kívül született gyermekek javára Károly fiam emlékére törzsvagyonom csorbitása nélkül jövedelmemből létesített alapítványom hozadékát tulnyomó részben más felekezettűk élvezik és így ez okból is most az izraelita felekezetet kívánom előnyben részesíteni. Amennyiben ezen alapítványnak szabályzatát én magam még ezután meg nem szerkesztem, úgy a részletes szabályzat megállapítását ennél az alapítványnál is az előző pont szerint megalakuló bizottságra bízom.

A magyar zsidó jótékonyosság történetében e néhány mondat és hatalmas tette maradandó emléket állítanak Surányi Józsefnek. A pesti izr. hitközség, mint halljuk, az 500.000 K alapítványt elsősorban kórházi, azután jótékonyági és iskolai célokra fogja fordítani.

— **Sub auspiciis regis.** Csütörtökön, f. hó 25-én avatták a budapesti M. kir. Tudományegyetemen a királyi gyűrűvel sub auspiciis regis doktorrá Vágó János dr. fővárosi ügyvédet. A király képviselőjében Zichy János gróf kultuszminiszter végezte az avatást. Lapunk ez évi 2. számában már irtunk a kiváló fiatal tudósról, ki jelenleg mint főhadnagy és számos kitüntetés tulajdonosa, az olasz fronton harcol. Hisszük és reméljük, hogy büszkesége lesz a magyar zsidóságnak.

— **A sátorajaujhelyi botrányos zsidó-razzia** ügyében, melyről más helyen részletesen írtunk, az ottani zsidó hitközségek közös küldöttsége jelent meg e héten Budapesten. A felekezeti pártok vezetőségei a mielőbbi reparációt sürgetve, eljártak a botrányos eset kapcsán az illetékes miniszteriumoknál. A kormány feje, W e k e r l e miniszterelnök megígérte Mezei Mór irodai elnöknek, hogy a zemplénmegyei zaklatott zsidóság ügyét kezébe veszi és hogy a jövőben hasonló atrocitás előfordulni nem fog.

— **A felvidéki zsidó tanítók ügye.** Idestova 4 esztendeje lesz, hogy az orosz betört Felső-Zemplénbe. Utolsó állomása Homonna volt. A lakosság elmenekült az ellenség elől, amely ugyszólván mindenből kifosztotta. A károsultak között voltak e felvidék tanítói is. Az országos hadsegélyező hivatal vagy 2 évvel ezelőtt már nagyobb összegű segélyt juttatott a kárvallott állami, vármegyei és községi tisztviselőknek, ezek között természetesen az állami tanítóknak is. A felekezeti köztől elsőkül kaptak megfelelő segélyt a görög kath., később a róm. kath. felekezeti tanítók. Az ugyszólván mindenükből kifosztott, mindenüket vesztett zsidó tanítók azonban mind máig nem részesültek e segélyben, pedig mint tudomásunk van róla, elpanaszolták sérelmüket, mely rajtuk esett. Ezek a felvidéki, kárvallott zsidó tanítók mindannyian érdemeket szereztek a magyarosítás körül, terjesztői a magyar szónak és hazafias érzésnek. Ott, ahol a tanügyi kormány a más felekezeti tanítókat igénybe veszi, nem felejtí és nem hagyja ki a zsidó tanítókat sem — ami helyesen is van. De a zsidó tanítók — mint értesülve vagyunk — államsegélyes tanítók, akik javadalmazásuk nagy hányadát az adóhivatalból veszik föl törvény alapján. E mellőzésre ezek az érdemes tanítók nem szolgáltak rá. Mi szóvá tettük ezt az ügyet, amely nem tisztán a kárvallott felvidéki izr. tanítók személyes ügye és felhívjuk a hadsegélyező hivatal figyelmét e méltánytalanságra, amelyet okvetlenül helyre kell ütni. A tanítók ugyanis már kétszeresen károsultak, mert ha idejében kapták volna a nagyobb segélyt, miként a többi kárvallott tisztviselők, sok mindent beszerezhettek volna.

— **A román zsidótörvény tárgyalása.** A zsidótörvénynek a szenátusban való megvitatásánál több szónok ama meggyőződésének adott kifejezést, hogy a román zsidókérdés megoldása halaszthatatlan fontosságu. I d e s c u szenátor Magyarországra utalt, mint a megoldás mintárára, amelyet különben már Cuza herceg és Károly király is proponáltak. A szónok saját mély meg-

győződésének ad kifejezést, midőn e törvényt pártolja, mely az államra semmiféle veszéllyel nem jár, mert 7 millió románra csak egy negyed millió zsidó jutna. A törvény szerinte nélkülözhetetlenül szükséges Romániának Európával szemben elfoglalt állását tekintve.

— **A XXI. izr. községkerület,** melynek székhelye Nagyvárád, évek óta elnök nélkül működik. A Berkovits Ferenc dr. halálával megüresedett elnöki tisztségre annak idején megválasztották fancsikai Schwartz Ferenc földbirtokost, de ez nemsokára lemondott. Helyét azóta nem töltötték be, s az elnöki teendőket ideiglenesen Adorján Ármin dr. hitk. elnök látta el. Mivel a községkerület előjárósága ezt az állapotot tovább fentartani nem akarja, a napokban tartott ülésén elhatározta, hogy a kerületet újra megszervezi. A tisztújítást a nyár folyamán akarják megejteni s ez irányban az előkészületeket is megtették. A kerületi gyűlésen Silberfeld Jakab dr. csabai főrabbi előadást fog tartani. Az elnöki tisztségre az egyedüli jelölt Adorján Ármin dr., akinek arravalóságát általában nagy megbecsüléssel ismerik el. Az egyik helyettes-elnöknek *Kecskeméti* Lipót dr. nagyváradai főrabbit akarják megnevezni. A másik elnökhelyettesi állásra is a kerületnek egy Nagyvárádon lakó vezér-férfiát akarják megválasztani.

— **Kinek a fia Hámory László?** Felkértünk a következő sorok közlésére: Farkas Pál dr. urnak az egész országban nagy visszhangot keltett beszéde révén, melyet a kikeresztelkedőkről a Magyar Zsidók Egyesületében mondott, belekerült a napilapokba és az E—g legutóbbi számába is az a téves állítás, hogy Hámori László orsz. képviselő egy volt aradi hitközségi elnöknek a fia. Mély tisztelettel kérem annak szíves megállapítását, hogy Hirschmann Józsefnek, volt hitközségi elnöknek (és csakis erről lehetne szó) soha nem is voltak gyermekei. Hirschmann „Latti”, akit később Hirschmann Lacinak hívtak és aki utóbb Hámori Lászlóra magyarosította nevét, néhai (Herschmann) Hirschmann Simonnak fia, aki sohasem volt aradi hitk. elnök. Fogadjon Szerkesztő ur őszinte köszönetünk és mély tiszteletünk nyilvánítását. (Aláírás).

— **Lautenburg Zsigmond meghalt.** Lautenburg Zsigmond, az ismert német színházigazgató, Marienbadban, 66 esztendősen korán hirtelen elhunyt. A boldogult Európa egyik legkiválóbb színházi szakembere volt. Tudásáért és nagyszerű képességeiért általánosságban becsülték, egyéni tulajdonságaiért pedig nagyon szerették a német színházi világban. Lautenburg magyar származású ember. Hazájához mindig ragaszkodott. Magyar állampolgárságát haláláig megtartotta. Budapesten született, iskoláit pedig Bécsben végezte, ahol nappal bankban dolgozott, este pedig mindennapos vendége volt a Burgszínháznak. Itt ismerkedett meg a szintén zsidó Sonnenthallal, akinek az utbaigazítása és pártfogása mellett azután a színi pályára készült. Először kisebb vidéki színházakban, majd a budapesti német színházban játszott, később Berlinbe került, ahol szintén nagy sikereket aratott. Nevét azonban nem annyira mint színész, hanem inkább mint igazgató örököztette meg a német színházi történetében. Több színháznak állott az élén, legtovább a Berliner Residenztheaternek.

— **Pályázat zsidó háborús élmények leírására.** Lapunk májusi számaiban több pályadíjat irtunk ki zsidó katonák részére, zsidó vonatkozású háborús élmények leírására. A pályázatra eddig 265 mű érkezett be. Az eredményt szeptember havában fogjuk kihirdetni.

— **Olasz zsidó hadifoglyok.** A boskovitzi nagy morvaországi olasz fogolytáborban vagy 20.000 olasz fogoly között csak 5 zsidóhitű van. Mint a tábornak egy látogatója megállapította, ezek közül is csak 3 tud hébe-

rül olvasni, kettő pedig csak a Smá-imát tudja könyv nélkül. A foglyok mindenikénél van egy héber írás a római főrabbitól, aki zsidó voltukat igazolja és hittestvéreik jóindulatába ajánlja. Minden olasz zsidó fogoly katonánál van egy héber ima is, melyet a római főrabbi szerzett s melynek egy része magyar-fordításban a következő: „Te uram és atyám, aki vizsgálod az emberi szíveket és ismered gondolataikat, tudod, hogy nem gyűlölet és gonoszság vezetett a harcba, hanem csak az a hivatásom, hogy hazámmal szemben kötelességemet teljesítem. Ezért ne tudd be nekem bűnül, ha embertársaimmal szemben kénytelen vagyok fegyvert fogni, mert a kényszerűségnek engedve teszem és nem saját elhatározásomból. Ne hagyj el, ó, istenem és fogadj oldaltadba. Ha pedig az a sorsom, hogy a háboruban meghaljak, aláztosán fogadom rendeléset és akarathoz igazodom. Legyen halálom megbánás és engesztelés minden bűnömért. Bocsáss meg nekem, amint én is megbocsájtok minden ellenségemnek, még azoknak is, akik kioltják életemet. Vezérelj lelkemet a jövő világ örömei közé és váljon valóvá az a te akaratom, hogy az igazság, a jog és az igazságosság legyen urrá minél előbb az emberek fölött, a te királyságod pedig következék el. Amen!”

— **Adorján Ármin dr. könyvtár.** A nagyváradai izr. hitközség elnökét, Adorján Ármin dr.-t, aki eddigi működésével is sok elismerésre adott alkalmat, újabban nem mindennapi kitüntetés érte. Nagyvárád negyedszázados irodalmi egyesülete, melynek Adorján Ármin dr. alapítása óta titkára és évek óta ügyvezető-elnöke, elhatározta, hogy népkönyvtárát átadja Nagyvárád városának, s ezt az új városi népkönyvtárat Sas Ede elnök javaslatára Adorján Ármin dr. buzgó és sikeres munkájának elismerésül róla nevezik el. Ugyanezen alkalomból a másik három népkönyvtárnak is nevet adtak. Az egyiknek Berkovits Ferencét, a XXI. izr. községkerület elnökéét, a másiknak Rádl Ödönét, a Szigligeti-társaság volt elnökéét és a harmadiknak Rimler Károlyét, Nagyvárád város polgármesteréét. A társaság, melybe így Adorján Ármin dr. és Berkovits Ferenc dr. került, mutatja, mily kiváló érdemeket jutalmaztak a könyvtár-elnevezésekkel.

— **A resicabányai izr. hitközség előjárósága dr. Dezső Hugó** elnöklete alatt f. hó 16-án tartott ülésén a hitközség hivatalnokainak fizetését a már megszavazott háborús segélyen kívül 100 százalékkal felemelte.

— **Eljegyzés.** Farkas Pál dr. országgyűlési képviselő, tartalékos százados, a kiváló író, kinek közéleti szereplését a magyar zsidóság is szeretettel kíséri, eljegyezte Radó Klára kisasszonyt, Radó Vilmos nyugalmazott tanítóképzői igazgatónak, a magyar zsidó pedagógia kitűnő uttörőjének leányát.

— **A zsidó nőkhöz** intézett lelkeshangú, nemes tónusú szöveget küldött hozzánk Herzog Irma urhölgy. Annak a ténynek megállapításából indul ki, hogy míg a keresztény templomok előtt lépten-nyomon szembe tűnik a kereszténynők vallásos érzésének fokozódása és szent hitének mélyülése, addig a mi nőinknél a vallás háborús mélyülésének semmi nyoma. A mi nőink között, áhitatos pillantás nélkül mennek el templomaink előtt. Nekünk is meg van a magunk sajtója, bensőséges hitéletünk nekünk is van, de mi felel meg nálunk a katolikus sajtóegyesület női bizottságának? Hát a mi asszonyaink és leányaink lelke kevésbé jó termő talaja — kérde a hit nemes gyümölcseinek? Megállapítja, hogy bizonyára nem. A nagyapák és apák vallásos idealizmusa sugárzik le orcáikról, melyeknek szépségét még a legkomorabb antiszemita is elismeri. Soha ki nem elégitett vágygyal törekszenek magasabbrendű életre. Ez idézte elő nyilvános szereplésre és esztétikusabb életre irányuló annyit gáncsolt törekvésüket, mely irányítás és előrelátás, hiányában sokszor finomkodással és más külsőségekké fajul. De fordulj ponthoz értünk. A szöveg írójének hite az, hogy a mi asszonyaink és leányaink szívét sem hagyhatta érintetlenül a vallásosság ez a golf-

áramlata, mely most társaságunk eddigi hitéletét elárasztja. Ennek az áramlatnak biztosan vezető kézzel irányt szabni volna emelkedett lelkű nőink kötelessége. Hiszen most annyira arisztokratikus és előkelő: vallási célokért munkálkodni, vallásos egyesületeket alapítani, fejleszteni és vezetni s a felekezeti sajtóért agitálni. Ezt az irányt kívánná gyümölcsöztetni. Majd azt mondja igen helyesen: kell, hogy végre nálunk is keletkezzék egy szintiszta nőmozgalom, melyet társaságunk nőinek elitje kezdeményezzen, vezessen s teljes odaadással, személyük áldozatkész latbavetésével szolgálja vallásunk szent ügyét, hogy másvallású társnők buzgalmának e téren se maradjon mögötte. Végül minden árnyalatu zsidó papot felszólít arra, hogy egy megindítandó zsidó nőmozgalom szervezése és erőteljes támogatása által segítsék a zsidóságot eszményi földadataihoz és céljaihoz közelebb juttatni.

— **Az antiszemitizmus hőhulláma Magyarországon** címmel Szabolcsi Lajos dr. az Öst. Wocherschriftben megjelent, általunk már jelzett cikkének és a lap szerkesztője, Bloch dr. v. képviselő e cikkre adott válaszá-
nak kivonatai ezek:

Szabolcsi Lajos dr. az Österreichische Wochenschriftet felelős szerkesztője megkeresésére informálta a magyar zsidóság mai visszás helyzetéről. Elmondta, hogy a háború első két évében, amikor a magyar zsidóság az arányszámát fölmúló véradót lerőta s a hadijótékonyság terén mindeneknél többet tett, nem bántották a magyar zsidót. Vagy két évvel ezelőtt azonban, miután az orosz invázió elől a galíciaiak hozánk menekültek s az általános politikai helyzet egyre feszültebbé és zavarosabbá vált, a sajtóban és az irodalomban felütötte fejét az u. n. tudományos antiszemitizmus, ami kontradikció in adiecto. Jött a kazár kérdést fölmelegítő könyv, utána a nagyváradi zsidó tanár „tudományos” munkája, majd a XX. század zsidó körkérdése. Erre a „tudományos” anyagra támaszkodva, következtek ezután a különféle antiszemita írárok, pamphletek, lapharcok, mígnem a székesfehérvári püspök is neki iramodva a versenynek, a zsidóhitűeket a véradószolgáltatás dolgában kezdte ki valótlán adatokkal. Szabolcsi dr. cikke ezután e jelenségek magyarozatára tér át. Megállapítja a magyar zsidóságnak vérben és jótettekben lerótt nagy adóit, azt a kulturális értéket, melylyel a nemzeti élet értékeit gyarapította s rámutat arra, hogy Magyarország sok zsidó társadalmi rétege csakugy, mint liberális közvéleményének egy része is az antiszemita irányzat terjeszkedésének okát a galíciai zsidó menekültek magyarországi viselt dolgaiban keresi. Szabolcsi ezt a felfogást nem osztja, bár elismeri, hogy egyes menekültek, akiknek erkölcsi és anyagi színvonalának emelésére az osztrák kormány évtizedek óta mit sem tett, az egészen más erkölcsi miliőjű magyar környezethez alkalmazkodni nem tudtak. A magyar zsidóság vezető kulturális rétegei megtettek a galíciai menekültek érdekében minden tőlük telhetőt, támogatták és védtek őket, de az antiszemita támadások következtében ma a helyzet az, hogy egyes menekültek büneiért nemcsak az egész galíciai, hanem a magyar zsidóságot is kárhoztatják. Az információ nyújtása az antiszemitizmus okait mindazonáltal mélyebben keresi. Az antiszemitizmus fertőjébe nem az egész magyar nemzet esett, hanem csak bizonyos rétegei, melyeknek az az érdekük, hogy a nép figyelmét még a háború befejezése előtt eltereljék maguk felől. A zsidó csak a rendes bűnbak. A hibásak a maguk hibáit kenik a zsidókra. A magyar nemzet nem azonosítható velük, annál inkább, mert a zsidóhitűek ellenségei egyuttal a nemzet ellenségei is. Bloch dr. megjegyzései ezekre az információkra a következők:

Szembeállítja, hogy míg Farkas Pál dr. orsz. képviselőnek a kitérés mozgalom ellen irányuló előadásának azt a részét is, amely a galíciai bevándorlás ellen irányult, tetszéssel fogadta, addig az amerikai zsidók a bevándorlást korlátozó és megszorító amerikai törvénytervezet ellen oly rohamot indítottak, amely a törvényjavaslatot levétette a napirendről. Védi a galíciaiak erkölcsi értékét. A galíciaiak csak ócska holmikkal kereskednek, de nem a hitükkel. Üzleti moráljuk mellett felhossa, hogy rendszerint szegény ördögök maradnak, míg mások megmilliomosodnak. Kifogásolja, hogy zsidóhitűek oly koncessziót tehessenek, mely a zsidó bevándorlás ellen irányul. Az antiszemita kolera ellen ez nem védőoltás. Szemléltet lobbantja, hogy sovínizmusból egy izben és pedig 1881-ebn szakítottunk a zsidó szolidaritással, akkor, amikor az orosz zsidók ellen először kezdtek a pogromokkal dolgozni, de nyomban rá jött Tisza-Eszlár. Kár, mondja, hogy a népek oly keveset tanulnak a történelemből. A galíciai zsidóknak az 1914. évvel kezdődött hajmeresztő nyomorúságáról a történelem egyszer szintén meg fog emlékezni s azt a fogadtatást is számbavesszük, amiben a magyar zsidók részéről — a külföldi lapok tudósításai szerint — keserves részüik volt. Bloch dr. a saját családjából idéz példát. A galíciai menekültek nem saját főszántukból mentek Magyarországra s ha már menekül-

niök kellett, akkor is szívesebben elkerülték volna Magyarországot. Hollandiában egészen más fogadtatásra találtak a galíciaiak. Lakást, ruhát, heti 10 korona segítséget, ingyen hajójegyeket, betegek élelmiszereket kaptak és nemcsak egyszer, hanem rendszeresen. A menekültek közül Hollandiában is sokan kereset után láttak s ott is akadt, ki megszédte magát. Bloch dr. járt köztük, a holland városokban, érintkezett más társadalmi rétegekkel is, de komoly panaszt nem hallott. Az osztrák lap szerkesztője azt sem ismeri el, hogy az antiszemitizmust a galíciaiak váltanak ki. Az antiszemitizmus legelőbb Németországban keletkezett, nem Galiciában vagy Magyarországon, pedig a német zsidók nemzeti szempontból teljesen asszimilálódtak. Az antiszemitizmus forrása Bécsben is nem a zugbörzék, hanem az egyetem volt. Az antiszemitizmusnak a kenyérharc a forrása. A nemzeti magyarok nem szívesen esznek az idegennel s így a zsidóval is, egy tából, lévén az galiciánus vagy magyar zsidó. Az emancipáció és a recepció szerinte csak olyan elsüllyedő szárazföld, mint a Rabba bar Chana tengeri meséjében fordul elő. Ez az antiszemita hőhullám Magyarországon. A zsidó mindent megtett az asszimiláció, a nemzet környezetébe való beolvadás érdekében, de minden asszimiláláshoz két tényező kell, egy nép, mely másokat felszív s egy néptárgy, mely beolvadni akar. Az arianus organizmus sok zsidóságot nem bír el, s amikor szervezete felmondja a szolgálatot, jön az antiszemitizmus. A háborús bajok ugy is érzékenyebbé tették a népek organizmusait s most ez az érzékenység jelentkezik a nemzeti büszkeségben, az „idegen” gyűlöletben. Az antiszemitizmus reakció, a kellemtelen érzés megnyilvánulása ama népeknél, amelyeknek gyomrában meg nem emésztődve nyugszunk. Nem a mi hibánk. De minél inkább siettetjük — írja Bloch dr. — az asszimiláció folyamatát, annál illuzóriusabbakká válnak a mi összes törekvéseink. Az antiszemitizmus, szerinte, a mi kedveskedésünk, beolvadási törekvésünk következménye, ezért azt ajánlja, hogy asszimilálásunk tempóját mérsékeljük egy kissé.

Az intő, bizonyára jóindulatu szót, nem követhetjük, mert hiszen az asszimilálódás gyors tempóját mi nem hirdetjük, sőt magunk küzdünk ellene, de másrészt nem mai keletű a dolog, a háborús antiszemitizmus pedig új tünet. Az antiszemitizmusnak tehát nálunk nem a gyors asszimiláció az oka, hanem egészen más, ennél sokkal frisebb jelenség.

— **A királyi pár Pozsonyban.** Előző számunkban megemlékeztünk a királyi párnak pozsonyi látogatásáról s azt is jelentettük, hogy a királyi párt a dómtemplomba vezető útján a zsidó vallás szokásai szerint megáldották. A megáldás azonban nemcsak, mint a napilapokkal együtt mi is irtuk, az orthodox, hanem a kongresszusi templom előtt történt és pedig soron kívül. Funk Sámuel dr. rabbi a megérkezést megelőző éjjel kereste föl a szolgálatot tevő Beniczky államrendőrségi főparancsnokot és ismételte a királyi pár megáldására vonatkozó hitközségi kérelmet. Az államrendőrségi főparancsnok méltányolva a kérelem indokait, másnap reggel közölte, hogy a felséges királyi pár örömmel fogadja a főrabbi áldását és soron kívül, még mielőtt a dómtemplomba bevonulna, meg fog állani a kongresszusi zsidó templom előtt. Így is történt. A királyi pár a Hal-téren a feldiszitett és ünnepélyesen kivilágított templom előtt megállította fogatját az ez alkalomra készült piros baldachin előtt, ahol Funk Sámuel dr. főrabbi ünnepi ornátusban várta. Mellette a hitközség több tekintélyes tagja az arany és ezüst díszterményekkel ékes ünnepi köntösbe öltöztet tórátekercsekkel. A királyi pár fejbőlintással üdvözölte az áhitatot keltő küldöttséget, mire Funk főrabbi a baldachin alól előlépett, a királyi pár felé tárta karjait és messze hallható hangon mondta el a következő hagyományos áldást: Dicsőítve légy Örökkévaló, aki mennyei dicsőségedből részt adtál egy általad kiválasztott halandónak a koronás és legalkotmányosabban uralkodó nagy királyok egyikének. Az Örökkévaló áldjon meg téged felséges királyasszonyunkkal egyetemben, akiket a magyar nép kifogyhatatlan szeretetének fénye övez! Órizzen meg titeket a Mindenható, hogy a világháború után számtalan éven keresztül dicsőségben tanui legyetek az édes magyar haza nagyságának és felvirágzásának! Sugározta az Örökkévaló áldásthozó arcát mindig felétek és őrizze meg mindig fenkölt lelketek békéjét! Így le-

gyen a Mindenható szent akarata a magyar nép hűség ragaszkodásában oly mélyen gyökerező felséges királyunk és felséges királyasszonyunk üdvére és boldogságára! A királyi pár ismételt szíves köszönetnyilvánítása után tovább folytatta útját. A dómtemplomból való visszaérkezéséig a vallásos küldöttség ismét megvárta a királyt, aki miután kocsija a zsidó templomot már elhagyta volt, visszafordult és kezével bucsut intett az izraelita hitközség küldöttsége felé. A hitközség ottlévő tagjai elhatározták, hogy az esemény megörökítésére emléktáblát fognak elhelyezni a templom falába.

— **Ünnepelt hitk. alkalmazott.** A törökszentmiklósi hitközség a napokban közgyűlés keretében ünnepelte egyik munkás, buzgó alkalmazottját, Sáfrány Adolf előimádkozót és metszőt abból az alkalomból, hogy közmegelegedésre 25 éve működik hitközségében. Garami Iván dr. hitk. elnök üdvözölte és méltatta az öreg tisztviselőt, akinek közel 3000 koronáról szóló takarékkönyvet nyújtott át, mint a hitközségi tagok gyűjtéséből származó tisztelet-ajándékot. A közgyűlés a 69 éves tisztviselőt ezenkívül véglegesítette is. Sáfrány Adolf meghatottan köszönte meg az elismerést.

— **A bécsi zsidó hitközség alkalmazottainak szövetsége** a napokban megalakult az alsóausztiai helytartóság által jóváhagyott alapszabályok értelmében. A szövetség célja a bécsi zsidó hitközségi alkalmazottak szociális és gazdasági érdekeinek védelme. A megválasztott vezetőség az egyes osztályvezetőségekkel egyetértően részletes programot dolgozott ki, melynek végrehajtása a bécsi hitközségi tisztviselői kar életfeltételeinek eddigi számos hiányát van hivatva kiküszöbölni. A szövetség elnökévé Grünwald dr. rabbit választották meg, de ez a felajánlott tisztséget nem fogadta el. Helyébe így a magyar származású nálunk is jól ismert Krausz Jakab, a hivatalnoki szakosztály egyik delegátusa került.

— **Halálozások.** Özv. Steiner Fülöpne szül. Steiner Klára Dunaföldváron folyó évi július 7-én délután 6 órakor élete 65-ik évében hosszas szenvedés után elhunyt. A boldogultnak, ki vallásos, istenfélő életet élt, hült tetemét július hó 9-én du. 5 órakor nagy részvéttel kísérték örök nyugovóra. Rotter Lajos anyósát gyászolja benne.

Székely J. Józsefet Gyöngyösön vidéki városban ritkaságszámba menő nagy sokaság kísérte ki a napokban a temetőbe. A meghaldogult, aki egyszerű, szorgalmas és jó ember volt, 78 évet élt. Feigl L. H. főrabbi távollétében Edelstein Bertalan dr. budai rabbi végezte a temetési szertartást s méltatta nagy hatással az elhunyt érdemeit. A gyöngyösi Maskil eldol egyesület elnöke, Székely Mihály, akinek udvarán e héten már másodszor állott ravatal, Székely Ödön dr. és Székely Szilárd dr. ügyvédek atyjukat és Ferber Jenő ügyvéd apósát gyászolja az elhunytban.

Özv. Frank Márkusné, szül. Weisz Regina, Frank József dr. fiumei főrabbi édesanyja e héten Nagyrépenben, 87 éves korában elhunyt. Az elhunyt matrónát, ki vallásos, istenfélő és jótékony életet élt, általános tisztelet és szeretet környezte. E hó 15-én temették. Fia, Frank József dr. bucsúztatta szívhézszerű módon.

Alapy Henrik dr. egyetemi tanárt, az ismert sebész-főorvost, súlyos csapás érte. Édesanyja, özv. dr. Alapy Leóné, e héten elhunyt. Általános nagy részvéttel temették.

— **Házasság.** Spitzer Károly tüzérfőhadnagy, Spitzer Ede, a siklósi izr. hitközség érdemes elnökének a fia, folyó hó 25-én, Budapesten házasságot kötött Grosz Lenke kisasszonnyal, Grosz László földbirtokos leányával. A házasságot a család kívánságára dr. Jungér Mózes siklósi főrabbi végezte, ki ezen alkalommal magas szárnyalású beszédet intézett a fiatal párhoz.

Zsidó siketnémák.

Az izraelita siketnémák országos intézete negyvenéves fennállása alkalmából.

Az a nemes arhitektúrájú, komoly, csöndes épület ott a Bethlen-téren, a mozgalmas, élettől pezsdülő Csikázó kellő közepén, immár negyven esztendő óta szimboluma és hirdetője egy magasztos, szép gondolatnak, amely mint annyi más, az ősi zsidó szeretet gazdag televény földjében fogant. Az izraelita siketnémák országos intézete a szociális értékű feladatok között arra a legmagasabb rendűre vállalkozott, amelynek embermentés a neve s amelynek jelentőségét sohasem értettük meg gyorsabban és világosabban, mint most, az emberpusztításnak e végeláthatatlan örületében. Az a gyermek, aki nem hall és nem tud beszélni, csak félelme. Süketség és némasága elszigeteli őt az emberi közösségtől, amelynek műveltségárama így nem juthat el a lelkébe. Ha azonban avatott kézzel eltávolítjuk róla a szigetelő anyagot, másszóval, ha megtanítjuk rá, hogyan lehet az emberi beszéd legkisebb elemeit, a hangokat, pusztán a szemével — meghallania és hogyan lehet a látott hangokat a tapintás érzéke segítségével először bizonytalanul, majd mind tökéletesebben utánozni és fokozatosan szavakká, mondattá, értelmes, meleg emberi beszéddé fölépítenie, akkor az egykori siketnéma már halló és beszélő ember, egész ember, akinek lelke akadály nélkül kapcsolódik bele az emberi kultúra hatalmas áramkörébe. A bekapcsolásnak ezt az aprólékos, nehéz, de annál értékesebb munkáját a siketnéma intézetek végzik, amelyek között a jubiláns zsidó intézmény a legelső sorában áll.

Az alapítás érdeme és örök dicsősége egy puritán, szerény férfiné, Fochs Antalé, akinek emlékezetét még egy áldásos intézmény, hitközségünk fiúárvaháza is hirdeti. Fochs Antal hagyatéka az időközi kamatokkal együtt közel egy millió koronát tett ki, amelynek legnagyobb részét az építkezés és felszerelés költségei emésztették föl. Így aztán az új intézmény már születésétől kezdve anyagi gondokkal küzdött, mert a zsidó társadalom érdeklődése és támogatása bizony nagyon mostohán nyilvánult meg. Az intézet első elnöke, Neuwelt Ármán, csak a legszigorúbb takarékoszággal tudta a pénzügyi egyensúlyt fentartani. Az intézet anyagi megerősödése és nagyarányú fellendülése 1888-ban következett be, amikor Deutsch Sámuel foglalta el az elnöki széket. Körültekintő okossággal, nagy buzgósággal és szeretettel 28 esztendőn át irányította az intézet ügyeit. Széleskörű társadalmi összeköttetései révén az alapítványi vagyont több mint negyedfélszáz ezer koronával gyarapította s ezzel az intézet létének olyan biztos bázist teremtett, amely nemcsak az extenzív fejlesztés, de a belső kiépítés munkáját is lehetővé tette. A lokális jellegű siketnéma intézet ő alatta lett országos intézménnyé.

Két esztendővel ezelőtt Kaszab Aladár udvari tanácsos személyében olyan férfiú került az intézet élére, akire teljes mértékben ráillik az angol példaszó: *the right man on the right place*. A siketnéma intézetnek, amely Deutsch Sámuel elnöksége utolsó éveiben a zsidó társadalom részvétlensége folytán ismét nehéz gondokkal küzdött, szükség volt egy ilyen fajsúlyú férfiúra, Kaszab Aladár acélos energiája, fiatalos alkotó ereje és meleg emberszeretete részint öntudatlanul is kereste a kibontakozásra és érvényesülésre az alkalmat. Az ügy és embere egymásra találtak s ez a nemes szövetség a siketnéma intézet gyors megújulását, külső és belső hatalmas kifejtését eredményezte.

Mindenekelőtt arra volt gondja, hogy az intézet kissé bizonytalan és fogyatékos anyagi alapjait megerősítse: alig egy esztendő alatt 200.000 koronával gyarapította az intézet vagyont. Ötletességével és agilitásával sikerült ugyyszólván forgalomba hoznia a siketnéma intézetet úgy, hogy a zsidó társadalom érdeklődése mind melegebben és hatékonyabban fordul feléje. A növendékek száma szaporodott, de amellet ellátásuk jobb, nevelésük intenzívebb és modernebb lett. Gazdagította a szertárakat, a szemléleti tárgyak gyűjteményét, amely nélkül minden elemi oktatás, de különösen a siketnémáké, csak mankón haladhat előre. A hölgybizottság révén rendszeresen és állandóan gondoskodik a növendékek szórakoztatásáról, ami jótékonyan hat kedélyükre és munkakedvüket fokozza. Tervbe vette egy siketnéma-patrónázis létesítését, amelynek az volna a rendeltetése, hogy az intézetből kikerülő, a társadalomban érvényesülést kereső, testi hibájánál fogva természetszerűen gyámoltalan növendéket anyagiilag és erkölcsileg hathatósan támogassa. Csupa életrevaló, egészséges gondolat. Csupa emberséges, jó szándék és cselekedet.

De „a merész lovas mögött is ott ül a fekete gond“, a felbomló pénzügyi egyensulynak, a deficitnek a gondja. A növendékek számának gyarapodása, a belső kiépítésnek fokozatosan növekvő költségei a mérhetetlen drágaság következté-

ben, olyan rendkívül nagy terhet rónak az intézet vállára, amely alatt előbb-utóbb össze kell roppannia, ha a zsidó társadalom, az áldott, a jó zsidó szív segítségére nem siet. Eddig ez az intézmény félig-meddig mostoha gyermeke volt a magyar zsidóságnak. Négy évtizedre terjedő zajtalan, szerény munkájával, amely közel 500 embert mentett meg a zsidóságnak és a magyar társadalomnak, érdemet és jogcímet szerzett rá, hogy az áldozni tudó jótékonyság melegező szárnyai alá vegye és életerejét biztosítsa.

S megemlékezvén a szent ügy vezéreiről, hadd emlékezzem meg végül közkatonaírókról is, azokról a lelkes, jó emberekről, akik a siketnémák oktatásának és nevelésének aprólékos, fárasztó, rendkívüli türelmes és szeretet kívánó munkáját végzik nap-nap után. Az építőmesternek nem lehet nagyobb az öröme és büszkesége tető alá került, kész műve láttára, mint ezeké a derék embereké, amikor az artikulált, értelmes, nemes emberi beszéd a siketnéma ajakáról először felhangzik. Az intézet tanári testületének tagjai: Herczka Gusztáv, Kanizsai Dezső, Kardos Ignác, Rózsa Ede, Salgó Elemér, Simonyi Szerafin, Szekeresné, Natonek Berta, Szabó Imre és Epsteinné Groszmann Berta egytől-egyik rászolgáltak a legteljesebb elismerésre. Az érdemes tanári gárda élén Tolnai J. Béla igazgató áll, aki harmincnyolc esztendő óta működik az intézetnél és kitűnő pedagógiai érzékével, modern szellemével és humánus gondolkodásával a siketnémák nevelésének ügyét minden tekintetben előbbre vitte. Amit Grünberger Lipót, az intézet első igazgatója gondos és kitartó munkával megalapozott, azt ő a jövőre biztos zálogául tovább építette, dicsőségére az alapító fekkölt szellemének és üdvére annak a nagyjelentőségű szociális munkának, amelyet ez a gyönyörű intézmény immár negyven esztendő óta végez.

Dr. Szegő Arnold.

METURGEMAN.

— Üzenetek és magyarázatok —

Irja Szabolcsi Lajos.

Miért nem térít a zsidóság?

B.—K. Kérdése olyan kérdés, melyet már sokszor és gyűlölködve intéztek a zsidósághoz. Legutóbb is, az egész tudományos világban feltűnést keltve, dr. G. Beer, egy nagynevű, de elfogult keresztény hebraista vetette a szemére a zsidóságnak (az ugynevezett giesseni misnafordítás egyik kötetének előszavában), hogy ha olyan nagy erkölcsi erőt érez magában, miért hagyta abba misszióját, miért nem térít?

Tény, hogy a zsidóság, akár mint vallást, akár a történelmi távlatban, mint nemzetet nézzük: nem vadászik prozelitákra. A zsidóságnak nincsenek misszionáriusai, akik Afrikába és Ausztráliába utaznak jámbor lelkekért. A zsidóság nem fizet fejénként sillingeket vagy márkákat egy-egy „megtértért”. A zsidóság egész egyszerűen nem törődik vele, csatlakoznak-e hozzá a más népekből, más felekezetekből valók.

Ósi, rendithetetlen szabály, mely a talmudban van először lefektetve (Jebamóth traktátusa 46. oldalán) és onnan a Sulchan-áruch törvényező erején át mai napig életben van, hogy *megnehezítik a másuttól jelentkezőnek a zsidó vallásra való áttérést*. Tóthfalussy plébános, vagy Huszár káplán lelkendezve fogadták és fogadják azokat, kik az ő nyájukhoz csatlakoznak; a Holló-utcai rabbi-hivatalban ellenben nincs örömujjongás, ha prozelita jelentkezik, ki zsidóvá akar válni. A hajdani parancs értelmében megvizsgálják, őszinte, igaz, érdeklődő-e az elhatározása (hej, ha odaát is ezt tennék, kevés zsidót bocsáthának a keresztviz alá). Megmagyarázzák neki azután, hogy mily súly és teher és bolyg a zsidósághoz tartozás, mennyi szenvedés és baj kíséri életén át a zsidót; megkérdik tőle, tudod-e, „hogyan

üldözik, tépik és marcangolják a zsidóságot minden oldalról” (i attó jódéa se-Jiszroél bi-zemán haze dechufin, u-szechufin, u-metorofin) és csak akkor, ha szilárdan megmarad elhatározása mellett, kezdik meg vele Izrael törvényeinek tanítását, amit követhet a vallásunkra való áttérés.

Nem csoda, ha a sok száz kitérővel szemben, akik évenként hazánkban is a különböző más felekezeteket gazdagítják, alig néhány tucat azoknak száma, kik a zsidósághoz csatlakoznak.

Feltűnő tünet. Számos okot ad a félremagyarázásra. Előkelő keresztény főpapoktól hallottam magam is, „miért nem akar megújulni a zsidóság, azáltal, hogy tanait nemcsak saját körében hirdeti, hanem új hívőket szerez azoknak a külvilágban is? Miért csontosodik meg és zárkózik el?”

Hogy nem volt mindig így, az bizonyos. Ma már el sem tudjuk képzelni, de volt idő, mikor *divát volt a zsidósághoz csatlakozni*. Nem a nemzethez, melyhez utóvégre politikai érdek, odatelepülési vágy is vezethetett. Hanem a valláshoz, a zsidó religióhoz, mert akkor már nemzet nem létezett. Róma virágkorában történt ez, mikor Izrael szentélyét már szétduzták és a földönfutóvá lett zsidók kezdtek községeket alakítani és zsinagógákat emelni az egész világon. Mikor a jeruzsálemi romokból kezdett kiszűrődni a nagyvilágba a mi vallásunk hasonlíthatatlanul tiszta fénye és erkölce. Mikor a tobzódásban és erkölcstelenségbe merült „civilizáció” felszínén egyszerre felbukkant egy új hit, melyet a kiűzött judeai idegenek hoztak magukkal — mely egy láthatatlan Istent tanított, mely felebarátiságot és testvéri szeretetet hirdetett, mely az erkölcsös házasságot és a mértékletes életet helyezte mindenek fölé és a becsület és a tisztaság tanait vallotta a maga disztelen templomaiban. Valóságos bucsujárás indult meg a zsidóság felé. Nagy és kicsiny, öreg és fiatal sietett felvenni Mózes és a próféták hitét. Rómában ezrével tértek át az emberek a zsidó hitre. Hiába tiltotta el a császár, hiába irtak gunydalokat az utcai költők a „disznóhus-nemző” új zsidókról, kik azelőtt kicsapongó rómaiak voltak. Ha az előkelő Rómát akarod látni, menj a zsinagógába! — kiáltja a pajkos Ovidius. A római császári udvar előkelő családjai és arisztokratái, a Flaviák, a Veturiák, Flavius Clemens és neje, nyíltan zsidókká lettek; bár Domitján császár szigorú példaadás okáért ezt az utóbb említett Clemenset *kivégeztette*. A rajongás a zsidó tanokért, a zsidó törvények előtt való önkéntes főhajítás általános kezdett lenni. Ma, amikor zsidóink karácsonyfát állítanak chanukáinkon, csodálkozva olvassuk Flavius Josephus történetírónál a meglepő adatot, hogy majdnem minden görög vagy barbár városban *megülik a nem-zsidók a makkabeusi gyertyagyújtás ünnepét*, vagyis a chanukát!

Mit szolt a rajongáshoz a zsidóság?

Amennyire ezt a mi univerzális nagy gyűjtőmunkánkban, a talmudból, hol egyes korok, mint a földtani rétegek, egymásra rakódva keverednek össze: egyáltalán megállapítani lehet, a zsidóság tárt karokkal fogadta a hozzá özönlőket. Ujabb és újabb könnyítések tették lehetővé a zsidóságba való olvadást. Voltak mesterek, kik hajlandók voltak eltekinteni a circumcisió szertartásától is a felvételnél és megelégedtek egy fürdővel. És volt olyan talmudi törvényhozó is, ki merész, de nagyszerű elvet állított fel az áttérők nagy megkönnyebbülésére: *kol hakófér be-avodo zoro nikro jehudi*, hogy mindenki zsidónak számít, aki nem bálványimádó.

Azon az úton volt a zsidóság a 3—4. században,

hogy világvallássá lesz, hogy eltűnik minden más felekezet és istenimádás és Mózes törvénye fog uralkodni az egész világon.

Nem így történt, más következett be. Egyszerre azt látjuk, hogy a rajongás megszűnik, a zsidóság visszavonul törvénykönyvei mögé tanházaiban, a divat elszáll s előretör a nálunk sokkal megalkuvóbb ifjú kereszténység. És a kereszténység veszi fel magába ezrével azokat, kik az imént még a zsidóság felé nyújtották epedő lelküket és a kereszténység árasztja el küldötteivel és apostolaival és leveleivel a világot. A zsidóság elzárkózik. A zsinagógák ajtajait becsukják. A világot pedig áthatják a keresztény tanok és ott, ahol a kereszténység győzni nem tudott, a sivatagban, ott sem a zsidóság jelent meg toborozni, hanem fellép a puszta vad népei között az izlám.

Azután néhány évszázaddal később a gettók nagy láncos kapui becsukódnak a zsidóság mögött. És csak nagynéha, azt is mesék ködébe burkolva, látni egy-egy alakot végigsuhanni a középkor homályán, aki a zsidóknál zörget, a foltos népnél, és hozzájuk akar tartozni.

A zsidóság azóta nem térít, nem keres prozelitákat, a zsidóság átengedte ezt a feladatot gyermekének, a kereszténységnek. A zsidóság nem gyűjt új lelki vagyont, inkább azon dolgozik, hogy megtartsa, amije van.

És itt, e pontnál, azt hiszem, rá is akadhatunk a vallástörténelmileg érthetetlen tünelem nyitására.

A zsidóság talán kiábrándult a hozzá sóvárgó prozelitákból. Bölcei és vezérei észrevették, hogy meglazul az ősi hit a folytonos könnyítések és koncessziók által. Az a szigorú disciplina, az a kérlelhetetlen rendszer, a szabályok és törvények szigora, mely Mózes óta összetartotta a zsidó népet, engedni kezdett. Hiába volt a prozeliták hűsége és szeretete: önkéntelenül is velük jött egy-egy kis bálványimádás, egy-egy csöpp erkölestelenség, egy-egy szabados művészi szokás: és ha ez tovább megy, megszakad az ősi lánc, mely összetartotta Izraelt. A prozeliták idegen szellemet hoztak a zsidóságba és azt idejekorán ki kellett küszöbölni.

A zsidóság ezenkívül olyan belső vallási fejlődésen ment keresztül, hogy minden energiáját lekötötte a saját hiveinek megtartása. Nem is ért volna rá idegen vidéken keresni új idöket, mikor minden idejét lefoglalta a saját fiai nevelése, tanítása, megerősítése. És ez a századok folyamán kialakult helyzet ma is változatlanul fennáll. A plébános, meg a református lelkipásztor, meg a ruthén pópa ráérnek arra is, hogy más vallásuk között toborozzanak hívőket. Ráér-e a zsidó pap, ki tudja, mily vallástalanság, tudatlanság, tájékozatlanság uralkodik saját zsidó hivei között, akiket nem győz zsidókká nevelni?

Téríteni nekünk is kell, de a saját táborunkban. Ijesztők az állapotok. Mintha elvesztenék teljesen az új nemzedékeket, olyan a helyzet. Se hit, se tudás, se önérték, se érdeklődés. A zsidóság ábécéjénél kell kezdenünk a tanítást felnőtt embereknél. Éjünk- napunkat ezzel kell töltenünk, kiket a sors arra rendelt, hogy munkát végezzünk Izraelben. Érhet-e szemrehányás ilyen munka közben, hogy nem járunk — téríteni más felekezetiekből?

A térítésnek ama fajtája után egyáltalán nem vágyakozunk. Azt megengedheti magának a kereszténység, mely hatalmasabb, szervezettebb. Mi mindenesetre vigyázunk, hogy *közöttünk* ne térítsen. A kereszténység a zsidóság gyermeke. Az anya itthon maradt, a gyermek diadalmasan világhódító lett, az anya tanításai segítségével. Az anyát, ki egész életét annak szenteli, hogy megtartsa, amije van, nem szabad, hogy saját gyermeke kifossa, hogy elvegye tőle, amit régóta szerzett. A keresztény térítésnek a zsidóságban útját kell állnia.

Mi pedig a saját zsidóinkat kell hogy térítsük. Meg

kell tanítani őket arra, hogy vallásunk minden vallások legtisztábbja, fajunk minden faj leghősiőbbje, nemzetünk történelme dicsőbb és véresebb minden más nemzeténél. És valljuk meg: feladatunk nehéz. Könnyebb a misszionáriusnak, a térítőnek keresztényt nevelni a vademberből, mint nekünk zsidót nevelni — a zsidóból.

A négy fogoly.

D. B. L. Budapest. Semmiképpen sem lehet állítani, hogy a zsidó történelem ama csodálatos véletlene, mely „a négy fogoly esete” neve alatt ismeretes: hogy ez a különös fordulat hozta volna Európába az ezredik év körül Ázsiából a talmudot és vele az élő zsidó lelket. A négy fogoly esete, melyre alább rátérünk, mindenesetre nagy következményekkel járt. Spanyolországban és Franciaországban ez időponttól kezdve kel fel a talmud napja és ettől a perctől halványodik a babilóniai zsidó iskolák fénye. De már évszázadokkal a négy fogoly története előtt, már a talmud keletkezése idején, igenis volt élénk zsidó élet Európában. Különösen Itáliában és annak központjában, Rómában. Ime erről néhány adat:

A zsidóság, mikor még állama fennállott, telepeket és rajokat bocsátott Európába. Oly erős és állandó összeköttetés állott fenn az európai zsidó gyarmatok és az anyaország között, hogy a zarándokünnepeken megjelentek Jeruzsálemben Európába szakadt testvérek is. Bar-Kochba, mikor újra felépítette a zsidó királyságot, adót vetett ki — mint krónikáink írják — egyes rajamenti zsidó községekre is. Jeruzsálem elpusztulása után, a kereszténység első századaiban, hatalmas zsidó élet lüktetett különösen Rómában. Zsinagógák és egyházközségek állottak fenn az örök városban; a talmudból is ismeretes Rabbi Maszja ben Cheres volt az egyik római zsidó tanház feje. Három nagy római zsinagógának helyét ma is ismerik; az egyik a mai Szent Cecilia templom helyén, a másik az Esquilinuson, a harmadik a Porta Capena táján feküdt. A talmudban is említett *Teudas* nevű zsidó mester állott egy ideig, a hadriáni korban, a római zsidóság közigazgatása élén; istentiszteleti rendszabályokat, sőt áldozati kultuszt rendelt el hivei között, amit „odahaza”, a szentföldön a mesterek rossz néven is vettek tőle. Micsoda fény, minő öröm, mennyi zsidó tudás áradt a római hitközségekre, mikor Palesztinából és Babilónából világhírű mesterek érkeztek a latin fővárosba! Milyen ünnepe lehetett a római zsidóságnak, mikor egy őszi napon, szukosz után, Brindizium kikötőjében partra szállott a kor legnagyobb négy zsidó mestere: Gamaliél, Jósua, Eleazar ben Azarja és Akiba. Utjukról bájos epizód maradt fenn a talmudban: A porban játszó gyermekek mellett vitt el a négy rabbi útja s a gyermekek játékán (zsidó nevekkal és fogalmakkal illették a homokbuckákat, hol játszadoztak) észrevették, hogy ezek zsidó apróságok. Hetven évvel később két másik nagy zsidó mester érkezik politikai misszióban Rómába: Simón ben Jóháj és Eleázár ben Jósze. Megjelenik álruhában egyszer: Rabbi Méir is, a szelidlelkű bölcs, hogy sógornőjét egy gyalázatos helyről megszabadítsa és feltűnik az arany fórum vig tömegében a legtitokzatosabb zsidó mester, Jósua ben Lévi alakja is, amint elmélázva nézi a márványszobrokat és árnyékukban a sok vérző koldust.

Ezek a mesterek, kikben a talmud élő lelke élt, ezek voltak az első igazi közvetítői a zsidó tannak Ázsia és Európa között. Gamaliél, Akiba, Simon ben Jóháj, a római zsinagógákban beszédeket tartottak; viaskodtak keresztények és pogányokkal és egy-egy útjuk következményeképpen új zsidó szellem terjeft el a római zsidóságban. Akkor már legalább százezerre tehető a római zsidók száma és elképzelhető, hogy folytonos, állandó érintkezésben voltak a palesztinai és babilóniai mesterekkel, kiknek részére pénzt gyűjtöttek és küldtek, és

kiket, ha személyesen kerültek körükbe, valósággal is-
temítették.

A „négy fogoly” tehát, ki évszázadokkal később
Európába került, új zsidó szellemet hozott ugyan bizonyos országokba, de nem ők voltak az Ázsiában élő őse-
erejű zsidóság első hírnökei Európában.

De hadd mondjuk el röviden a négy fogoly törté-
netét is.

A tizedik század végén összeomlás előtt állott a
szurai zsidó főiskola. Az Eufrát-parti nagy városban,
hol Szádja gáon élt és működött. A nyolc évszázados
dicső tanházban, elhatározták tehát, hogy könyör-
adományok gyűjtésére négy ifju talmud-tudóst küldenek
Európába. Nevük volt: Samaria, Chusiel, babilóniai
Náthán és Mose ben Chanoch. Hajóra ült a négy ifju
tudós, de Bari kikötő közelében elfogta járművüket a
kordovai kalifának, III. Abdul-Rachmannak egy flottája.
A flottaparancsnok, a hírhedt Ibn-Rumachis tengernagy
az utasokat foglyainak nyilvánította és a négy zsidó
bölcshabszolgavásárookra került. Különös véletlen! Ahol
eladták őket, a talmudi tudomány új sugara ragyogott
fel és a négy fogoly négy országba vitte tudását, szere-
tetét és zsidó lelkesedését. Samaria Egyiptomba került,
és a kahirai zsidó község mestere lett. Chusielt Afriká-
ban adták el rabszolgavásáron és sok bolyongás után
Kairuánban lett vezetője a zsidóságnak. Nathan Fran-
ciaországba vetődött és Narborne mesterévé vált.

A legtragikusabb volt a negyedik fogoly, Mose ben
Chanoch sorsa. Ifju neje és gyermeke kísérté az uton
és a tengernagy szemet vetett a hadifogoly feleségére.
Mose asszonyra nem habozott soká. Hogysem az idegen
katona erőszakos kezébe kerüljön, a tengerbe ugrott és
ott pusztult el. Gyászbobruult férjét és kis gyermekét
a tengernagy elvitette Kordovába és ott rabszolga-vásá-
ron eladatta.

Kordova miniszterét ebben az időben *Chaszdaj ibn
Saprutnak* hívták: a zsidó történelem egyik legfényesebb
alakja ő; államférfi, író, tudós, diplomata egy sze-
mélyben.

Mose ben Chanochot a rabszolgavásáron a zsidók
vásárolták meg. Szabad lett. Szegényen, tépetten, gyá-
szoló szívvvel ment Mose a kordovai tanházba. Éppen tal-
mudi előadás folyt; szerényen szólt közbe, az előadó
Náthán dáján szavaira tett megjegyzést; de néhány mon-
data oly mélységes tudást árult el, hogy a tépett ide-
gent az emelvényre vitték és neki magának kellett elő-
adást tartani. Pár órával később Náthán leköszönt és
Mose ben Chanoch lett rabbija, vezére, vezetője a kordo-
vai tanháznak és a kordovai zsidóságnak.

Örködött fölötté atyai kézzel Chaszdai, a zsidó mi-
niszter.

A Mose ben Chanoch tudása ősi nagy zsidó tudás
volt. A gáonok szelleme, az Eufrát-menfi nagy akadé-
miák bölcsesége töltötte be lelkét és Cordova nemsokára
világítótorony lett a zsidóság számára. A hadifogoly el-
hozta az idegen országba az ősi zsidó kulturát. Négy
városba vetődtek ők négyen, a tengernagy foglyai: és
Kairuánban, Kahirában, Cordovában és Délfranciaor-
szágban a négy fogoly nyomában tanítványok és isko-
lák keletkeztek. Szurába, honnan küldték őket, nem
tértek vissza sohasem. Az ottani tanház megszűnt. De
Európában megkezdődött a zsidó tudománynak egy új
fénykora.

... Emlékeztet engem a négy fogoly története né-
mely magyar-zsidó községére, hova bujdosó galíciai tu-
dós menekültek vittek új zsidó életet, új zsidó tudást. Ga-
licia és Lengyelország száműzött talmudi kulturája nem
egy helyen magyar földön éppúgy új életre keltette a
szunnyadó zsidóságot, mint ahogy annak idején a négy
fogoly véletlen szerencsétlensége megmentett a zsidó-
ságnak egész nemzedékeket, egész országokat.

Zsidó irodalom, zsidó néplélek.

Részletek egy nagyobb tanulmányból.

Írta: Kiss Arnold.

II.

Nagy tévedés egy újabbkori pszichologusnak az a teó-
riája, hogy a zsidóságban kettős ösztön lakik, amely ked-
vező belső és külső körülmények között nem sejtett
eredmények végzésére képes. Spekuláció a zsidó dolga
— úgy hirdeti — spekuláció mindkét értelemben, úgy a
földi dolgok és előnyök villámszerű meglátásában és
megragadásában, valamint a lélek mélységeibe való be-
hatolásával, mennynek és pokolnak egyaránt való bir-
tokbavételével. Biztos kézzel ragadja meg a zsidó a tár-
gyát — legyen az, akár egy ódon, lyukas nadrág, akár
pedig valamely fenségesen magasztos isteni gondolat.
Szerencsés körülmények között Rothschild vagy Spinoza
válik belőle, a világ javainak fejedelme, vagy a szellem
birodalmának uralkodója, homályban pedig uncia, pénz-
csörgető Harpagon, szatócserkölccsel, hitben és áruban
egyenként hasznos cserét kereső.

Nem igaz, százszor nem igaz a zsidó léleknek ez a
kegyetlen és hazug vivisekciója. Az álarc mögött nem
tudja meglátni az igazi zsidót. Az álarc mögött, amit ön-
maga kényszerült magára öltetni, vagy amelyet mások
aggattak reája karján kárörömmel.

En látni az álarc mögött az igazi zsidót, s meg-
ismerem az írásszerelmét, az Achászvér bolyongás rejté-
lyét leplezetlenül látom. Látom, hogy nem az arany,
nem a mérleg, nem a spekuláció, mégcsak nem is a mak-
kabeusi kard az igazi fegyvere — hanem a toll, a
könyv, az írás. A tolla, a könyve, az írása is álarc mögé
rejtőzik. De a lárva lehull s meztelen szépségben ra-
gyog a toll, a könyv, az írás. A zsidó az írásban, iro-
dalmában éli ki magát. Minden egyébb, ami más népnél
lényeg és valóság, rajta és nála mulandóság — csak a
betűnek az a villogó koronája, amit a regészó szerint az
Isten font a feje, a homloka köré: csak az: örökkévaló-
ság az ő számára. Palesztina romokká válik, Babel fog-
ságába vándorol Izrael — amikor búcsucsókját nyomja
a szent rögökre, ahol ifjúsága álmait álmodta, vajjon mi-
lyen kincset ment meg a nagy pusztulásból? Vajjon mit
visz magával a vándorútra?! Állami léte és független-
sége porba taposva, minden bíbor és minden babér,
minden fény és minden ragyogás, minden hatalom és
minden korona leomlik róla, csak egyet visz magával,
csak egyet ment meg az álmoknak nagy csillaghullásá-
ból: az írását, a töráját, a könyvét. Zsoltárosokat, hár-
fásokat visz magával, eleven lelkükben, siránkozó ajku-
kon az eleven betűket, a zokogó éneküket. Semmi
egyebet, egyedül az írást, egyedül a tant.

S amikor a római vet üszköt Sión falaira, s másod-
szor perzselődik hamuvá Titusz fáklyáitól a templom:
rabszíjra fűzve, úgy vándorolnak az örök város felé, a
katakombák börtöneibe, s a tigris-cirkuszok porond-
jaira, hogy a pusztta testükön nem gyöngyöt és drágakö-
veket mentenek, de maguk köré kötötték a tóratekercs
fehér lapján kigyózó fekete betűket — szent köpeny volt
rajtuk az ősi pergament: százezer rabszolga testén
százezer nemeslevél: a tóra, a könyv, a könyvek
könyve, az írás. Semmi egyebet — csak az írást akarták
megmenteni.

S amikor Toledó disputációs termében állott bíbor-
palástos egyházfejedelmek előtt, s mély akkordú orgona
zúgott térítő zsolozsmát körülötte, s fényt és pompát
és vagyont és nagy hatalmat kínáltak neki cserébe, ha

megtagadja a könyvet, a könyvek könyvét, és az es-
kurjál udvarán máglyahasáboj lobogtak haláltsikoltó, ki-
nokát jósló szisszenéssel, ha az örökkévalóságának jel-
szava, az „echod” el nem hervad az ajakán — a fényt,
a hatalmat és a pompát: rongycafátnak tartotta a könyv
nélkül, s a biborral s a tiarával vitára kelt, és nem volt
semmi más fegyvere csak a könyv — s a máglya lán-
goló hasábjára s a Torquemada hóhérvasai közé úgy lé-
pett föl meztelen testtel, hogy újra maga köré csavarta
az írás fekete-fehér csikós haláltalárját — úgy égtek,
úgy lobogtak azok az ódon héber betűk a testén, mint
a halhatatlanság oltárának örök áldozólángjai — semmi
egyebet — csak az írást, az írást akarta minden mág-
lyatűzek közül kiragadni.

S amikor az andaluziai égbolt gyönyörű verőfénye
elborult az ő számára, amikor a Gabriel és a Júda Há-
lévi napkeleti vágyódásban sóhajtó hárfáján kettépat-
tantak a siránkozó húrok, amikor kikergették a spanyol
hazából és ellenségeik minden írásukat, minden köny-
vüket elégették, hogy új vándorutjukra el ne kísérhesse
őket többé, az írás, az ő védő nemtőjük — a spanyol
földtől való bucsuzáskor kiméntek a temetőbe, Segovia
városából úgy távoztak, hogy sírköveket vittek maguk-
kal — nem azért, mert a halott apáik emlékét akarták
utjukra vinni, de azért, mert más héber betűt sehol se
találtak, csak a sírkövek fölött — az írást, az írást, az
eleven írást akarták gyermekeik számára megmenteni.

Gettókba kerültek. Sötétségbe. Vaskapukat csaptak
be ércdörrenéssel mögöttünk, szűk, napsugártalan ut-
cákba zárták őket, a sasok tollait kitepték, s féreg-
csuszásra kényszerítették; akik Hóreb orniain jártak,
kalmárodokba kerültek. Nagy volt a homály a keskeny
síkátorokban, az írói nem röpült többé, csak vánszor-
gott. A sötétségben: alkotó zsidó munka többé nem
folyhatott, az éjszaka hurkot font a szellem szárnyalá-
sára. Nem írhattak — hát olvastak. Alámerültek a régi
írásban. Mózzsal törvényt magyaráztak, Dávid király
zsoltáraival sóhajtottak, Maimunival bölcselkedtek,
Juda Halévvivel cíterát pengettek, Kalirral imádkoztak,
Káro Józseffel a szűkös kenyér számára erkölcsi fényé-
ben tündöklő büyös asztalt teritettek — vártak, vártak,
várakoztak, örök széderesti vágyódásban a szabadság
ajtónyílására, rajta: az írás, a föltámadt írás Illés pró-
fétájának belépésére. Elnyomóik, üldözőik azt hitték:
uzsorásokat, pénzcsörgetőket zártak be uzsoráspadok
közé, csillagtalan gettómélyre — s nem látták a mes-
siáscsillagot ragyogni fölöttük, és a szemükben, és a
lelkükben, s nem tudták, hogy hősöket és gyermekeket
zártak be templompitvarokba és iskolatermekbe, hősö-
ket és gyermekeket, akik tanultak, tanultak és imád-
koztak, imádkoztak, s a messiáscsillag ébredését vár-
ták — a könyvre, a könyvre, az írásra, az írásra vára-
koztak.

S abban a szent pillanatban, amikor megvirradi kö-
röttük, s a ghetók rácsai kettétörték: föltámadt a toll,
föltámadt az írás újra. Lehullt az álarc róluk, s a sárga-
foltos kalmárból: Spinoza lett, s a nyomoréktestű zsidó
gyerekből Mendelsohn Mózes, s a Dávid zsoltárát s a
Kohelet epés fájdalma a Heine lantján zeng tovább, s
még aki megrettent mártíromságban le is dobta magá-
ról a sárga foltnak köpenyét, még az is mámorral val-
lotta, a zsidó Börne: „Nem! nem! sohase szégyeltem,
hogy zsidónak születtem. Nem lennék méltó rá, hogy
rám süssön a napsugár, ha balga panasszal hánytorgat-
nám föl az Istennek azt a nagy kegyelmét, hogy zsidó-
nak engedett születni — guny miatt, amit megvettem
mindig, szenvedések miatt, amiket elfelejték, mert zsidó

lehetek. Igen! éppen azért, mert szolgának születtem,
azért értek én jobban a szabadsághoz, mint ti. Igen!
éppen azért, mert megismertem a gettót és a rabsá-
got, azért értem meg én jobban a szabadságot, mint ti.
Igen! éppen azért, mert nem volt hazám, azért szere-
tem jobban a hazámat tinálatok s mivel az én szülőhe-
lyem nem volt nagyobb, mint a zsidó-utca, és mivel a
gettó rácsa mögött az én számomra már a külföld kez-
dődött: mert nem elég nekem egy város, egy országrész
csupán hazának — a szellem, az írás, a könyv biro-
dalma az én hazám.”

Igy élté ki magát a zsidó, — évszázadokon át —
a könyvben, az írásban, az irodalomban; a római az
államművészetben találta meg az élet gyönyörűségét;
gepidák, gótok és kelták; a kardban: a görög a művé-
szetben, Bizánc az élet vakító mámorában: egyik sem
örökéletű eszmény, s le is hullt róluk, s el is múlt velük
együtt. A zsidó nem élhette ki magát sem államművé-
szetben, sem életgyönyörben, se kardvillogásban, se gla-
diátorok harcias testgyakorlásában, se szobrok és ké-
pek művészi harmóniájában — csak egyben, de ez az
egy, ez az egy, az örök életet adó: a könyvében, az
írásában, a tóratekercsében. Az írásáért élt, az írásáért
meghalt — s azért a sorsa: örökélet...

Egy szellemeskedő modern író azt mondta a zsidó
irodalom művelőiről, hogy mormota munka az egész iro-
dalomuk. Sötétben sötétet írtak a zsidók. S van egy gyö-
nyörű kis elbeszélés a világirodalomban. Az a címe: „Az
álmodozó mormota.” A mormoták érzik a tél közeledé-
sét és hosszú álmokra készülődnek. Egy öreg mormota
nagyapó pedig így bucsuzik a családjától. Vegyünk
hát bucsut egymástól; minden család keresse föl a bar-
langját. Ha Isten úgy akarja: tavasszal újra látni fogjuk
egymást. Aki közületek elsőnek ébred majd föl, vizs-
gálja meg gondosan, vajjon a földnek kérge nem-e fa-
gyott már többé, ássa ki magát, és ha künn már meleg
a napsugár, kopogtasson a többi barlangajtókon, s éb-
ressze föl a többi családokat. Vajjon meg fogom-e látni
én is az Isten tavaszi napsugarát? nem tudom: öreg
vagyok és fáradt vagyok. Ha föl nem ébrednék többé,
éjletek boldogul, torlaszolja el a barlangom bejáró-
ját, s gondoljatok néha a ti öreg nagyapátokra, aki min-
dig értetek élt s nagyon szeretett benneteket, s nagyon
szerette a napsugarat, s nagyon szerette a tavaszi rigó
fütytyét.” Amikor mormota-életre kényszerítették a zsi-
dót, még a legsötétebb időkben is tavaszról és dalról ál-
modott, s a nagyapja tavasznak és dalnak és írásnak
és világosságnak szerelmét hagyta örökségbe a fiainak.

S a reája virradó tavaszokban levetette a mormota
álarcot — hiszen Vezuv volt a lelke és tüzetítő a tolla.
Ő hallotta ilyenkor a vakondokvádat, amiképen a regé-
ben is így szólt a vakondok egyszer a Vulkánhoz: „te
puhánylelkű, te kényesszívű, miért háborgsz és miért
teszed a világot a te benső háborgásaid tanujává?! Ne-
kem is meg vannak a magam bajai, de én mégse menny-
dörgök, nem rázkódtatom meg a környezetemet, nem
rengetem meg azért a földet.” Igazad van — válaszol
erre a Vezuv — meg vannak neked is a magad előnyei,
oh te szegény vakondokturás, ám nincsen benned tűz és
láng, amely forr és kavarg, zug és zakatol, ostromra ké-
szül és kifelé tör, te nem szórsz tüzet sohasem, ám az
én lávám termékenyít és gyümölcsöttermő hamukat te-
remt és megtisztítja a légkört miazmáktól és mételetől —
a könyv, az írás Izraelnek élete, éjszakájának tűzhá-
nyója, világottermékenyítő és lelki légkört tisztító — a
könyv, az írás a szerelme, az élete, az apának örök-
sége. Benne élt és benne fog élni örökké.

A klerikális sajtóagitációra a magyar zsidóságnak egy válasza lehet: az EGYENLŐSÉG erősítése.

Elul.

*Avar zörög a templomudvar földjén,
a napból fáradt, rószin rozsdá száll,
köröskörül a falu csöndje sóhajt;
két koldus nyög a templomkapunál.*

*A koraősi fényben felsikoltva,
panaszszal, búval megszólal a künt
és azt sóhajtja: ember, lelj magadra!
mi rádszakadt, némán viseld el, túrd!*

*S mind hangosabban és mind erősebben
zúg föl a hangja a bús szívekig
és azt mondja, hogy boldogok a túrók,
az Isten arca fénylik majd nekik!*

*S minthogyha millió szív zokogna benne:
már alkonyatra ércesen sikolt.
Vesztett csaták után hallani ilyet,
mikor már elmúlt minden, ami volt...*

*Bús szél kopog a templom ablakába
és fölszántja a rozsdaszín avart,
e foltos takarót, amit az ősznek
bizonytalan, szomorú ujjá varrt.*

*A koldusok arcán megborzolódik
az őszi szélben a fakó szakáll.
És bűg a künt az őszi alkonyatban
s a hervadt tájon messze, messze száll...*

Somlyó Zoltán.

TÁRCA.

Turteltaub.

(Rendőrtörténet.)

Irta: Szabó Imre.

A detektívcsoporthoz, amelyet a Turteltaub Móríc elfogatásával bíztak meg, nagy zavarban volt. Ez a Turteltaub egy siketnéma betörő volt, akinek sohasem okozott különösebb fejtörést, kiszökni a börtönből, de a detektívekkel elbánni, az már csak gyerekjáték volt számára. Öreg, edzett detektívek sikereinek bokrétaiból úgy virult ki a „Turti“ elfogatása, mint krizantém az apró mezei virágból. Az elfogatásban sok köszönet nem volt ugyan, mert Turteltaub nem tartozott a megjuhászodottak közé. Harapott, boxolt és japán fogásokkal védekezett. És, ha legyűrték és megkötözték mégis, akkor még mindig megszökhetett már az uton, vagy később az őrszobából. Ha sikerült a rendőrségen tartani őt, amíg a zöld kocsit az ügyészségre vitte, ez aztán ünnepet jelentett a csoportnál. Olyankor a sörös-kancsók számát mindig megtoldották kettővel-hárommal a detektívek.

De most bőjtölhettek.

A soros ügyész nagyon izgatottan telefonált a rendőrségi ügyeletre, hogy az este üresen találták a Turteltaub celláját és a fogházigazgató ur is telefonált ez ügyben, nagyon fölindultan. Érthető volt a fölindulása. Im már harmadszor teszi ezt vele a siketnéma svihák! Holnap talán már az áthelyezéséről is gondoskodik a magas igazságügyi kormány, már holnap. Gyöngé alvás lesz ez ma este.

Egyideig görcsösen fetrengett az ágyában. Sok keserű kusza gondolat kergetődzött a fejében: mit szól majd az asszony, a delnő, ahogy összezőrdülések alkalmával oda szokta vágni hozzá, mit szól, ha el kell hagyniok Pestet, éppen most, amikor a nagy jótékonysági bazar elnöknőjévé választották meg és mit szól Ilus, a leánya,

aki minden nap várja, hogy nyilatkozzon végre Kiss Pityu, a deresedő udvarló. És végigkuszta az agyán törzsasztalának a tagjai. Vigyorgó ábrázatok; a szürke tanácsos, aki mindig olyan ostobákat mondott, hogy csaknem megszakadtak a nevetéstől, a szürke tanácsos most ő rajta nevet és hogy nevet a csendőrálezredes, ez az ál-lovag, aki hétről-hétre ugyanegy kalandját mondta el más változatban és akit mindig ő leplezett le, hogy mondja majd hangos röhögéssel: na, lám, a fogházdirektornak is megvolt a magá kalandja! És a fogháztisztviselőket látta, amint a nyelvét öltögetik rá és a foglárokat, akik tapsolnak, táncolnak az örömtől, hogy végre megszabadulnak tőle. Aztán megint a delnőt látta. Az államtitkárnál való audienciájáról már csak képzelődni is bátoratlanul mert. Fél, hogy megőrül, ha ezt a félórás látogatást erősen maga elé idézi.

„Ezt úgy sem lehet így kibírni — mondta magában — elmegyek magam is nyomozni a rendőrökkel.“

Nagy csöndben fölöltözködött és sietett a főkapitányságra. Az autó már ott állott a széles kapu aljában, a melléküléseken három markos detektív gubbasztott, mint három görény, akik egy félelmetes vadnak a ketrecébe igyekeznek.

A fogházigazgató bement a kapitányhoz, bemutatkozott és engedelmet kért, hogy nyomozhasson.

„Hátha sikerül — mondta — még ma elfognunk a szökevényt, akkor jelentést sem csináltatok az esetről. Nem akarom, hogy a foglárnak baja essék. Családös ember.“

A kapitány behívatta a fogalmazót, megmondta neki a Kender-utcának azt a házát, ahol legvalószínűbben tartózkodik a szökevény. Kezet fogott kettőjükkel és fanyarul jó szerencsét kívánt nekik.

Az auto kirohant az éjszakába. Nagyon kelletlen ut volt ez. A társaság ült a párnás üléseken tompa ötletelenségben; beszédtemájuk sem volt, vagy valami ter-
vük, ahogy elfognák Turteltaub Mórícot, ha történetesen ott találnák a Kender-utcai házban. A detektívek legszívesebben elsikkasztották volna őt, ha nem jön velük a fogházigazgató és a rendőrtiszt.

Az utcasarkon megállt a gépkocsi. A vadászok kiszállottak, hogy föltűnés nélkül kerüljenek be a házba. Fegyveres támadástól nem kellett tartaniok; Turteltaub soha nem használt fegyvert a győzelemhez.

A házmeister, ahogy megpillantotta az urakat, tisztában volt a helyzettel.

„Itt volt — sugta, — de elment. Elment, mert egy öreg zsidó kvártélyozta be magát a szobába, aki éjjeli imákat imádkozik. A Móríc meglátta, lejött. Kérdeztem, mér megy vissza. Int, hogy ima van fönt a szobában, ő meg bűnös ember, úgy mutatta, hogy verte a mellét és hát nem akar akkor ottlenni. De jelezte, hogy visszajön.“

Egy harmadik emeleti lakásból világosság derengett és bus hangok keverődtek egy csecsemő sírásával, ami egy földszinti lakásból tört elő. Az egész társaság lábujjhegyen, a falhoz lapulva mint a betörők, úgy surrantak föl. Az a detektív, aki legelől ment, titkoslámpával világított a többieknek.

Fönt az üvegajtón gyöngén kopogtatott az egyik detektív.

Egy kivénhedt betörő jelentkezett. A detektív az arcába sütött a tolvajlámpával; az öreg visszatántorodott.

„Nyisd ki az ajtót, gyorsan, szólt halkán a titkos rendőr, nem érted jöttünk, Kalyiba.“

Kalyiba föltárta az ajtót. Az egész társaságot jól ismerte, legjobban a detektíveket, ezeket tisztelte meg legelőször azzal, hogy széket hozott ki nekik a könyháza. A székekkel együtt kihozta a börtön elbocsátó igazolását is, az igazgató aláírásával.

„Tudjuk, hogy rendben vagy, Kalyiba. A Mórícért jöttünk!”

A vén gonosztevő ámulást színel.

„Ne linkelj (hamiskodj) vén csirkefogó — sziszegte a detektív, — mi t u t i r a (biztosra) jöttünk ide.”

Kalyiba egy kissé gondolkozott. A zshiványbecsület viaskodott benne a szabadságszeretettel. Vagy elárulja a társát, vagy megint a tömlöcbe jut.

Detektívek ismerték a gonosztevőknek ezt a lelki bizonytalanságát.

„Nem kell sajnálnod — mondta a detektív — nem is kell félned tőle, nem fog az ártani többet neked. A statáriumot a civil szökevényekre is kiterjesztik. Látod, nem jönne a fogházigazgató ur, ha nem lenne ez olyan nagy eset! Különbben is tőled csak azt kérjük, hogy vigyázz a haverieidre (barátaidra) nehogy azok az ablakból jelt adjanak a Mórícnak.

„Legföljebb elaludtunk!” — felelte a vén zshivány most már minden tépelődés nélkül. Bement a szobába és kioktatta a többieket, hogy aludni kell, történjen bármi is. Végig kell aludni az egész murit (veszekedést). Azután kijött és beszélt az öreg zsidóval, aki folyton imádkozott. Most is kihallatszott a siró, jajveszékélő hangja:

„Al hécholi evke jom v'lojlo, ülsziferesz Zijon ir hamhülolo . . .”

Kalyiba nagy tiszteletérzéssel beszélt a zsidóról. Nem tesz az egyebet, csak imádkozik, meg nagy, öreg könyvek fölött hajlongva tanul. Járnak hozzá az emberek; pénzt nem fogad el tőlük, amiért megáldja őket, legfeljebb kenyeret meg tojást, vagy gyümölcsöt. Mást nem is eszik az öreg. Valami vezeklő remete, nem tudni, honnan jött, csak igyekszik Jeruzsálem felé. Ugy kóborol városról-városra, mindig közelebb akar jönni Jeruzsálemhez. Nagyon keveset alszik, mert éjjélkor mindig fölkel, imádkozik, azután meg tanul.

„Szent ember ez, kérem, — fejezte be Kalyiba — a Mórícnak is imponált. Amikor meglátta imádkozni, intett nekem, hogy nem akar itt lenni, bűnös ember nem lehet itt olyankor, ha a szent imádkozik. De majd visszajön később, ezt intette.”

A házmesternél csöngetés hallatszott.

Psz!

A detektív hallgatást intett és leküldte a beszéd Kalyibát. A kapuzár nagyot nyekkent; csikorgás hallatszott. Nehéz, kemény lépések kopogtak. A titkosrendőrök összesugtak.

„Ez ő!”

Turteltaub Móríc volt; nem volt nehéz a járásán megismerni.

A detektívek gyorsan előkészültek az elfogatására. Egyikük a folyosón bujt el, hogy a terv szerint, amikor a szökevénynek ajtót nyit egy másik detektív, ez már hátulról szorongassa a nyakát. A harmadik a zsineget fogta a zsebében.

A fogházigazgató hátgerincén hideg futott végig. Most jön, most, a megváltás perce, vagy a csunya el-kárhozásé! Az öreg remete fáradtan, halkán imádkozott, az igazgató a számára érthetetlen hébert vele imádkozta:

„Ad ono bichjo b'Zijon ümiszpéd b'Jerüsclojim . . .”

Az ajtón kopogtak. Az igazgató halkán fölkel a székeről és átvette a zsineges detektívtől a villanylámpát. A következő pillanatban már Turteltaub harcolt az ellenfeleivel. A külső detektívnek sikerült betuszkolni őt a konyhába, de ez volt az egyetlen sikerük. A siketnéma bent mint egy tigris viaskodott a detektívekkel. A karját kirántotta a kezeik közül és az egyiknek úgy összeszorította a kulcsont fölötti mait, hogy mély hördüléssel

összeesett. Az igazgató rávetítette a lámpa fényét, megvizsgálendő, hogy akcióképes lesz-e még. A fájdalomtól összeszorított ajka elárulta, hogy nem lesz az.

Már csak ketten maradtak Turteltaub ellen, de ezek elszántan viaskodtak a bikaerejű emberrel. Az igazgatóban még fölcikázott a remény, hogy talán sikerül összekötni a betörőt, mert már volt egy olyan pillanat, hogy a két kezét összeszorították a detektívek, csak hogy Turteltaub akkor, mint egy vadkan, a fekete, nagy fejét belevágta az egyik detektív hasába, aki fölordított, elbukott és egész hosszában elterült. Mindezt félelmetes dolog volt nézni a tolvajlámpa fényében. Az igazgató most már bátran elveszthette minden reményét. A még megmaradt egy detektívet ugyanis könnyen, egy kézcsavarintással intézte el Turteltaub. Kificamította a detektív kezét és azután ahogy jött, kopogós, nehéz járással, megint távozott.

A három legyűrt detektív jajgatott a lintól. A két ur tanácstalan volt.

Azután a rendőrfogalmazó megszólalt:

„Az öreg zsidót magunkkal visszük és csak akkor adjuk ki, ha Turteltaub eljön érte.”

Az igazgató csodálkozott. Egy gonosztevő csak nem áldozza föl magát egy rajongó aggastyánért!

A kificamított kezű detektív bement a szobába. Az egészséges kezével megragadta az öreget:

„Gyere velünk Jeruzsálembe!”

Majd kijött Kalyiba és ennek megnagyták, hogy ha visszajönne a Móríc, meg kell neki mondani, hogy az öreget tuszul vitték el helyette.

Az autó elrobogott a főkapitányságra. Az inspekciós orvos kezelés alá vette a három harcost, az öreget tisztesség okából nem tették az őrszobára, hanem a felügyelő helyiségének az előszobájába. Nem akart ledülni. Leült az ágy szélére és imádkozott.

Az igazgató keserűt nyelt, amikor elbucsuzott a fogalmazótól.

„Nem sokat bizom benne” — mondta fáradtan és sok lemondással. Azután hazament.

A főkapitányságon nagy csönd volt. A három beteg bekötözte az orvos; hazamentek. A kapitány lefeküdt, az inspekciós fogalmazó a kerevetre dült és szunyókált.

Maga is megdöbbsent, amikor megnyílt az ajtó és Turteltaub friss véraláfutásokkal az arcán, megállt a korlát előtt. Hajlongott és intett, hogy elzárhatják. A rendőrtiszt diadalmasan fölkelet, csöngetett egy rendőrnök és behozatta az öreg szentet.

„Hazaküldöm, ha majd jelenti a fogházigazgató, hogy a cellában vagy” — mondta.

Turteltaub kiszedett a zsebéből egy tizkoronást és egy cédulára ráírta:

„Konflison vigyék haza a rabbinst.”

A fogalmazó igen intett. Két rendőr jött, ezek átkísérték a fogházba. Egy félóra múlva telefonon jelentette az igazgató, boldogság rezgett a hangjában:

„Az imádságos embert el lehet bocsátani. Turteltaub a cellájában van!”

A fogházigazgató a telefonjelentés után megint oda ment a cellához. A rácsos ablakon benézett és látta Turteltaubot a priccsen feküdni. A folyosó gyér világa mellett láthatta, hogy a betörő mélyen, boldogan alszik, mint aki nagy munka után pihent meg.

Hosszasan elnézte őt, közben a nap váratlan szerencséjére gondolt, a drága, öreg rabbira, akinek ezt köszönheti, a tanácsosra, akin vigan nevetget tovább és a csendőralezredesre, akit holnap megint teleplez. Nagyon jó, meleg érzései voltak, szinte szerette volna megcsókolni Turteltaubot. . .

REGÉNY.

Fehér szegő.

Írta: Kiss Arnold.

(64)

Ez eseményeknek tulajdonítható hát, hogy a legközelebbi napok egyikén Lándor Emil a lakására kérette jóbarátait, s egy levelet olvasott föl nekik, melyben Bársony junior ur arra kéri fel Lándor urat, nevezné meg megbízottait, akik a közte és Barbach Olivér ur között fenforgó ügynek a lovagiasság szabályai szerint való elintézésében segédkezni hajlandóak. Az urakat Bársony junior ur szombat esti kilenc órára a nagykorona-utcai Kammon-kávéházba kéri.

A fiuk egytől-egyig lelkesen vállalkoztak a lovagias affaireben való segédkezésre, rövid tanácskozás után megállapítván azt a tényt, hogy Emil jövődő hivatalára való tekintettel — természetesen — fegyveres elégtételről szó sem lehet.

Csak Lefkovics Áron pattant föl dühösen:

Gyáva kutyák! már miért ne lehetne szű kardrul és piskeról?! Ilyenkur nem vagyunk rabbijelöltek, csak lovagias férfiak. Hát Dávid, a király, nem párbajozott Góliáttal, a pejszivel? Hát Jákob, a jámbur, nem szállt szembe Ézsau, a rósóval?! Hát Mózes, a mi nagy tanítónk, nem verekedett meg a micrivel?! Azt mondum én, olyan machlajke lesz itt, amilyen még suhse volt a mi napjainkban — s Emil keresztül fogja a hasát szűrni annak a Barbach góliátnak, vagy pedig le fogja lüni a pajeszét.

A harcias Lefkovicsot csak nagynehezen lehetett lecsittítani — de a végén mégis kereken kijelentette, hogy az egyik „lovagias“ megbízott ő akar lenni, s egyenesen becsületsértésszámba veszi, ha a szombat esti Kammonbeli találkozón nem ő jelenhetik meg.

Ebből nagy ribillió támadt, Emil maga is hevesen tiltakozott Lefkovics designálása ellen, végre is sorsot huztak a jelenlevők nevei között.

Brummer Lipót és Lefkovics Áron neveit huzták ki a papirlapok közül. Lefkovics Áron megkérdezte még, hogy vajjon karddal az oldalán kell-e a Kammon-kávéházban megjelennie? s nagyon elszomorodott, amikor fölvilágosították, hogy csak fekete ruhában és cilinderben.

— Így az ember csak „szüdekon“ jelenik meg, de nem párbaj-tárgyalásokon — mondotta bánatosan.

Szombat este pontban kilenc órakor Brummer Lipót és Lefkovics Áron a Kammon-kávéházban ültek egy kis márványasztalka mellett. Mindkettőjükön hosszú fekete kabát volt, fekete nyakcsokor és koromfeketén villogó cilinder. Fekete kávékat ittak és komoran fekete arcokat öltöttek magukra. Gondterhesen és szótlan mogorvasággal várakoztak.

Kilenc óra után néhány perccel nyílt a kávéház ajtaja, s a szokottnál is feltűnően szökébben és dudorosabb hajfűrtökkel Bársony junior ur és a zsúron való összekoccanáson résztvevő szelíd tartalékos hadnagy — Blum ur a giró-bankból — lépkedtek ünnepélyes méltósággal a két komor cilinder irányában.

— Mundtam, hogy karddal kellett volna jönni! — sugta Lefkovics szemrehányóan Brummernek — megpillantva az uniformisba öltözött hadnagyot.

A hadnagy sarkantyúja csörrent, amint Blum ur szertartásosan összeütötte a bokáját és bemutatkozott.

— Blum, tartalékosz hadnagy!

— Bársony junior, a Bársony és Blitz cég főnöke! — reccsentette Bársony junior ur vésztjelzően tragikus hangon.

A két komor cilinder is felállt.

— Brummer Lipót, a Schill és Bloch cég indispönense! — morogta a fogai között Lipót, alkalmat adva a két urnak, hogy töprengve keresgéljenek külföldi cégek nevei között az emlékezetükben, hogy ugyan vajjon melyik branché-hoz is tartozik a Schill és Bloch cég?

— Lefkovics Áron, bölcsész és archeologus! — szólt büszke méltósággal Áron, s az archeológus szó kiejtésén inkább a némiképen vedlett fekete kabátjára és cilinderére gondolt, mintsem régészeti tanulmányaira, ám-bátor különben is szilárdan el volt határozva, hogy az archeológiai tudományszak lesz a kedvenc studiuma, először mert a szót magát is roppantul imponálónak tartotta, azután meg azért, mivel ugy volt meggyőződve, hogy az egyéniségének is legjobban ez a tudományos buvárkodás felel meg.

— Uraim! — mondotta Bársony junior ur a helyzet ünnepiességének megfelelő komoly méltósággal — önök tudják, hogy milyen jelentős küldetésben találkoztunk ezen a helyen. Megbizójuk: Lándor Emil ur súlyosan megsértette Barbach Olivér urat. Elégtétellel tartozik tehát, Lándor ur, ezek szerint, vagy mély sajnálkozásának ad kifejezést a történt sérelem fölött, s egyben bocsánatot kér, vagy pedig fegyveres satisfactiót ad felünknek.

— Tertium non datur?! — kíváncsiskodott Lefkovics Áron — nu és ha bocsánatot se nem kér, se pedig nem lüvöldözik, mi történik akkor?! Össze fog dűlni talán a világ?! Vissza fúgják talán akkor vonni a zsidó emancipációt?! A maguk papái az Adlergasse-ban meg a Göttergasse-ban, hozzá vannak szokva talán ahhoz, hogy minden este, cassacsinalás után, kilüváguljanak a Tradinselnre a városligetbe, napközben feimerült lovagias ügyeik elintézésére, mit Säbel und Kanone?!

Blum ur a Giró-bankból, a tartalékos hadnagy, megvetően mérte végig Lefkovics Áront:

— Uraim! ilyen elvek mellett az ember lehet bölcsész, archeológus vagy handlé, de nem társaságbeli férfit. Ha Lándor ur semmiféle elégtételadásra se hajlandó: gyávának nyilvánítjuk.

Áron föl pattant:

— Hodnogy ur! ün tévedésben van. Ün nem tudja, mi az egy kérdés? Az ember kérdez, de nem azért, hogy feleletet kapjon. Az ember akkor is kérdez, ha tudja, mi a felelet. Ün is csak azért kérdeztem, hogy kérdezzek, de nem azért, hogy ün feleljen. Vegye hát tudomásul, hogy mi igenis verekedni akarunk. Bocsánatot csak azért kérünk, hogy olyan kicsikét sértettünk. Készek vagyunk Barbach urnak eleget adni.

Brummer Lipót dűnnyögött elégedetlen morgással az orra alatt.

— Lefkovics kollega ugynevezett stüsszokat potyogtat — mondotta elkeseredetten — ő bölcsész, azért bolondságokat beszél. Kérem, uraim, mielőtt tüzetesebb tárgyalásokba bocsátkoznánk, legyenek szivesek, adják elő a tényálladékokat, hogy megállapíthassuk, ki a sértő és ki a sértett?

— Ez helyes — mondta Lefkovics, nagyokat bölintve — Eliézer, Ábrahám ősapánk szolgálja is így cselekedett a tevehátról, amikor Rebeka kezét megkérte Izsák számára Lóvon házában. Tüvirül-hegyire újra elmondta, hogy mi történt vele, miért küldték, hogyan adott Rebeka inni neki is, meg a tevéinek is, hogyan ismerte meg az Isten ujját mindezekből. Halljuk hát azt az „álladékokat“, ami tény ebben az esetben.

(Folyt. köv.)

GYŰJTÉSEINK.

Eddigi végeredmény: 425,022.89

E héten a következő adományok folytak be hozzánk:

A szentföldi nyomorgó hitfelek részére: dr. Links Izák rabbi (Devecser) küldeménye (Briefer Gyula — 36 K, Grünbaum B. 2 K, Mauthner Zsigmond 1 K, Mautner Hermann 10 K, Nay Vilmos 4 K, Rozenberg Emil 5 K, Schwarz Miksa 20 K, Schwarz Béla 1 K, Schönfeld Samu 2 K, özv. Szepesi Jakabné 2.36 K, Kertész Géza 3 K, Links Izák 24 K, galicial és erdélyi menekültek 60.28) 135 K, Palócz Mór (Ragusa) gyűjt. 96.88 K, Lemberger Izó rabbi (Rozsnyó) küld. (30 K kórel. 22.50 K a bizottság céljaira: dr. Auerbach Lajos orvos 15 K, Weisz Áronné, Pelsőc, Kornhauser Józsefné, Krausz Jakabné 10—10 K, Flesch A. 5.50 K, Rabin Ernőné 5 K, özv. Braun Edéné 2 K) 57.50 K, Facsádi izr. jótékony nőegylet küld., Stern Adolf ker. főrabbi útján 50 K, Weiczen Jakab (Almásegres) 50 K, Hirschler Ignác (Verseg) 40 K, Leipnik Ferenc (Hatvanpuszta) 30 K, Budafoki Szent-Egylet küld., Boskovitz elnök útján 28 K, Farkas Lipót (Margitta) 16 K, Miskolczy Józsefné (Sarkad) 10 K, Földes Soma (Tiszaroff) küld. (Mér bal nész-pénz: Schwartz Ferencné 10 K, N. N. 2 K) 12 K, Hausner Ignác (Nagyvárad) küld. dr. Borsodi József rabbi útján 10 K, Kertész Irénke (Kishegyes) 10 K, Léb Józsefné (Erzsébetfalva) 10 K. Összesen 555.38 K. A múlt hétig 236,491.52 K. Együtt 237,046.90 K.

A feldult felvidéki és erdélyi templomok részére: Müller Lajos (Németboly) 10 K. A múlt hétig 16,206.42 K. Együtt 16,216.42 K.

Hősi halált halt zsidó katonák özvegyei és árvái javára (az Egyenlőség alapja a pesti izr. nőegyletnél): Krausz István (Pécsvárad) küld. (egy műkedvelői előadás jövedelme) 12 K, Nyelviskola 11 K, Müller Lajos (Németboly) 10 K, Harmati Mártonné (Nagyvárad) 10 K. Összesen 43 K. A múlt hétig 14,363.94 K. Együtt 14,406.94 K.

Zsidó katonák rituális élelmezésére: Müller Lajos (Németboly) 10 K. A múlt hétig 1202.90 K. Együtt 1212.90 K.

A rokkant zsidó hősöknek: Miskolczy Józsefné (Sarkad) 10 K, Müller Lajos (Németboly) 10 K. Összesen 20 K. A múlt hétig 1741.82 K. Együtt 1761.82 K.

Az orsz. izr. patronage-egyesületnek: Brack Sándor (Budapest) 10 K, Müller Lajos (Németboly) 10 K, Váradi Zsigmond (Szentgál) 10 K. Összesen 30 K. A múlt hétig 10,354.41 K. Együtt 10,384.41 K.

A vak katonák javára: Klein Bernátné (Dédes) küld. (édesatyja halálózása évfordulója alkalmából) 20 K, Müller Lajos (Németboly) 10 K, Leipnik Ferenc (Hatvanpuszta) 10 K. Összesen 40 K. A múlt hétig 13,119.25 K. Együtt 13,159.25 K.

A hadbavonultak családtagjai és az elesettek özvegyei és árvái javára: Leipnik Ferenc (Hatvanpuszta) 10 K, Müller Lajos (Németboly) 10 K. Összesen 20 K. A múlt hétig 5864.37 K. Együtt 5884.37 K.

Özv. Goldenberg Dávidné és kilenc gyermeke részére: Révész Edéné (Csongrád) 20 K, Müller Lajos (Németboly) 10 K. Összesen 30 K. A múlt hétig 1748.31 K. Együtt 1778.31 K.

Özv. Glücksmann Lászlóné és négy gyermeke részére: Klein Mór (Karcag) 10 K. A múlt hétig 702 K. Együtt 712 K.

Szegény zsidó katonák imaszereire (Róth Sámuel tábori rabbi katonáinak): Müller Lajos (Németboly) 10 K, Grosshaus Vilmosné (Zseliz) adom. (Horn Lipót népisk. tan. útján) 10 K. Összesen 20 K. A múlt hétig 323.60 K. Együtt 343.60 K.

Szegény zsidó diákoknak: Müller Lajos (Németboly) 10 K. A múlt hétig 142 K. Együtt 152 K.

Hadbavonultak gyermekágyas feleségeinek (a fővárosi Izr. Komaegylet részére): Harmati Mártonné (Nagyvárad) 10 K. A múlt hétig 602 K. Együtt 612 K.

Eddigi hadi gyűjtéseink eredménye:

A múlt hétig kimutatva 424,214.51 K
Főbb részletezve az e heti gyűjtés 808.38 „
Összesen 425,022.89 K

V-ik kimutatás „Allweisz-alapra“ mai napig befolyt összegről:

Simon Ignácz (Tökésbánya)	10 K
Engelmann József (Bonyhád) gyűjteménye	40 „
Wolf Mór (Felsőíreg)	3 „
Haimann Kálmán	10 „
Özv. Ehrenthal Józsefné	4 „
Weisz Józsefné	5 „
Rosner Mór (Paks)	10 „
N. N.	10 „

Összesen 92 K.

Szabolcsi Miksa siremlékére

a legutóbbi kimutatás óta beérkezett:

Müller Lajos (Németboly) 10 K.

A múlt hétig 12,817.82 K.

Együtt 12,827.82 K.

A hunfalusi jesiva részére

a következő adományok érkeztek hozzánk:

Dr. Auerbach Lajos (Rozsnyó) adom., Lemberger Izó rabbi útján 15 K.

Müller Lajos (Németboly) 10 K.

Hartmann Jenő (Ónod) 10 K.

Keleti Gyuláné (Budapest) 10 K.

Fischer Gyula (Klopódia) 10 K.

Összesen 55 K.

A múlt hétig 2595 K.

Együtt 2650 K.

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Szabolcsi Lajos.

PÁLYÁZATOK.

A bonyhádi congr. izr. hitközség iskolaszéke.

PÁLYÁZAT.

A bonyhádi congr. izr. hitközség pályázatot hirdet népiskolai tanítói állásra. Pályázhatnak okl. férfitanítók, kik a német és héber nyelvben is jártassággal bírnak. Fizetés az 1913. évi XVI. t.-c.-ben biztosított javadalmazás, államsegéllyel kiegészítve, a felekezeti tanítók részére megállapított háborús pótlék, törvényszerinti lakbér és a hitközségi jegyzőségért külön megállapítandó díjazás.

Folyamodók szíveskedjenek kérvényeiket — kor, előképzettség, családi állapot és katonai szolgálati viszony feltüntetésével — f. évi augusztus 5-ig alulírott iskolaszéki jegyző címére betérjeszteni.

Bonyhád, 1918. július 14.

Láng Károly
isksz. jegyző.

Dr. Vámosi Ernő
isksz. elnök.

PÁLYÁZAT.

A losonci izr. hitközség a katonai szolgálatra bevonult egyik tanítója helyettesítésére népiskolájánál az 1918—19. tanév megkezdésétől ideiglenes működésre helyettes tanítót óhajt alkalmazni. Havi javadalmazás 300 korona. Felmondási határidő három hónap. Okleveles tanítók nyújtsák be kellően felszerelt kérvényeiket f. é. augusztus 25-ig alulírt iskolaszéki elnökhöz.

Losonc, 1918. július 9.

Dr. Barta Mór,
iskolaszéki elnök.

Kongresszusi izr. hitközség Szigetvár.

PÁLYÁZAT.

Hitközségünk a f. évi szeptember hó elején betöltendő főkantori állásra pályázatot hirdet, évi fizetése 4000 korona és az általa végzett teendőkkel járó mellékjövödelem. Kellő zeneismerettel bíró modern képzettségű sohet ubodek vekoreh és möhel magyar honos-ságu pályázók kérvényüket mielőbb nyújtsák be a hitközség elnökségéhez.

Szigetvár, 1918. július 15-ikén.

Oesterreicher Adolf

Fuchs Zsigmond
elnök.

PÁLYÁZAT.

Az alvinci aut. orth. izr. hitközség az üresedésben lévő előimádkozó-metsző-ubodek állásra pályázatot hirdet.

Fizetés: évi 2000 K, 400 K évi háborus segély, az ünnepi előimádkozásért 100 K, összesen évi 2500 K; szokásos mellékjövedelmek és természetbeni szabad lakás. Az állás mielőbb elfoglalható.

A megfelelő képesítést tanúsító okmányok, egészségi bizonyítvánnyal alulírt címökhöz küldendők be. Utiköltség csak a meghívottnak lesz megtérítve. Kahan a pályázatból kizáratik.

Alvinc, 1918. július hó 16-án.

Dr. Vajna Izidor
hitk. elnök.

PÁLYÁZAT

izr. vallásu iparművész és műiparos tanulók részére.

Néhai Leitersdorf Lipót alapítványának kamataiból az idén négy, egyenként 300 koronás ösztöndíjas hely kerül betöltésre.

Pályázhatnak oly izr. vallásu iparművész vagy műiparos tanulók (festő, szobrász, mülakatos, műasztalos, aranyműves stb.), kik erkölcsi és megfelelő helyről kiállított előmeneteli bizonyítvánnyal igazolják, hogy az ösztöndíjra érdemesek.

Pozsonyi illetőségűek és árvák a hely betöltésénél előnyben részesülnek. A pályázatok f. é. augusztus hó 10-éig alulírott elnökséghez benyújtandók.

Kelt Pozsonyban, 1918. július 15-én.

A pozsonyi izr. congr. hitközség elnöksége.

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY.

A füzesgyarmati orth. izr. hitközségnél a samesz-állás azonnal betöltendő. Megkivántatik a hitoktatás-tanítás; ófősz-sochet előnyben részesül.

Fizetés 1200 korona, háborus pótlék 800 korona, lakás, kert és a rituális fürdő jövedelme cca 500 korona. Az életkort, családi állapotot és eddigi működést feltüntető okmánymásolatok f. hó 20-ig alulírott elnökhöz küldendők.

Füzesgyarmat, 1918. július 7.

Wiener József,
hitk. elnök.

PÁLYÁZAT.

A helybeli állami népiskolánál a jövő szeptember 1-én kezdődő tanévtől kezdve egy képesített hittanítói állás betöltése végett ezennel pályázatot kiíratik.

A képesítést és az eddigi alkalmazást igazoló okmányok másolataival felszerelendő ajánlatok alulírott elnökséghez beküldendők.

A fizetés külön megállapodás tárgyát képezi.

Malackán, 1918. július hó 8-án.

Az orth. izr. hitközség elnöksége.

PÁLYÁZAT.

A debreceni izr. hitközség előjárósága a nagyünnepekre egy Muszaf előimádkozói állásra pályázatot hirdet.

Pályázók, kik kellemes hanggal, előadással és kellő zenei képzettséggel bírnak, szíveskedjenek korukat, családi állapotukat, valláserkölcös életüket és eddigi működésüket feltüntető kérvényüket — igényük megjelölésével — f. é. augusztus 4-ikéig alulírott előjárósághoz beküldeni.

Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsáttatnak és az utiköltség megtérítésére csak a megválasztott tartthat igényt.

Debrecen, 1918. július hó 14-én.

A debreceni izr. hitközség előjárósága.

A sátoralfajuhelyi statusquo izr. törzshitközségtől.
60/1918. hitk. szám.

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY.

A sátoralfajuhelyi izr. törzshitközség pályázatot hirdet 2500 K évi fizetéssel, 50 százalékos háborus pótlékkal, fél sechita és egyéb itt szokásos mellékjövedelemmel javadalmazott metsző-előimádkozói állásra, mely azonnal elfoglalható.

Jeles metszőt és metélőt, kellemes előadásu, gyakorlott előimádkozót és tóraolvasót keresünk. Pályázóknak három elismert konzervatív rabbtól nyert képesítéssel kell bírniok.

Pályázati határidő f. é. augusztus hó 10-ike.

Kelt a hitk. előjáróság 1918. évi július hó 14-én tartott üléséből.

Dr. Fried Sámu,
hitk. elnök.

A gyulafehérvári izr. hitközség iskolaszéke.
1918/15.

PÁLYÁZATI MÓDOSÍTÁS.

A gyulafehérvári izr. népiskolához hirdetett tanítói pályázat következőkép módosittatik: A tanító alkalmazása végleges. Heti óráinak a száma — beleértve a vallástani tárgyakat is — 30. Törzsfizetése: 1800 korona; háboruspótléka: 1200 kor.; a hitoktatásért: 600 kor. Lakásbér 400 korona. A hitközség megteszi az intézkedéseket az állami segély elnyerése tárgyában, hogy az alkalmazandó tanító ruházati segélyt és családi pótlékot is kaphasson.

Fölhivatnak az ezen állásra reflektáló tanítók, hogy tanképesítési, héber hittani tárgyakban való alapos pártosságukat, eddigi működésüket, vallásos előéletüket, valamint katonai viszonyaikat igazoló okmányaikat — eredetében, vagy hiteles másolatban — f. évi augusztus 18-áig alulírott iskolaszékhez nyújtsák be. A pályázatban a családtagok száma is kiírandó. Az alaposabb héber tudással bíró előnyben részesül; mert az szép mellékkeresetre is számíthat.

A megválasztott tartozik ezen állást f. évi szept. 1-én elfoglalni. Uti- és átköltözködési költségei meg lesznek térítve.

Gyulafehérvár, 1918. VII/15.

Az izr. hitközség iskolaszéke.

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY.

A csömöri izr. hitközségnél üresedésben levő előimádkozói és metszői állás azonnal betöltendő. Javadalmazás 2400 korona és sechita; a pályázó jó sochet ubodek vekore legyen. Budapestről 30 perc villanyossal. Próbára csak a meghívottnak költségei térítettnek meg.

Csömör, 1918. július 19.

Löwy Lipót
elnök.

PÁLYÁZAT.

Jóhangu énekesek (basszisták és tenoristák) a Dohány-utcai templom kórusában alkalmazást nyerhetnek. Írásbeli ajánlatok sürgősen a hitközség központi irodájánál benyújtandók. (VII., Sip-u. 12.)

Jóhangu, zeneileg képzett előimádkozók kerestetnek, kizárólag a főünnepekre a hitközség pótimaházai részére. Ajánlkozók jelentkezzenek a hitközség központi hivatalában.

A pesti izr. hitközség előjárósága.

APRÓ HIRDETÉSEK.

Minden e rovatra szóló megkeresés és egyéb levelezés a hirdetési kezelőséghez, VII., Kertész-u. 16. intézendő. Jelíges levelek beküldése alkalmával a továbbítás felében egy 20 filléres bélyeg melléklendő.

* **Mezőgazdát keresek.** kifogástalan hadmentes fiatalembert, 150 hold birtok önálló, szakképzett kezeléséhez, aki be-nősilne. Leveleket kérek „Sz. M.” jelíge alatt e lap hirdetési osztályához.

* **Izraelita nevelőt vagy nevelőnőt** keresünk hét elemista gyermekünkhöz szeptember 1-re, teljes ellátással. Fizetés meg-egyezés szerint. Ajánlatokat Veber és Krausz címre, Felső-paty, Vas megye.

* **Két kis leányom mellé** keresek okl. izraelita nevelőnőt első és harmadik elemi tanítására. Bizonyítványmásolatokat fizetési igény megjelölésével kérek Ehrenfeld Adolfné, Pusztá-Peszerény, u. p. Mikszáthfalva, Nógrádmegye.

* **Keresek pusztára** (helybeni állomás) izr., vallásos, gim-náziumi érettségit végzett fiatalembert, aki elvállalja egy fiút a jövő tanévre III. gimnáziumra levizsgáztatni. Fizetés meg-egyezés szerint; egyetemi tanulmányát végezheti. Ajánlatok Fischer Gy. Szombathely, Batthyány-tér 6. alá küldendők.

* **Teljes ellátást keresek** intelligens pesti jobb zsidó csa-ládnál 9 éves fiam részére, lehetőleg zsidó iskola közelében. Ajánlatok „Rendes” jelíge alatt e lap kiadóhivatalába kéretnek.

* **A VII. ker. Erzsébetvárosi Izr. Templom Egyesület** keres egy preparandista tanulót, ki hajlandó volna melléke-reset gyanánt naponta 2—3 órát 20—25 gyermeknek vallástan u. m. héber olvasás és bibliafordítás tanításával foglalkozni. Fizetés megegyezés szerint. Vállalkozók jelentkezzenek na-ponta 9—11-ig Aréna-ut 7. sz. templomban.

* **Intelligens orthodox házitánitót** keresünk, ki képes egy harmadosztályu elemi kis leányt és egy másodpolgári osztályu kis fiút levizsgáztatni és egyben talmudoktatásban is része-síteni. Kellemes, családias otthont, jó ellátást biztosíthatok. Fizetés megegyezés szerint. Ajánlatok bizonyítványok máso-latával küldendők Erczmann Izidor címére, Désakna, Szolnok-Dobokamegye.

* **Ersten Ranges Sängerkünstler**, preisgekrönt in War-schauer Philharmonie mit eine goldene Medaille. Sucht einen Posten als Oberkantor in Choral Synagoge, eventuell auf die hohen Feiertage (besitzt viele Empfehlungsschreiben.) Buda-keszi, Erdő-ut 94. J. Halevy.

Aranyosy-féle **Felső kereskedelmi iskola** | Fényes Dezső tanár **fiúinternátusa**
Budapest, V. ker., Csanády-utca 19. szám, saját házában.
Tájékoztatót készséggel küld az igazgatóság.

Használt és új pénzszekrényeket, tűzmentes ökményszekrényeket leginkább szílik Budapesti pénzszekrény gyári vállalat Budapest, Rákóczi-utca 8/F. Telefon 24-21.

Sirkövek Löwy József sirkőraktárában Budán II., Fő-utca 88. (Saját házában.)
Kisimert jutányos árak és szolid kiszolgálás. Mintakönyv díj- és bérmentesen. Telefon: 146-88.

Hajszálakat Hölgyek arcáról, karjáról, végleg kiirtja felelősséggel „Miracle” törvényesen védett módszerével **Pollák Sarella** kozmetikai intézete Andrassy-ut 38. I. Párisi áruházal szemben. Ártalmatlan, fájdalom nélküli kezelés. Rögtöni hatás. Vidékre a szert utasítással díszkréten küldi. Szépségápolás, Arcgőzölés, arcmasszázs. Szeplők, pattanások, miftesszerek, összes szépséghibák kezelése. A kurákhoz szükséges szerek azétküldése. Fogad 9-6-ig. 15 évi működés. Érdeklődésekre válasz.

Vizsgákra magántanulókat gyorsan, **ZSOLDOS Tanintézet** VII., Dohány-utca 84. Telefon 32-40. felkészítéssel készít elő a **középiskola** beiratkozati tananyaga megrendelhet.

ÉRTESÍTÉS

eszrog és lulov beszerzése tárgyában.

A nagyméltóságú magy. kir. Pénzügyminisztérium az alulírott bizottságnak kizárólagos behozatali engedélyt adott arra, hogy az ez idei Sátoros-ünnep alkalmára Eszrogokat és Lulovokat Magyarország területére behozathasson.

Felhívjuk tehát az összes hitközségeket és a Rabbi urakat, hogy szükségletüket és pedig úgy a saját, valamint a hitközségi tagok szükségletét, legkésőbb 1. évi augusztus hó 8-ig, **Diamant Jakab** úrnál (Budapest, Andrassy-ut 19.) be-jelenteni szíveskedjenek. Ezen határidőn túl nem fogadunk el bejelentéseket.

Mindazon hitközségi alkalmazottak, valamint kereskedők is, akik már eddig is foglalkoztak Eszrogok és Lulovok eláru-sításával, szintén bejelenthetik szükségletüket a fenti cím alatt.

Egy teljes ünnepi csokor (Eszrog, Lulov és 3 ág Myrtus) ára mintegy 30—35 korona lesz. Ha azonban előre nem látható esetleges nehézségek folytán az ár ennél magasabb lenne, ez esetben minden megrendelő jogosítva lesz az előre bejelentett mennyiséget, tetszés szerint leszállítani.

Ha zöld Lulov nem lenne szállítható, ez esetben száraz Lulov szállítatik mérsékeltébb áron.

Bejelentéseket csakis ládaszámra (100 darab) lehet tenni. Amennyiben egy egész láda valamely hitközségnek sok lenne, ez esetben több hitközség együttesen, vagy hitközségek és kereskedők együttesen rendelhetik szükségletüket.

A bejelentéssel egyidejűleg minden garnitúra után 15 ko-rona előleg küldendő be a fentnevezett címre.

Augusztus hó 8. után már csakis a behozatal lebonyolítá-sával megbízott társaságnál tehető megrendelés a társaság el-adási árai alapján.

Végül figyelmeztetünk mindenkit, akik mult évről száraz Luloval rendelkeznek, hogy ezeket megóvják, mert zöld Lu-lovok beszerzése ez idő szerint nagy nehézségekre ütközik.

Dr. Lederer Sándor a Palesztina-Bizottság elnöke. **Diamant Jakab** a Palesztinai menekülte-
ket segélyző központi bizottság tagja.

Herzog József
a budapesti auth. orth. izr. hitközségi
Chevra Kadisa elnöke.

Az erdélyi összes hitközségek és Rabbi urak — a ko-lozsvári kivételével — szíveskedjenek megrendeléseiket Fő-tisztelendő **P a n e t h** Izsák főrabbi urhoz, Dés (Erdélyi Keulel) juttatni.

A bizottság.

A zsidó öntudat megszilárdítására, mint az anti-semitismus elleni leghathatósabb fegyverkezésre
::: legalkalmasabb eszköz ::::

Dr. Flesch Ármin **A ZSIDÓ**
mohácsi főrabbi könyve

Ára 8 korona. Ara 8 korona.

:: Második kiadás. Kapható a szerzőnél. ::

Tungstam-Dröhlamp

HATSCHKE & FARKAS
BUDAPEST, KÁROLY KÖRÜT 26.

Szemüvegek, orrcsipeszek
orvosi rendelésre is.

Optikai cikkek.
Teljes mozgósínház-berendezések.

Ponyvakészítő
gépek és cikkek
szaküzlete.

Széküldés
Buda, Károly körút 26.

**Eljegyzési,
Esküvői,
Gyász-**

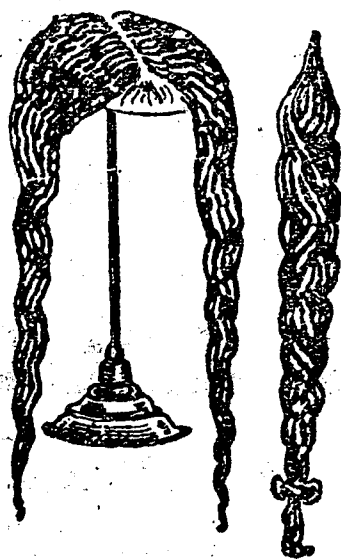
és kereskedelmi hirdetéseket az összes
.... lapok részére felvesz

GYÖRI-NAGY

hirdető-iroda

Budapest, VII., Kertész-utca 16.

Telefon: József 19-95.

Visó és GRÜNFELD

hölgy'odrász,
parókakészítő
és hajkereskedő

BUDAPEST, IV. KER.,

ANKERKÖZ 12.
(Anker-palota.)

Nagy raktár kész hajfonatok, (copfok), parókák, (transformációk) és minden e szakmába vágó munkákban. Elvállal mindennemű HAJMUNKÁT, (kihullott hajból is) a legjutányosabb árak mellett. Vidéki megrendelésnél egy zárt levélben egy kis hajminta beküldése elegendő.

Temetkezési vállalatok részére ajánlok

:: FEHÉR KREPPAPIR-SZÖVETET ::

méterenként. Teljesen pótolja a siffont.

Kreppapír, abrosz- és szalvettagyár SALZER I.

Budapest, IV., Ferenc József rakpart 15.

Előkészítő, korrepetáló és továbbképző leányiskola.

Vezető: **Sebes Erzsébet**

BUDAPEST, VIII. ker. Gyulai Pál-utca 6. szám.

Előkészít magánvizsgára, érettségire.

:: Nyári tanfolyam a Tátrában is. ::

Telefon: József 38-89.

Telefon: József 38-89.

Arany, ezüst fonal

Zsinór, paszomány és gombkötő
munkák állandó raktára

HONENBERG FERENC zsinórgyár r.-t.

Budapest, Nagymező-utca 46. sz.

Telefon 15-70.

Telefon 15-70.

GOLDNER képkeretező
BUDAPEST
V., Gizella-tér 4. szám.

FALUDI ÉS ELEK zsáknagykereskedők

Budapest, V., Nagykörönd-utca 22. sz.

Telefonszám 82-37.

Sürgőnycim „Segel”.

Gabonaszák, gyapjuszák legolcsóbb beszerzése. Ponyvakölcsönzés mérsékelt kölcsöndíj mellett. Szalmaszák és meleg takarók foglyok részére.

A DEBRECZENI IZR. HITKÖZSÉG
felügyeletete és szakértői vezetése alatt álló.

Diákotthonban (izr. fiúnevelő intézet) az 1918/19-iki tanévre meg-

üresedett néhány helyre a felvétel megkezdődött. Prospektust küld Burger D. József hitk. főtitkár Debrecen.

Háztulajdonosoknak érdeke

vízgázolt gőzfűtés, lift, vízvezetékcsere házmesteri kérés díjtalanul ill. **BODANSZKY LAJOS** hatóságilag eng. irodájából Budapest, VII., Peterdy-u. 31. I. Telefon: József 46-08.

ZSÁKOK malom és ipari célra legolcsóbban beszerezhetők

FLEINER JENŐ ÉS TÁRSA cégnél

V., Perczel Mór-utca 4. szám. :: Telefon 119-76.

Új és használt zsákok, szőlő-kötöző fonalak, csomagoló zsinegek, melegtakarók, szalmaszákok és fejpárnák, papírszövetek, papírszinegek

Bakos és Szabados

zsák-, ponyva-, zsinor- és textilárú nagykereskedőknél, Budapest, V., Bálvány-u. 18.

SZIGORUAN RITUALIS FIU INTERNATUS

középiskolai, kereskedelmi és polgári iskolai tanulók számára.

Szigoru felügyelet és gondos ápolás, a legkitünőbb ellátás, egyéni nevelés. Az összes iskolához közel. Tanulók csakis korlátolt számban vétetnek fel.

Legjobb referenciák. Cím:

Virág Gyula, Budapest, VI., Ó-u. 42.

SIREMLÉKEK

Alapítva 1872. évben.

KOHN ARNOLD

VII., Károly király-ut 15. szám.

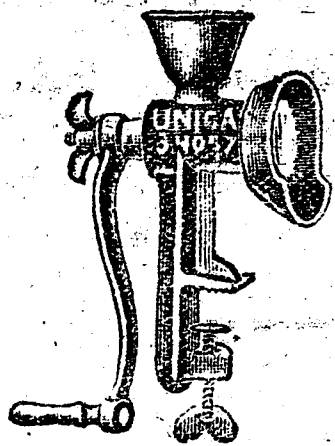
Legnagyobb raktár siremlékekben minden ár és kivételben. Szombaton és izr. ünnepnapokon zárva. ☺ ☺ ☺

Telefon száma 12-78.

Aranybevitel grammját 7, 9 és 12 koronáért. Régi ékszereket legmagasabb árral vesznek. **SCHWARTZ J.** ékszerész, IV., Menned színház-ut 21. sz.

BRILLIÁNSOKAT, gyöngyöket, használt ékszereket, veszek bárkinél magasabb áron
Székely Emil ékszerüzlete, VII., Király-utca 51. sz.
 — Tereztéplommal szemben. Címre kérem figyelni. —
 Telefon: József 103-35.

UNICA

Nélkülözhetetlen minden háztartásban.

az egyetlen kitűnő kávé, mák, fűszer, dió és cukor gyorsmorzsoló. Az „UNICA” jegyű morzsoló a beömlési és kifolyási tölcserével egy darabból van öntve és elmés szerkezeténél fogva gyorsan adja ki a legfinomabb anyagot.

KIRÁLY ALAJOS utóda
KIRÁLY SÁNDOR cégnél,
 Budapest, VI., Felsőerdősor-u. 6.

Elegáns [] vendéglő

nyáron át kertbelyi lég.

N H I C H R J.

Ujonnaz berendezve, izletes jó ételek. Kétféle kávé. Lakodalom és ünnepélyek alkalmával külön bejárattal és díszes szalon.

BUDAPEST, VI. TERÉZ-KÖRUT 4. SZÁM.

Mielőtt rendelne

fűszer-, festék- és gyarmatárú-alkkeket,

forduljon bejártalért

STERN HENRIK

BUDAPEST

VIII., Rökk Szilárd-u. 6.

nagykereskedőhöz :: Telefon: József 52-01.

Z S A K O K

malom és ipari célra legolcsóbban beszerezhetők

MAJER B. ÉS TÁRSA cégnél
 Budapest, VII., Klauzál-utca 17. szám.

SZÉPIRÁSI

TANFOLYAM mérsékelt tandíj mellett, mindennap kezdhető és a legrosszabb kézzel bíró tanulóknál és biztos az eredmény. Értékesítés 10-12-ig és 4-6-ig. **ADLER, Andrásy-út 24. III. em.**

Z S A K S I N E G

SCHILLINGER MIKSA

Budapest, V., Rudolf-rakpart 7.

Telefon 45-26, 142-75.

és **PONYVA** Zsák- és ponyvakölcsönzés.

ARANYAT

ezüstöt, brilliánsokat, gyöngyöket, régiségeket, hagyatékot teljes értékben vesz, ékszerek nála olcsón kaphatók.

Schmelczer Benő,

Budapest, IV., ker. Károly király-ut 28.
 : Telefon : 139-43. :

Nyilvános POLGÁRI FIISKOLA Verbó,

Nyitramegye. Alapos egyéni oktatás, szigorú felügyelet, vallásos nevelés. Schlesinger internátusban, valamint megbízható családoknál megfelelő olcsó ellátás. **Reich S. főrabbi, Verbó)**

Zálogcédulát, brilliánsot, gyöngyöt, drágakövet, aranyat, ezüstöt, ékszert, régiséget, képet, műtárgyat, régi porcellánt veszek és eladok. **KERTESZ, órák, ékszerész** Budapest Király-utca 85. Meghívásra jövök. Telefon 95-48.

Jutazsákok kifogynak !
Papírfonalu zsákokat

kipróbált minőségekben

ajánlok minden célra, azonnali szállításra.

Budapest, V., Arany János-utca 10. sz.

NAGEL ADOLF

Fiókgárak : Budapest, Fiume, Zágreb.

Telefon : 35-92, 104-10, 164-00, 112-79, 80-82.

Táviratcím : **NAGELA.**

Kölcsönzsákok, kölcsönponyvák.

VISZKETEKSÉGET, SÖMÖRT, RÜNT,

a leggyorsabban elmulasztja a **Dr. Flesch**
 :: **E-féle** eredeti törvényesen védett ::

„Skaboform”-Kenőcs

Nem piszkít, teljesen szagtalan. Próbategy K 3.—, nagy tegy K 5.—, családi adag K 12.—. Bpsten kapható : Török József gyógyszerárában, Király-u. 12. Vidékre megrendelési cím : Dr. Flesch E. Korona gyógyszerára, Győr. „Skaboform” védjegyre ügyeljünk

Rizskeményítő pótló

Mintaküldemény 10 csomag 5 koronaért bérmentve

GROSS ANTAL

Egy öltöny vagy kabát

megfestése

Kor. 1-1.30

ha 10 csomag ruhafestéket vásárol 7 koronáért bérmentve

BUDAPEST, JÓZSEF-KÖRUT 23.

Fogak szápadlás nélkül, rágásra azonnal használhatók. 6 K-tól feljebb. Gyökéreltávolítás főlöseges. 10 évi jótállással 24 óra alatt készíttetnek, foghúzás teljesen érzéstelenítve. Részletfizetésre is. Rendelés egész nap. Mérsékelt árak. **Dr. HEGEDÜS JAKAB** Budapest, VII., Erzsébet-körut 44. I. emelet. fővárosi fogspeciálista. ■ Régi, használhatatlan fogsort átalakítok. ■

KITUNÓ KOSER HAZI KÖZT!

Csakis tiszta libazsírral készült ételek úgy délben, mint vacsorára felszolgálatnak „TOCH” husfűstöldekkel kapcsolatos éttermeiben. Hazi sütemények. **KIRÁLY-UTCA 2. — ANDRÁSSY-UT 50.**

LOHR MARIA :: KRONEFUSZ

a főváros első és legrégebb vegytisztító- és kefmefestő-gyári-intézete. ::

Gyár és főüzlet : Budapest, VIII., Baross-u. 85/E. Telef. József 2-37. Fiókok : II., Fő-utca 27. IV., Eskü-ut 6., Kecskeméti-utca 14. VI., Andrásy-ut 16, Teréz-körut 39. V., Harmad-utca 4. VIII., József-körut 2.

NEUMAYER FÜLÖP (MARTIN, Béla Fülöp-utca 1. sz.)

Ajánlja mindenféle színes és fekete festéket, valamint mindenféle színes és fekete festéket, valamint mindenféle színes és fekete festéket. (Festék- és színezékek.) Telefon 11-21. Ajánlja mindenféle színes és fekete festéket, valamint mindenféle színes és fekete festéket. (Festék- és színezékek.) Telefon 11-21. Ajánlja mindenféle színes és fekete festéket, valamint mindenféle színes és fekete festéket. (Festék- és színezékek.) Telefon 11-21.

KOMLÓS-féle

paprika- és saját őrlésű fűszerárú nagykereskedés

Budapest, VIII. ker. József-utca 35-37. sz.

TELEFON: József 61-12.

TELEFON: József 61-12.

Ajánlat csak viszonteladóknak.

Nagykereskedőknek nagyobb vételnél külön árajánlat.

Az árak ab raktár Budapest értendők, kötelezettség nélkül, postacsomagok utánvétellel és vasuti küldemények számla ellenében előre fizetendők.

Csak KOMLÓS-féle felirattal valódi.

Bors ^{1/1}			
80 f. eladásra	140-es dobozban	K	80.—
100 „	„ 140-es „	„	100.—

Bors őrlött szavatolt tiszta			
80 f. eladásra	140-es dobozban	K	80.—
100 „	„ 140-es „	„	100.—

Szegfűbors szavatolt tiszta őrlött			
50 „	140-es „	„	50.—
60 „	„ 140-es „	„	60.—
80 „	„ 140-es „	„	80.—
100 „	„ 140-es „	„	100.—

Köménymag la			
30 f. eladásra	140-es dobozban	K	30.—
40 „	„ 140-es „	„	40.—
50 „	„ 140-es „	„	50.—
60 „	„ 140-es „	„	60.—
80 „	„ 140-es „	„	80.—
100 „	„ 140-es „	„	100.—

D. Eltner sütőpor			
finom tésztáknál nélkülözhetetlen			
1 doboz	140 csomag 60 f. eladásra	K	60.—

Tea 1/a.			
80 fil. eladásra	140-es dobozban	K	80
100 „	„ 140-es „	„	100
150 „	„ 140-es „	„	150

Citrompótlópor			
teához, limonádéhoz, főzéshez és ecet helyett kitűnően használható.			
1 „	(140 csomag) 60 „	„	60.—
1 „	„ (140 csomag) 70 „	„	70.—
1 „	„ (140 csomag) 80 „	„	80.—

Esszenczin
relatív erőssége megfelel 97% ecetsav-hidrátanak 14 rész vízzel hígítva ételsavníytásra kiválóan alkalmas. Vegytiszta, hangyasavmentes. Minden mennyiségben kapható.

Fél kg-os üvegekben per üveg K 20.—

Vászoncipőtisztítópor kitűnően tisztít mindennemű vászon, sport és tennisz-cipőket 1 db. 140 cs. 60 f. elad. K 60.—

Vanillacukor	
1 dob.	130 csom. 60 f. res eladásra K 60.—
1 dob.	130 csom. 70 f. res eladásra K 70.—
1 dob.	140 csom. 80 f. res eladásra K 80.—

Pátria sütőpor	
finom tésztáknál né nélkülözhetetlen.	
1 doboz	(140 csomag) 50 f. elad. K 50.—

Golya sütőpor	
finom tésztáknál nélkülözhetetlen	
1 doboz	(140 csom.) 50 f. eladásra K 50.—

Patrol tejáspótlópor,	
főzéshez sütéshez né nélkülözhetetlen.	
1 doboz	(140 csomag) 30 f. elad. K 30.—

Licyl (salicylpótló)	
24 f. eladásra	140-es dobozban K 4.—

Kot-kot tejáspótló tabletta.
Egy tabletta 1 tojás színét és kelesztő erejét pótolja és így teljesen nélkülözhe-tővé teszi a tojás használatát, gyurt, főtt, kelt tésztáknál, tortáknál, sőt paniró-zásnál is.

1 tubus 10 tablettát tartalmaz, minden tubushoz használati utasításhoz néhány kipróbált recept van mellékelve.
1 doboz 100 tubus 60 f. eladásra K 48.—

Leveskocka Gráf-féle	
100, 500 és 1000-es dobozban	
pr 1000 drb	K 32.—

Levesmassza
kész leves állítható elő, forró vízben fel-old-a, minden más hozzáadás nélkül. mp. zöldség gomba, gulyás, szárnyas, paprika és köményleves, per fajta 50 levél 1 doboz-ban 60 f. eladásra per doboz K 13.—

„Atia”	
Gráf-féle levesizesítő folyadék	
1 kg. per üveg	K 8 —

Hattyu mosószerpótló
használatával megtakarít: szappant, szó-dát, lugkövet mosóport és időt.
Fél kg-os csom. per 100 csomag K 60.—

„Iparos” kézmósópor
jó és kipróbált kézmósópor, mely a leg-piszkosabb kezekről festék, olaj és min-den piszkot egyszerű mosás által teljesen letisztítja.
Fél kg-os csom. per 100 csomag K 36.—

Keményítőszér pótló
Fehérnemű és színes ruhák keményítésé-nél utolérhetően.
1 doboz (130 csomag) K 35.—

Pátria ká yhafényesítőpor
50 f. eladásra 14-es dobozban K 50.—

Villanyfény kályhafényesítőpor
50 f. eladásra 140-es dobozban K 50.—

Pátria és Viktoria
sárga legjobb minőségű és legjobban bevezetett padló- és parketszárító por
1 doboz (140 csomag) 20 f. elad. K 20.—

Dr. NESSE -féle kéki ópor
(1 doboz 140 levél) 40 filléres eladásra
(1 levélből 4 üveg legjobb kékítő készíthető)
per doboz K 30.—

Dr. NESSE-féle tintapor
(1 doboz 140 levél) 40 filléres eladásra
1 levélből 4 üveg legjobb tinta készíthető
per doboz K 30.—

„TEEMITRUM” (Tea rummal)
kitűnően bevált teapótlószér. A „TEE-MITRUM” elsőrendű fontosságú tömeg-élmezésnél. — A „TEEMITRUM” jószág, zamat tekintetében teljesen pótolja a leg-jobb teát és rumot. — A „TEEMITRUM” egy csésze forró vízben egy kávéskanál-nyit töltve a legízletesebb teát szolgáltatja.
1 kgr. üvegben per üveg K 80.—
1/2 kgr. üvegben per üveg K 40.—
1 üveg circa 1000 csésze teát ad.
„TEEMITRUM” össze nem tévesztendő más értéktelen gyártmányokkal.

„Király Borax” legfinomabb
140-es dobozban 10 fil. eladásra K 10.—

Ruhafesték

„Haj Retoroszlán” minden színben kék kivételével 1 doboz 140 csomag 70 filléres eladásra K 70.—

„Internationale” minden színben 1 db 140 cs. 70 fill. eladásra K 60.—

„Zigris” Dr. Hesser-féle. Minden színben 1 db 140 csomag 70 fill. eladásra K 50.—

Paprika II. rendű per kg. K 29.—

Réval Nyomda. Budapest, V. Csizók-utca 4.